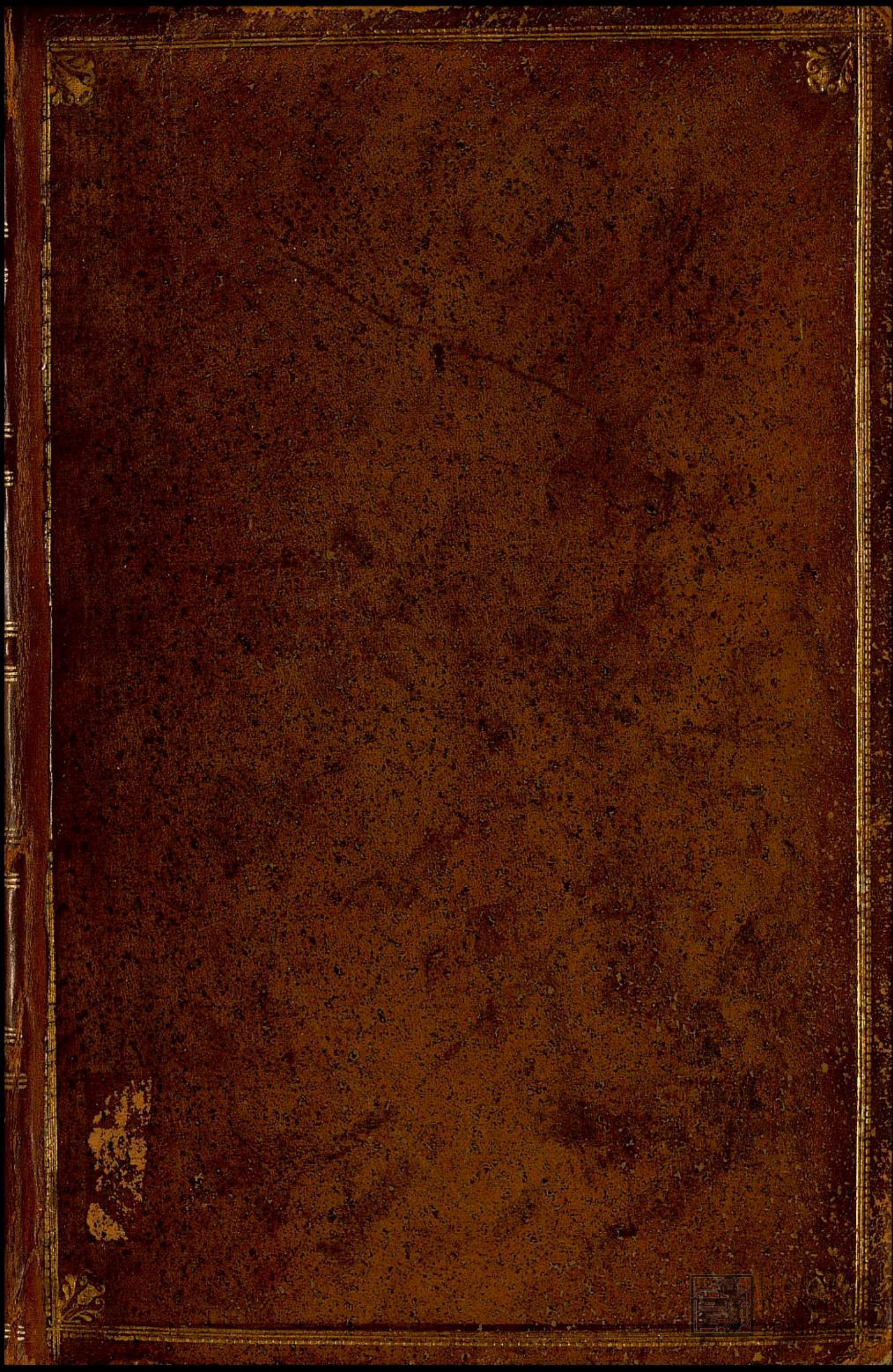

Duplicate for Hardwick.

— mendaces filij hominum in stateris —

4.4
6B puertas

IOANNIS

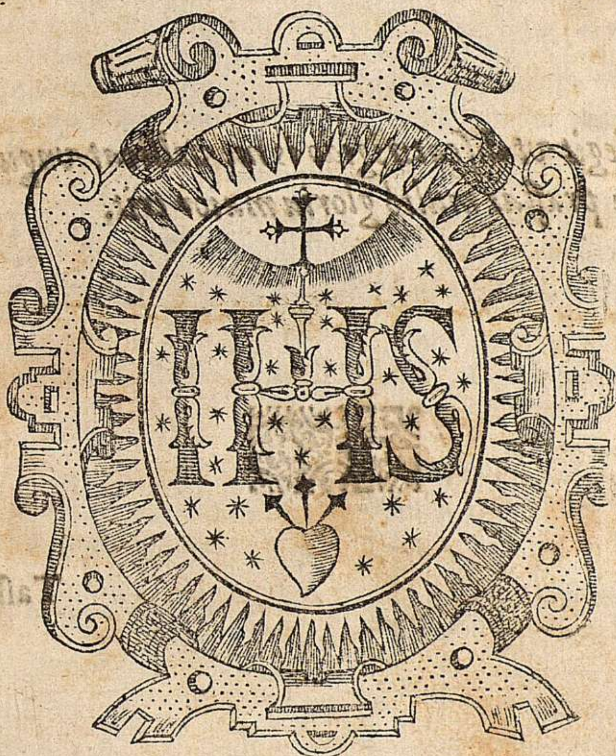
MARIANAE

Hispani,

E SOCIE. IESV,

DE PONDERIBVS ET mensuris.

C.A.

Anno 1599.

CVM PRIVILEGIO.

Toleti, Apud Thomam Gusmanium.

Hic legit vt discat: rigido is me vellicat vngue.
Si præstas multó gloria maior erit.

Tassa

Tassa.

YO Miguel de Ondarça çauala escriuano de Camara de su Magestad doy fe, que los señores del Consejo de pedimiento y suplicacion del padre Iuan de Mariana de la Compañia de Iesus, tassaron vn libro intitulado, De ponderibus & mensuris, que con licencia y priuilegio de su Magestad se imprimio, a tres mrs el pliegio en papel, y al dicho precio y no mas mandaron que se venda: y que antes que se venda ningun libro, se imprima esta tassa en la primera hoja de cada volumen. Y para que dello conste de pedimiento del dicho padre Iuan de Mariana, y mandamiento de los señores del Consejo di la presente en Madrid a 30 dias del mes de Enero de mill y quiniẽtos y nouẽta y nueue años.

Miguel de Ondarça
çauala.

Errata castigata.

Pag.22.à & Græcis.lege,& à Græcis.29.quoque versus.l.quoquouersus .59. septa seu minuta.l.septa. 89. eorum tractationem.l. earũ. ibidem.3.Reg. ver.11.l.3.Reg.5.ver.11. 91. significat.Quidã.l. significat,quidã. 110. sextarios.½ Toletanos.7.l. sextarios Toletanos.7.½.

Summma Regij priuilegij.

PHILIPPI .II. Hispaniæ & Indiarum Regis Catholici priuilegio cautum est, ne quis hunc librum de Ponderibus & mensuris proximis decem annis, nisi de auctoris voluntate imprimat, aut alibi impressum in vniuersis Castellę regnis vendat. Qui secus fecerit, ei præter librorum publicationem mulcta pecuniaria indicitur. Vti ex ipsis regijs litteris plenius intelligitur Madriti concessis die vigesimo sexto Iunij, anno millesimo quingentesimo nonagesimo octauo.

CEN-

Censura huius libri regia auctoritate facta ab Antonio Couarruuia Scholastico Toletano, & regio antea Consiliario.

DE Ponderibus & mensuris, & olim, & hoc sæculo doctissimi viri cum cura pertractarunt. quippe ea disputatio ad intelligendos tum sacros, tum prophanos scriptores vtilissima est, & omni antiquitate cognoscenda, & vitæ communis vsibus, mutuoque commercio ciuium inter ipsos, & cum externis maximè necessaria. In eo argumento Ioannes Mariana nouo conatu, magnaque diligentia ita versatur, vt explicata commodius omnia, & exploratiora nobis quidem videantur: ac nostris hominibus, quorum externis scriptoribus nulla cura fuit, magis accommodata: dignusque liber, qui in manus hominum veniat, cui auctoritatis & laudis auctoris nomen vbique gentium, haud dubium conciliabit, quantum erit satis.

Antonius Couarruuias.

Facultas imprimendi.

EGo Ludouicus Gusmanius Societatis Iesu Prouincialis in prouincia Toletana, potestate mihi facta à Reuerendo admodum patre Claudio Aquauiua Præposito generali, facultatem concedo, vt tractatus de ponderibus & mensuris à patre Ioanne Mariana compositus, & eiusdem societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Talabricæ. 17. Maij. 1598.

Ludouicus Guzman.

Lectori

Lectori.

HEbraicos characteres, quibus pondera & mensuras eius gentis exprimeremus, conflare non licuit, ne Græcos quidem formæ congruentis. Sic sunt res nostræ, Quotus quisque eas elegantias curat? Sed si quis tamen hunc libellum recudere librarius aliquando voluerit, eum vt huic maculæ medeatur exoratum, vt rectè & ex ordine faciat monitum volumus, pro Hebraicis litteras Latinas substitutas, quæ maximè cõgruere visa sunt. Pro aspirattione Cheth, Ch, pro Caph, aspiratione difficillima Aiim, Gh, pro Qoph, Q, K, pro Sãech, S, haud, C. Cætera quia facilia mittimus, haud ignari tamẽ non satis ijs litteris Hebraicæ linguæ insolentes sonos exprimi. Quid facerem? Proxima reddere satis habui. Id te latere nolebamus. Notis numerorum antiquis vsi non sumus, ne disputationi per se difficili, maiores ex eo tenebras offunderemus.

AD GARSIAM LOAYSAM ARCHIEPISCOPUM Toletanum.

Auctoris præfatio. Cap. 1.

ONDERA Et menſuras ſuis ſingula momentis, te auſpice & adiutore, Præſul eximie, examinare pergo: arduũ opus, impeditam diſputationem atque ſpinoſam. Quid enim difficilius, quàm in veteri ſpatio, multorum ac magnorum virorum veſtigijs trita via, nouas ſemitas imprimere? Quid magis impeditum, quàm varias & multas ſcriptorum ſententias mente complecti, atque memoria, explicare oratione? Præſertim, cum ex magno numero veterum, atq; recẽtium auctorũ vix duos inuenias inter ſe conſentientes. vetuſtis gratiã, nouis auctoritatem dare, quantus labor? Iam calculandi, numeriſq;

singula persequendi (quod necesse est) quanta molestia, quantaque attentione opus est, ne lapsus contingat? Eo grauior labor existit, quod non vnius gentis mensuras & pondera explicaturi sumus, quod ipsum esset difficile, sed nobilium maximè & antiquissimarum Hebraicæ, Grecæ, & Romanæ. Hebraicę quidem, quoniam diuinis libris explicandis, quorum prima cura erat, nō parum iuuabit, quid Iudæorum Talentum esset, quid Mina, quid Siclus exploratum habere: preterea quid Corus, Ephi, Gomor, Bathus, Hin, Satum, Cabus, ac alias nosse id genus voces Hebraicas: quibus ignoratis, hallucinetur sæpe Theologus, necesse erit. Græca autem & Romana adijcienda putabam, quòd in his linguis passim diuini libri legantur, Græcis sæpe & Romanis mensuris substitutis pro Hebraicis. Simul cognoscendis prophanis auctoribus atque ecclesiasticis aliquid lucis nostra opera afferri posse cogitabam. Rursus cum nostris Hispanicis conferenda vetera, & comparanda sunt, quo cuncta melius intelligantur. Nam omnium gentium mensuras & pondera, seu vetera seu recentia explicare velle, infiniti laboris esset & immensi: neque modus neque

neque finis disputandi esset, ac ne magnum quidem operæpretium. Sed ad Hebraica tamen, Græca, & Romana vetera fere aliarum gẽtium reuocari possunt: ab Hispanicis Gallica, Italica, Germanica parum discrepant. Simul confusio ex multitudine & varietate à nobis procuranda erat. Et quoniam multi sæpe nodi incidunt implexi, profiteor quæ explorata sunt, positurum me pro certis: in alijs, si quæ verisimilia sunt, aut ex coniecturis, aut aliorum auctoritate, eorum periculo dixero, satis habeam. fides tantùm auctores appellet. In Hispanicis mensuris & ponderibus, quoniam pro locis sæpè & regionibus varia sunt, Toletana pręτuli, propter eius vrbis principatum, & quoniam in ea hoc quidquid est operæ cudebamus, studio speque nostros hos conatus eruditis viris & moderatis probandi, promiscuæ turbæ nulnulla cura, eorum præsertim qui studia vtilitate metiuntur & lucro, magnum sapientiæ nomen barba tenus & pallio velantes, quorum est magnus numerus: ne eorum quidem, qui inepta semel persuasione occupati dimoueri se ab ea non patiuntur, eoq; præiudicio diuersa reprobare,

ac reijcere conſueuerunt. A quibus, vt noſtra patienter legant aut audiant, momentaque ſingula argumentorum expendant attentè, ſi impetrabimus, fortaſsis efficiemus, vt labore noſtro profeciſſe ſe, & lucis aliquid in tãtis tenebris allatũ confiteantur. Si quis obſcurè multa dici accuſabit, is conſideret, quæ numerorum ratione explicãtur, attẽtione opus habere: noſque ſæpe multa repetijſſe ſtudentes perſpicuitati, cuius maior ratio eſt habita, quã orationis ſtyli. faſtidioſi enim ingenij eſt, in his diſputationibus ſermonis elegantiam requirere, atque delicati in re ſeria voluptatem captare. In tuo quidem nomine, humaniſsime Antiſtes, hoc quidquid eſt operis, foras dare conſilium fuit, non patrocinij cauſa, id enim vulgare & ſuperuacaneum: ſed vt obſeruantiæ noſtræ, & ſynceri amoris à primis annis ſuſcepti, accedenteque ætate tuis beneficijs, noſtriſque obſequijs confirmati, monimentũ aliquod extaret. Maioris quoque erit, quod tanto viro dicatur: nã & vilia quamuis dona valde pretioſa videntur, ſi templis & celeſtibus ſint oblata: vitrũ in Pontificio anulo reuinctum pro adamãte accipiatur, pro vero pſeudoſmaragdus. Maior fulgor proxima

quæ-

quæque illustrabit etiam minuta. Simul diligentiam excitabo eo iudice ipsa operis nuncupatione vltro delecto, vnde prouocare ad alios non liceat. Supremum enim suæ causæ arbitrum facit, qui elegit ea prȩsertim dignitate, prudentia, eruditione. sic ex vsura quæstus multiplex existet. De tuis laudibus & meritis pauca dicere indecorum: multa, importuna narratio. Itaque de nobilitate, modestia, sapientiæ studijs, suauissimis moribus, alijsque animi & corporis dotibus, quas natura certè vis maior concessit benigna manu, silentium erit. Illud non prætermittam sæpe verum: quemque fortunæ suæ esse fabrum, suisque singulos moribus fingi, raro ab indole, raro ab ingenio rerum euentus discrepare. Nos inepti rerũ æstimatores alienas felicitatis, infelicitatisque causas scilicet perscrutamur. Hoc sanè initio tui Pontificatus Toletani, quod Deo gratum, reip. vniuersæ salutare fore speramus, disputationem hanc de ponderibus & mensuris, quæ post nostros Annales de rebus Hispaniæ non ita pridem euulgatos, fortè his diebus erat in manibus, crasso quamuis filo, tenuique contextu, quasi primitias mittimus, & indicaturam earum

lucubrationum, quæ superiori tempore instituta de varijs Philosophiæ & Theologiæ partibus, hactenus in vmbra delituerunt, maiora daturi pares modò votis & voluntati vires contingant.

De asse & partibus eius. Cap. 2.

V AEDAM Fundamenta ponenda sunt, quibus moles vniuersa disputationis incumbat. Ac primùm de asse & partibus eius dicendum est: deinde de pede, sextario, & vncia Romanis, quoniam ad hæc pleraque alia mensurarum & ponderum nomina reuocanda sunt atque ex illis examinanda. Romani veteres quoduis ferme totum assis nomine nuncuparunt, atque in duodecim partes diuiserunt, quas vncias libræ ad instar dixere. Eius consuetudinis origo & occasio fuit, quoniam primis vrbis Romanæ temporibus nummis vtebantur æreis quidem, singulis tamen libræ pondere, rudibus primùm & informibus, signatis deinde, quod accidit sexto demum Romanorum Rege.

Rege. Seruius enim Rex primus apud Romanos ſignauit æs, & quidem nota pecudis, vnde & pecunia dicta eſt, & quoniam ea vice pecudum in commercijs vtebantur, vti Plutarchus ait in vita Publicolæ. Sic As, quaſi æs, dictus eſt teſte Varrone. & cùm libra in duodecim vncias diuideretur à Romanis, factum eſt vt As etiam diuideretur in eaſdem, quod manſit imminuto quamuis pondere aſsis, redactoque primùm ad duas vncias tempore primi belli Punici, qui aſses ſextantarij dicti ſunt, vti Plinius ait libr. 33. cap. 3. Deinde etiam conſequentibus temporibus ad vnciam atque ſemunciam æris redacto aſſe, manſit tamen vetus conſuetudo vt eius partes dicerentur vnciæ. Et quidem initio priſtinus valor aſsi manſit. Deinde (vt fit) valde eſt imminutus, quando Plinius libr. 15. cap. 1. Appio Claudio, & Lucio Iunio coſſ. duodenæ, inquit olei libræ aſſe vendebantur, quod poſt imminutum aſſem nunquam contigiſſe puto, vt tanta olei vilitas eſſet. Ab ære ad alia traducta voce hæreditatem cęperunt aſsis nomine ſignificare. Quod in iureconſultorum libris paſsim occurrit hæredem ex aſſe vocan-

vocantium, cui integra obuenit hæreditas nullo alio cum eo hærede, hæredem ex triente, aut ex vncia cui tertia pars hæreditatis, aut duodecima (id enim vncia est) testamento legatur. sic iugerum terræ Columella assis nomine intelligens, lib. 5. cap. 1. in duodecim vncias partitur, vnciamque ipsam in sicilicum, sextulam, scripulum, & semiscripulum, non secus, ac si de ponderibus ageret. Preterea pedem Architecti mensoresque cũ sedecim digitos contineat, in duodecim vncias, hoc est, pollices diuiserunt. continet enim pollex digitum vnum ex communibus cum triente. Inde Bessales laterculos dixit Vitruuius lib 7. cap 1. qui vnciarum octo, siue pollicum essent. sic quatuor digitos, siue palmum, vt est in editione vulgata. 2. para. 4. ver. 5. illis verbis. Porrò vastitas eius habebat mensuram palmi (loquitur de mari æneo) idẽ interpres. 3. reg. 7. ver. 26. tres vncias dixit. Grossitudo autem luteris trium vnciarum erat. vtrumque rectè, cum palmus, id est quatuor digiti, tribus pollicibus, siue tribus vncijs pedis æquales sint. Demum sextarius assis etiã nomine significatur a veteribus, & cũ duodecim cyathos caperet, cyathi ipsi vnciæ

sexta-

sextarij vocabantur. sic in Martiali calices sextantes, hoc est, duorum cyathorum, quadrantes trium, trientes quatuor, deunces vndecim cyathorum calices legimus. Prę- ter hæc asis nomine signifer, dies, hora, vsura centesima intelliguntur, multaque alia suarum partium comparatione. Sunt autem asis partes, vncia nimirum duodecima pars. Sextans hoc est vncię duę. Quadrans, id est tres vnciæ. Vndè Teruntius à tribus vncijs deducta voce, quarta pars asis siue quadrás dicitur. Quattrin Italis à quadrante factus videtur: olimq; centum quadrantes pro sportula loco cœnæ rectæ dabãtur, merces salutationum, Budęus de asse, lib. 5. Martialis: Dat Baiana mihi quadrantes sportula centum. Triens, hoc est, quatuor vnciæ, tertia asis pars. Quincunx, quinque vnciæ. Semis sex vnciæ asis dimidium. Septunx septem vncię. Bes duo trientes asis, id est octo vncię. Dodrans, tres quadrantes asis, id est, nouem vncię. Dextans decẽ vnciæ. Deunx vndecim vnciæ. Sũt & vnciæ partes, nimirum semũcia pars asis vigesima quarta, sicilicus quarta vnciæ pars, asis quadragesima octaua, duella tertia pars vnciæ, sextula sexta vnciæ pars

asſis ſeptuageſima ſecunda. Sed & multiplicato aſſe alia nomina ponderum conſtabant. dicitur enim ab aſſe, treſsis, quadraſsis, nonuſsis, decuſsis, centuſsis pro tribus, quatuor, nouem, decem, & centum aſsibus. vel alio modo ab aſſe aſſarium dicitur eadem aſſis ſignificatione & pondere, vel vt alij volunt dimidium aſsis aſſarium dicitur. Et cum libra ſeu as pondo etiam diceretur, ab ea voce factus dupondius continet duos aſſes. Seſtertius genere maſculino duos aſſes cum dimidio, dictus quaſi ſemiſtertius, ſic ait Voluſius Metianus de aſſe, additque in legibus duodecim tabularum duos pedes & ſemis vocari pedem ſeſtertium, ſic locum legito, Seſtertius autem nummus erat ex argento, quemadmodum maiores monetæ. Præterea nummus abſolutè poſitus ſeſtertius idem eſt Budęus de aſſe libr. 3. Quinarius ſeu Victoriatus, quinque aſsium valore, denarius decem, vnde & nomina manarunt. Erat & libella vnius quidem aſsis valore ſed ex argento: nam aſſes ſemper ex ære cudebantur, valebantque ſinguli quantum quatuor noſtri marauedini, quos latinè liceat quadrantes, aut teruntios dicere. Marci. 12.

ver.

ver.42. vidua offert minuta duo, quod est quadrans, nempe illa minuta valebant quantum octaua pars asśis vti blanca nostra : dicebanturque minuta non vt minuta Græcorum medicorum, quæ sunt pondera minima omnium, sed quoniam minor illa moneta non signabatur. Porro Denarius valebat quantum quadraginta quadrantes. Sestertius genere masculino quantum decem: sed si sestertium dicas neutro genere mille sestertios intelligere debes, hoc est, decem millia quadrantes, nimirum quantum viginti quinque aurei nummi nostrates, quos coronas seu coronatos dicimus, singuli valore quadringentorum quadrantum seu marauedinorum, quo valore hoc quidem tempore æstimantur. Nam si sestertium cum ducatis nostratibus velimus comparare, quorum singuli continent marauedinos .375. sestertium vnum continebit ducatos viginti sex, præterea marauedinos.250. præcise. Quo loco oportet explicare formam numerandi qua veteres Romani vtebantur, tum alijs rebus numerandis, tum præsertim pecuniæ quamuis summam ad sestertia fere referentes, &

quemadmodum Græci non vltra decē millia progrediebantur, hoc est myriada: sed eius numeri repetitione maiores summas explicabant, vt cum centum myriades dicunt, nempe decies centum millia, aut mille millia. χιλίαδα χιλιάδων. qua etiam loquendi forma vtebantur Græci: ita Romani non vltra centum millia procedebāt. Sed eius numeri repetitione maiores summas numerabant, vti Budæus docet libr. 4. de asse ex Plinio, lib. 33. cap. 10. Ergo aut per sestertios numerabant, qui absoluta etiam appellatione nummi erant, aut per sestertia aut per alia, vt aureos, passus, pedes, de quibus omnibus dicendum est. Per sestertios quidem dicentes. quadraginta sestertij aut nummi, nēpe quadringenti quadrantes, quantum aureus nummus. Quadringenti sestertij aut nummi, quantum decē aurei. Cùm ad mille sestertios perueniebatur, relicto sestertio masculini generis transsibatur compendij causa ad sestertiū neutro genere, quod mille sestertios continebat. Quomodo cùm numerabant, rursus id dupliciter faciebant: aut per nomina, vt si dicas decem sestertia, nimirum aurei nostrates. 250. aut centum sestertia, hoc est quantū

aurei

aurei nostrates.2500. Lampridius de Heliogabalo, Nunquam, ait, minuscentum H-S cœnauit, hoc est argenti libris triginta. legendũ pro triginta trecẽtis: trecentæ enim libræ argenti valent quãtum aurei.2500. Sic quadringenta sestertia, nimirum quantum decem aureorum millia, qui erat census equestris sub Iulio Cæsare. quemadmodum ea summa duplicata erat census senatorius. Erant & mille sestertia quantum mille millia sestertij, viginti quinque millia nostrorum aureorum. Licet & per aduerbia dicere bis cẽtum, tercentum sestertia, aut biscentena, quatercentena, decies centena sestertia hoc est mille. Supra mille sestertia non amplius nominibus, sed aduerbijs vtebantur Romani, summa sestertiorum centuplicata hoc modo dicentes: decies sestertium, id est, decies centũ sestertia siue mille sestertia, vtroq; enim modo latinè dicas, semperque aduerbia iuncta sestertijs centuriam subintellectam secum afferunt: perindé enim est decies sestertium, ac si dicas decies centena sestertia: & quod amplius est ipsa vox sestertium aliquando non exprimitur, idemque significare solet decies absolutè positum aut centies quod decies

centena ſeſtertia, centies centena ſeſtertia. Ergo decies ſeſtertium continet quantum viginti quinque millia aureorum. atque ex eo caſtiganda eſt epiſtola Plinij ad Caluiſium lib. quinto, & pro ſedecies ſeſtertium, nimirum quadraginta aureorum millibus, legendum, decies ſeſtertium: cum quadringenta millia (quę decem aureorum millia valent) idem dicat paulo amplius tertiam partem ſuperioris ſummæ eſſe. Verùm ad alia pergamus Duodecies ſeſtertium, hoc eſt duodecies centena ſeſtertia, hoc eſt ſeſtertia mille ducenta, quantum triginta millia aureorum. qui erat cenſus ſenatorius ſub Auguſto. Vicies ſeſtertium duo millia ſeſtertia aurei quinquaginmillia, quanti æſtimata eſt area domus Ciceronis ad Atticum libr. 4. Septuagies ſeſtertio apud Tacitum lib. 20. efficit centum ſeptuaginta quinq; millia aureorum. Centies ſeſtertiũ, hoc eſt, centies centum ſeſtertia, quanti ęſtimatus eſt vnio Cleopatræ, auctore Plinio lib. 9. capite. 35. nempe aureis noſtratibus 250000. Quadringenties ſeſtertium, hoc eſt quadringenties centena ſeſtertia quanti apud eundem libr. 9. cap. 35. fuit ornatus Lolliæ. Sexcenties ſeſtertium libr. 15. & 20. Taciti aureo-

aureorum millio cum dimidio. Tum libr. 5. eiusdem Taciti disposito per mensas millies sestertio, hoc est duobus millionibus aureorum cum dimidio. Seneca termillies sestertium quadriennio quæsisse ferebatur apud Tacitum libr. 13. & de oratoribus ait Eprium Marcellum seu Crispium Vibium possidere tantundem, nempe septem milliones cum dimidio. Vitellius Imperator vti idem Tacitus ait lib. 18. paucissimis mensibus interuertisse creditur nouies millies sestertium, nimirum viginti quatuor milliones cum dimidio. Vicies septies millies sestertium, quantum pecuniæ Tiberius corrasit & reliquit, vti Suetonius ait in Caligula capite. 37. hoc est sexcenties septuagies quinquies centena millia aureorum, vel vt nostro more loquamur milliones sexaginta septem & semissem, ingens summa & vix fidem factura, præsertim cùm idem Suetonius affirmet, tum loco eo, tum in vita Neronis cap. 30. ingentes eas opes à Tiberio relictas breui spatio atque adeo non toto vertente anno consumptas a Caio Caligula & effusas fuisse. Plutarchus in vita Pompei post victum Mithridatem ait tributa Romana

cre-

creuisse ad octuagies quinquies decies centena millia, (nimirum decies centena millia, seu decies sestertium, seu viginti quinque aureorum millia debent octuagies quinquies sumi) duos aureorum milliones, centum praeterea & viginti quinque millia aureos. Augustus apud Suetonium moriens legauit populo Romano quadringenties, tribubus tricies quinquies sestertium. nempe populo legauit decies centena aureorũ millia millionẽ vnum, tribubus octoginta septem millia & quingentos aureos, certè cuique tribui centena sestertia aureos. 2500. erant enim tribus 35. Plinius lib. 12. cap. 18. millies centena millia sestertium omnibus annis India & Seres, peninsulaque illa imperio nostro adimunt, nempe propter vniones & alia quae ornandis mulieribus inde aduehebantur. Si locus non est corruptus, credo perinde esse millies centena millia, ac si diceret tantum millies. nam aduerbia secum centena afferunt & sestertia singula mille sestertios valebant. vnde millenarium numerum in se includunt. Alioqui summa illa ad duo millia quingentos aureorum milliones excresceret: quantũ pecuniae in toto Romano imperio non erat. Ita in his modis

modis numerandi per aduerbia, centum siue centena subintelligi debent, quæ vox compendij causa desideratur. Quod non tantùm contingit cùm pecuniæ summam per sestertia vt monstratum est, sed etiam cùm aut eandem alio modo, aut alia quæcunque numeramus. Vt si dicas decies millia aureorum, perinde est ac si dicas decies centena millia aureorum, centies millia passuum, id est centies centena millia. alioqui per nomina dicendum esset, decem millia aureorum, aut centum millia passuũ, si id tantùm significare velimus. sic quod diximus proximè, septuagies quinquies centena millia aureorum, eadem significatione dici potuit septuagies septies quinquies millia aureorum. & in Plinio sæpe millia passuum aut stadia eadem ratione debent intelligi. vti idem Budæus explicat l.4. vti cùm ait Plin.lib.2.cap.108. latitudo autem terrę à meridiano situ ad septentrionem dimidio fere minor colligitur, quinquies quater millia sexaginta duo, (sic Budęus & Hermolaus legerunt) intelligi debet vt perinde sit, ac si diceret: quinquagies quatercentena sexaginta duo millia, vti Martianus de re eadem agens explicat, hodieque in Plinij codi-

C cibus

cibus ea lectio est, fortasse ex Martiano sumpta. Quæ quidem summa perinde valet ac si dicas, nouē milliones septingenta quadraginta octo millia passuum: qui passuum numerus efficit, milliarium nouem millia septingenta quadraginta octo millia. Atque cùm multis exemplis illustrari hæc obseruatio posit, pauca attigisse satis habui: vnde colligitur illud Apoc. 9. ver. 16. & numerus equestris exercit⁹ vicies millies dena millia δύο μυριάδες μυριάδων ex Græca forma loquendi dictum fuisse, cùm ex Romana veteri dici ab interprete potuisset, bis millies cētena millia. Iam enim dictum est Grecos decem millibus replicatis maiores summas efferre, Romanos veteres centum millibus. Ad extremū scire oportet, centum æris aut mille æris, centū aut mille asses significare in veterum libris: adijcitur aliquando æris grauis propter asses libræ pondere percussos, qui graues, eorum, qui postea percusi sunt imminuto pondere, cōparatione dicebantur. Aliquando etiam vox æris supprimitur, vt Liuius lib. 39. dixit: Senatus Fuluio quantum vellet impendere, (supple in ludis) permisit, dum ne summam octingentorum millium excederet.

nempe

nempe octoginta millia asses, qui efficiunt ad nostram rationem aureos octo mille. acceperat autem à ciuitatibus ad eos ludos, vt ibidem dicitur, centum auri pondo. qui valebāt aureos nostros. 9600. Addo & à Boetio de Arithmetica numerum cubum à radice vocari. Sic .8. binionem .27. ternionem .64. quaternionem vocat. qua analogia quis contendat mille millia non omnino barbarè dici posse millionem, vti contendit Nebrissensis repetitione. 8. tametsi mille eius numeri radix quadrata est, non cubica: in quo ille errauit vir alioqui eruditus diligentia maxima.

De vncia & libra Romanis. Cap. 3.

NCIAE, Et libræ pondera à Romanis Gręci acceperunt, quemadmodum & nomina ipsa. Græci enim mina vtebantur, & drachma. mina centum drachmas continet, cū libra Romana esset tantū drachmarū nonaginta sex, vnciarū duodecim. drachma octaua pars vnciæ erat nō tantū in cæteris mercimonijs, sed etiā medicorū vsu. sic enim Dios.

de mensu. & ponder. cap. I. ait: vncia habet drachmas octo, scripulos. 24. cum quo consentit Galen. lib. 6. de compositione medicamentorum secundum genera. Erant præterea vnciæ & libræ non modo ponderales sed etiam mensurales tum Romanis tũ Græcis: quod inter nos hodie etiã vsurpatur, præsertim inter medicos. Id constat ex Colume. lib. 12. cap. 21. cùm de musti conditura agens duabus vncijs inijci mandat semunciam salis benè plenam: & ex Galeno lib. 6. de composit. medica. per genera cap. 18. his verbis: Ego sanè olei libram Romæ vocatam, quam per incisuris distincta cornua metiuntur, ponderaui quandoque discere cupiens quantum grauitatis pondus contineret: inueni duodecim olei mensurales, decem vncijs ponderum æquales. De mensuralibus vncia, & libra hoc loco non disputamus, sed de ponderalibus, quas Hebræis, Græcis & Romanis veteribus vnius ponderis fuisse magis creditur à doctis viris quia contrarium non probatur, quàm sit certo argumento firmum. Sed & coniecturæ suppetunt, neque validę, neque prorsus reijciendę, Græcos, quæ à Romanis acceperant eodem pondere retinuisse, verisimile esse:

Siclum

Siclum Hebraicum semunciæ pondere non vulgaris sed Atticæ visum, quam vnciam putant minorem aliquanto vulgari nostra esse, æqualem Romanę veteri. Quantum autem Romana seu Attica vncia minor sit nostra nõ conuenit inter auctores: quidam veterem Romanam vnciam libramque conuenire putant, paresque esse ponderibus medicis, quibus medicamentis conficiendis vulgò vti cõsueuerunt: quæ haud dubium minora sunt parte quintadecima alijs communibus ponderibus. Ita vncia medicorum drachmas septem & semissem continet, libra vndecim vncias & drachmas communes duas. Alij putant Romanam libram vnciamque veterem minores esse nostris parte amplius vigesima: sicvt antiqua libra Romana contineat vncias vndecim nostras, scripulos decẽ, nostra maior sit Romana scripulis quatuordecim. vncia antiqua septem drachmas contineat, scripulum vnũ grana viginti, minor nostra vncia vulgari scripulo vno, granis quatuor. Sed quę tãta asseueratione dicũtur, nescio an confirmari satis possint. nã ex põderé denariorũ Romanorũ leue argumentũ ducitur, cũ vsu & antiquitate sint detriti, neque eiusdem ponderis sem

per fuerint, Plinius enim lib.33.cap.9.ſeptem denarios vnciæ tribuit, nimirum libræ.84. quod ſequitur Celſus lib.5.cap.17. at Galen. de cõpoſit. medicam. ſecundũ genera, lib.5. cap.6.octo denarios vnciæ tribuit, nã ſeptem vncias & ſemiſsẽ ſexaginta denarios eſſe ait. neq; Plin. ſibi cõſtat cũ lib.21.cap.34.denariũ dicat drachmæ pondere eſſe. Quòd ſi nouo argumento, quo alij vtuntur, vetera pondera affetas quæ paſsim inueniuntur libræ, ſemiſſis, quadrãtis, ſextantis e lapide aut ex ære noſtris minora: reſpondebo, neque ipſa paria inueniri, vt ipſimet qui inuenerunt, confitentur: neque mirum eſt diuturnitate temporis aut detrita eſſe aut imminuta rubigine, vt certi nihil ex ijs conſtitui poſsit. Ac credam potius vetera pondera cum noſtris vulgaribus conuenire, quemadmodum cum Romanis Græca, & Hebraica conſentire dant, magis quia diuerſum probari nõ poteſt, quã certo aliquo argumento, nã & vulgares à Romanis ſicut à & Græcis Romana ſunt accepta, neq; eſt veriſimile omnes hodie nationes fere in eadem pondera conſpiraſſe, niſi ea à Romanis antiquis imperij temporibns accepiſſent. Præterea eam rationem facillimam fore cogita-

gita-

gitabam pondera & mensuras inter se comparandi, si vnciam demus non diuersi ponderis antiquis temporibus & nostris fuisse. Tametsi diuersam etiam ratione consectabimur ponderibus & mensuris diuersarum gẽtium exæquandis, præsertim eorum, qui vetera pondera Romanorum nostris medicis paria esse contendunt, ne laborem & molestiam calculandi & numerorum minutias subterfugisse nos aliquis iure accusare posit. Præsertim cùm vulgaria medicorum pondera cum antiquis & cum alijs ponderibus vulgaribus comparare constituerim. Atque de vncia & libra Romana hactenus: ad sextarium progrediamur.

De sextario Romano. Cap. 4.

SEXTARII Non vnum pondus, neque vna mensura fuit, sed multiplex: nã præter vulgarẽ Azũbris quadrantẽ, quẽ in hac diputatione sextarium Toletanum vocabimus, erat Hebraicus sextarius, Atticus atq; Romanus. Sed de alijs alio loco copiosius explicabitur. nunc

nunc de ſextario Romano dicendum eſt, quoniam ex eo cognitio aliarum omnium menſurarum pendet, cùm Hebraicus ſextarius duas tertias Romani contineat, vti poſtmodũ demonſtrabitur apertè, Atticus tres quartas eiuſdem. & ſi recipitur vncias Romanas veteres pares noſtris communibus eſſe, Toletanus ſextarius quatuor omnino quintas Romani ſextarij continebit. Pręterea amphora Romana capit ſextarios Romanos, quadraginta octo, vrna viginti quatuor ſextarios, modius Italicus ſextarios ſedecim. Sic ex cognitione ſextarij Romani aliarum menſurarum cognitio pendet, & cum ea eſt implicata. Facillima ratio inueſtigandi quantum caperet is ſextarius, ex pondere ſumenda eſt eius, in vino aut aqua. parum enim hi duo liquores diſcrepant. nam oleum nona parte leuius eſt aqua, decemque vncię aquæ nouem vncijs in oleo reſpondent. mel autem ſemiſſe grauius eſt aqua. Sic viginti vncijs in aqua triginta in melle reſpondent. Hoc eſt, ſi vas aqua repletum pendet vncias viginti, idem repletum oleo pendebit vncias decem & octo, idem repletũ melle pendebit vncias triginta. Ergo de ſextarij Romani pondere auctores

non

non conueniunt. Hesichius vncias viginti quatuor illi tribuit, quod sequitur Budæus, & eius auctoritate alij recentiores. Isidorus huic sententiæ fauet cum libr. 16. cap. 25. Hemina inquit, appendit libram vnam, quæ geminata sextarium facit. & rursus modio attribuit sextarios viginti duos, libras quatuor & quadraginta. Nonpauci decem & octo vncias sextarium Romanum pendere in aqua affirmant, quod dixit Galen. de ponder. & mens. sic enim ait: alij dicunt sextarium habere pōdus libræ & semissis. & rursus, Trybliū, (quod est dimidium sextarij) habet vncias nouem. Verum hoc in oleo intelligi sequentia declarant, sicut & Diosc. de pōder. & mensur. tribuens sextario aquæ vncias decem & octo vitiatus est, vt Græci codices declarant non de aqua sed de oleo agere, neque aquæ pondus à vini seiungere, quod latini codices quidam corruptè habent. Peritiores tamen sextarium Romanum in aqua aut vino pendere vncias viginti malunt. Hermolaus Barbarus, Leonardus Portius, alij omnes permotitum aliorum antiquorum auctoritate, tum Fannij, cùm ait. Nam libræ, vt memorāt, bessem sextarius addit: Seu puros pēdas latices,

ſeu donaLyæi. Addunt ſemiſſem libræ laben-
tis oliui , Selibramq́; ferunt mellis ſupereſſe
bilibri. Vides ſextario in aqua aut vino tribui
pondus vnciarum viginti, in oleo. 18. in me-
lle triginta. Quod ſequitur etiam libellus
Galeno attributus de pond. & menſ. Hæc no
bis ſententia quæ media eſt, duabus alijs præ
ferenda videbatur: præſertim cùm antiquo-
rum dicta facile explicari poſsint. nempe qui
ſextario vncias viginti quatuor dederunt, ij-
de menſuralibus locuti ſunt, vti ex Galeno
attulimus lib. 6. de compoſit. medica. per ge
nera. c. 8. duodecim vncias menſurales decẽ
vnciarum pondus habere. quod ab eo in oleo
dictũ, Oribaſius ex Adamantij ſentẽtia dixit:
ſextarium Italicum vini quidem menſura vn
cias viginti quatuor pondere, libram noſtrã
ac vncias octo habere. Qui vero decem &
octo vncias ſextario dederunt, aut in oleo
explicandi ſunt, aut non de ſextario Roma-
no locuti ſunt, ſed de ſextario Attico (ſic
nos interpretabamur) qui vncias quidem
menſurales. 18. continet, nimirum pondus
vnciarum omnino. 15. ſic enim Galenus ait
eodem opere libr. 5. cap. 6. Atticam Hemi-
nam nouẽ Italicas vncias conficere: additq́;
pen-

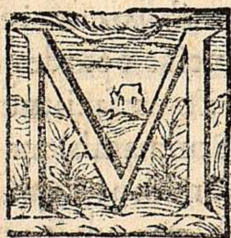
pendunt enim. 9. Italicę vnciæ, quas in cornibus insectis metiuntur, septem vncias ponderales & semissem: quod de oleo etiam dictũ placet ad vinum aut aquam traduci. Quo loco apertè perspicitur errasse quicũq; sextario Attico dãt pondus vnciarum octodecim, Romano vncias viginti mensurales non pódera les, quod facit Georgi. Agricola lib. 1. errasse alios qui sextariũ Romanum Toletano parẽ faciunt, cùm huius pondus in vino aut aqua esse vnciarum modò sedecim minime dubiũ sit. Quod si Romanas vncias veteres pares cõ munibus nostris esse recipitur, sextarius Romanus comparabitur cum nostro proportione sexquiquarta, seu quod idẽ est, Toletanus, quatuor quintas Romani sextarij cõtinebit. Si autem veteres vncias malumus medicis vncijs nostræ ætatis pares esse. viginti vnciæ veteres ex nostris communibus continebunt vncias. 18. $\frac{3}{4}$. hoc est vncias octodecim octauas seu drachmas sex: quæ faciunt adarames nostros duodecim. Comparabitur que hac ratione sextarius Romanus cum Toletano proportione quę est .75. ad .64. vt constat vtriusque sextarij vncijs in suas quartas partes diuisis. nempe proportio

erit ferme sesquisexta. Quæ omnia intelligentia comprehendenda & memoriæ commendanda putabam, magnam enim lucem vniuersæ disputationi afferre poterunt. Vitruuius lib. 7. cap. 8. sextarium argenti viui pondo aït esse viginti quinque. Nos facto periculo inuenimus ponderare libras viginti tres, vncias decem, octauas seu drachmas septem. fortasſis argentum viuum illud non erat vsquequaque defecatum: sed ex quo certè perspicitur, neque Romana pondera minora esse nostris, neq; sextarium Romanum continere vncias ponderales octodecim, longè enim ratio Vitruuij à nostro experimento aberrasset.

De pede Romano. Cap 5.

MENSVRA Pedis Romani si certa ratione esset explorata, magna nos molestia cæteris constituendis liberasset: ac præsertim quantus esset sextarius Romanus definire in prōptu esset: atque ex eo quid de vncia & ponderibus Romanis sentiendum esset, vna opera

opera constitueretur. Pendit enim sextarius Romanus viginti vncias Romanas præcisè, idemque est amphoræ Romanæ pars omnino quadragesima octaua. Amphora autẽ Romana pedis Romani mensuram quoquo versus habet, vnde & à forma quadratoq; pede, quadrantal dicitur. Sic enim Festus ait: Quadrantal vocabãt antiqui: quam ex Græco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios. Idem Fannius alijque omnes tradunt quasi rem minimê dubiam. sic ex pede Romano iusto confecta amphora, de sextarij mensura & pondere iudicare facile erat, ea diuisa in octo & quadraginta æquas partes. Video tamen de pede Romano disceptationem esse, neque inter se eruditos conuenire. Tres enim pedis formas mensurasque afferunt, minimam, mediocrem, maximá ita inter se comparatas, vt maxima mediocrem superet ferme sicilico, id est parte pedis mediocris quadragesima octaua, pes mediocris minimum superet sextula plus minus, hoc est, parte pedis minoris septuagesima quinta. Sic pes maximus minimum superat duella, hoc est minimi parte trigesima sexta. Maximum pedem pro vero, superiori

ſęculo eruditi habebant.& Philander in Vitruuium lib.3.cap.3. ex columna Porphiretica deprehendiſſe ſe Romæ ait. meminit eius columnæ etiam Marlianus de antiquitatibus vrbis Romæ. mediocrem Leonardus Portius primus pro vero tradidit ex marmorea baſſe ſepulcri CN. Coſſutij ſculptoris, quę cùm in hortis Angeli Colotij Romæ eſſet, Colotianus pes vulgò vocatur. quę ſententia & menſura magno eruditorum plauſu ſuperioribus annis celebrata eſt. minimum pedem Pętus inuexit de pond. & menſ. libr.1. ex tribus pedibus æreis, quos ſe Romæ vidiſſe affirmat, ſumpta occaſione nouandi. Verum nos cùm ſextarium ſciamus, quod & ille fatetur lib.3. viginti vncias pendere in vino aut aqua, ſiue æquales noſtris vncijs ſint, ſiue minores parte quintadecima, vti ſuperius eſt dictum: amphoram ex illo pede Romano ſextarios.48. eius ponderis non capere manifeſtè deprehendimus. Congius.8.pars eſt amphoræ Romanæ capiens ſex omnino Romanos ſextarios, fitque ex ſemiſſe pedis Romani quoquo verſus. Factis ergo duobus congijs altero ad menſuram ſemipedis Colotiani, altero ad ſemipedis Porphiretici modum

dum, Congium priorem capere animaduerti septem sextarios Toletanos. (singuli pendunt vncias sedecim) qui efficiunt addita tantùm parte .32. vnius Toletani sextarij, sex Romanos vnciarum decem & octo, drachmarum seu octauarum sex, quod est iustum sextarij Romani pondus, si vnciç veteres sunt pares nostris medicis. Congij octo, quos capit amphora, quorum singuli continent septem Toletanos sextarios & partem præterea .32. (quæ vix potest ob exiguitatem obseruari) efficient sextarios Toletanos .56. &. $\frac{1}{4}$. qui subducta ratione efficiunt sextarios Romanos .48. quorum singuli viginti vncias medicas contineant, communes vncias .18. $\frac{3}{4}$. seu quod idem est vncias octodecim, octauas seu drachmas sex. Congius alter & maior capiebat septem Toletanos sextarios & semissem. sic vt amphora sexaginta sextarios Toletanos caperet, nimirum quadraginta octo Romanos singulos vnciarum communium viginti. Nam vt sextarius Romanus huius pōderis comparatur cū Toletano proportione sexquiquarta, ita numerus .60. excedit numerum .48. eadem proportione, quocirca minimi pedis Romani effigiem

effigiem eius excludimus, quasi nothi pedis, certe posterioris temporis, cùm Congius ex eius semisse factus sex sextarios Romanos prioris aut posterioris ponderis nõ capiat, ne amphora quidem ex integro pede facta quadraginta octo sextarios id genus. mirorque Pætum diuersum se obseruasse facta amphora ex suo pede affirmare. Sed nimirum in lubrica obseruatione decipi facile fuit, & suis opinionibus semel susceptis fauet animus. Et ne quis accuset mensuras pedum in charta expressas minores quam in typis esse, propterea quod charta humore extenditur, ariditate contrahitur: is sciat ne id quidem in nostris obseruationibus fuisse pretermissum: sed triũ pedũ modũ vt typis æreis responderent, & ipsis prototypis ex lapide, aut ex ære madefacta charta sumpsisse, ea mensura quam hoc loco exprimam, vt studiosorum conatus hac etiam parte iuuentur. si prius addidero, nobis ex tribus pedibus maximum legitimum videri: qui expeditissimam rationem præbet pondera & mensuras comparandi inter se, credamque duos alios minores iusto esse. Sed ex pede Colotiano atque amphora ad eam mensuram extructa factum puto, vt recentio res

res in eam sententiam abierint (cuius vestigium in paulo antiquioribus non inuenio) vncias Romanas veteres minores nostris communibus esse.

Tres semipedes Romanos non eadem mensura adycimus, Porphireticum, Colotianum, & Pæti: quorum ex parte vna quatuor digiti, ex altera tres pollices designantur. Continet enim pes digitos sedecim, pollices, seu mauis, vncias duodecim.

)(:)(

E Semi-

Semipes maximus Porphireticus.

Semipes mediocris Colotianus.

Semipes minimus ætatis posterioris.

De ponderibus Hebraicis. Cap. 6.

E Vncia, ſextario & pede Romanis, quid ſentiendum ſit hactenus explicuimus: nunc ad alia pondera & menſuras progrediendum eſt. Et vt honos antiquitati habeatur, ſimul quoniam de diuinis libris præcipua cura erat, in ſingulis generibus, Hebraicis ponderibus & menſuris explicatis ad Græca & Romana procedemus. Atque in ſingulis ea dicemus, quæ nobis quidem veriſimilia maximè eſſe videbuntur, magnorumque virorum fide & auctoritate fundata.

De Talento Hebraico.

TALENTVM Quod primum & maximum apud omnes nationes pondus proculdubio eſt, ab Hebræis KiKar vocatur, id eſt torta ſeu maſſa, quod rudi pondere eſſet, neque percuſſa aliqua imagine, magis pondus, aut nummorum ſumma. Pendebat minas quinquaginta, drachmas duodecim millia, quod certa ratione colligitur

exodi cap 38. ver. 25. vbi Hæbraice Græceq́; ex hominibus sexcentis tribus millibus quingentis quinquaginta, cùm singuli soluissent per capita dimidium siclum, hoc est drachmas duas, redacta fuerunt centum Talenta argenti, præterea sicli. 1775. sic ex sexcentis millibus hominum centum Talenta redacta sunt, ex minori numero hominibus 3550. siclorum numerus. 1775. atq́; adeo singula hominum sex millia, cùm quilibet dimidium siclum dedisset, talentum obtulerunt. Ergo talentum Hebraicum drachmas pendebat duodecim millia præcise. Hoc est si drachmæ illæ pares nostris erant, vti verisimilius iudicamus, Talentum quidem auri Hebraicũ continebat quantũ aurei nostrates. 12750. pendunt; cum ex octo vncijs auri seu besse libræ (marcum nos dicimus) *68* aurei cudantur. Quod si Talentum argenti erat, pendebat quantũ argentei nummi nostrates 125*62* & semis, quia ex octo vncijs argenti, signantur argentei nummi *67*. Epiphanius talentũ facit librarum 125. libram duodecim vnciarum, quocirca drachmas pẽdebit duodecim millia. Dionysius etiam Halicar. lib. 9. duo millia asses siue libras efficere ait sedecim talenta

lenta æris. Sic cuilibet Talento ratione subducta duodecim millia drachmæ prouenient. Neq; dissentit Vitruuius cum lib. 10 cap. 21. Talentis quatuor .480. pondo tribuit, hoc est, cuiq; libras centū viginti: minas mallē dixisset: nā.120. minæ libras efficiunt 125. quas apud quasdā gentes Suidas ait Talentum cōtinere: τὸ τάλαντον παρὰ τίσιν ἔχει λίτρας. ρκε. Ideō; Hesichius ait Talentum apud quosdam minas. 121. pendere. Vides non ex sacris litteris modo probari Talentum antiquissimū duodecim millia drachmas continere, sed etiam eodem pondere extare apud alios scriptores. Verum ijs quæ dicta sunt ingens Talentorū numerus opponi potest passim occurrens in libris sacris .1. Paral. 22. ver. 14. auri talenta centum millia, argenti mille millia Talentorum relinquere se Dauid in thesauris templo ædificando ait. & cap. 29. ver. 4. tria millia Talentorum de auro Ophir, & septem millia Talentorum argenti probatissimi deaurando templo se relinquere ait. Quæ summæ si ad aureos nostros referantur, immēsum crescent, vix vt credi possit, ac ne vix quidem, vt ex tantulo regno Dauid tantum auri & argenti per totam vitam collegerit. Quare

placet quod Eupolemus, cùm de templi Hierosolymitani structura & expensis in ea factis agens addit: Talentum autem dico, quod siclum appellant. affert Eusebius lib. 9. de præparatione Euangelica capite .4. Sic summa factæ expensæ quadragies sexies centena millia, quæ insumpta templo extruendo, idem Eupolemus ait, de siclis intelligatur. quæ nihilominus perueniet ad drachmas auri .1840000. nimirum quantum aurei nostrates .1932999o. nempe milliones amplius decem & nouem. Non discrepat ab hoc Talento drachmarum quatuor Homerus, cum Iliados .23. inducit Achillem in funere Patrocli inter alia funebria præmia seruam cum tripode, equam prægnantem, lebetem, quarto loco proponentem duo auri Talenta τῷ δὲ τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα. Quod Suidas exponens ait Talenti voce ab Homero numerum quendam significari certé pecuniæ, exiguumque admodum. Vides Talenta apud Hębreos gemina haud dubium fuisse, alterum drachmarum .12000. alterum drachmarum quatuor tanto inter se interuallo discrepantia. Et quidem de quo Talento agatur in quibusdam locis

locis statuere facile est, vti locis modò citatis, alijs locis difficilimum prorsus est, arduaque res. Vt verissime Budæus dixerit libr. 4. de asse, æstimationem opulentiæ Hebraicæ fieri non posse ob Talenti varietatem. Quis enim diuinet cuius generis Talenta auri centum viginti fuerint, quæ Regina Saba dedit Salomoni .3. reg. 10. Si enim siclos dixeris totidem, exigua summa, pondusque auri erit, donum inter Reges exile: si Talenta primi generis excrescet summa ad aureos .1530000. nimirum millionem vnum cum dimidio, supra fidem tantum auri allatum ab ea Regina fuisse. Sed nimirum quidam multa alia Talentorum genera Hebræis vsitata esse prædicant: quod vellem idoneo argumento confirmarent. Ac primum Talentum sanctuarij & Talentum congregationis faciunt, certè Lyra Exod. 38. ex sententententia Rabbi Selomo, vt Talentum sanctuarij sit de quo dictum est drachmarum 12000. Talentum congregationis sit drachmarum. 6000. semis alterius. Quam distinctionem à multis reprobatam videmus, eamq; si probare nos vellemus, fortassis Talen-

lentũ potius cõgregationis vocaremus quod continet.12000. drachmas: Talentum sanctuarij crederemus.24000. drachmas pendere propter auctoritatem Iosephi: qui cum libr.14. Antiq. cap.12. minæ tribuat duas libras & semissem, nempe siclos sexaginta: idẽ lib.3. cap.7. agens de cãdelabro aureo ait: Cãdelabrũ quod vnius Talenti erat, minas centũ pendere, nimirum drachmas.24. millia. Afferunt alij Talentum quod numismaticum vocant, & auro potissimum deputari credunt, mille drachmarũ põdere, qualia.120. auri Talẽta à Regina Saba Salomoni dono data fuisse affirmant. nimirũ quoniam Iosephus viginti modo Talenta dedisse ait, certè singula drachmarum.6000. ex quanto pondere aiũt Talentum congregationis fuisse, ita vt sexta eius Talenti pars talentum etiam diceretur, 3.reg.10.ver.10. quemadmodũ apud AEgyptios drachma erat oboli pondere, nempe cũ obolus iustæ drachmæ pars sexta esset. Addunt Talenti decimam Talentum vocari, nõ alio argumento quàm quòd lib.1.Paral.cap. 22.ver.4. cùm à Dauide relicta dicãtur centũ millia auri, Talenta argenti mille millia, Iosephus lib.7. cap.11. eius summæ decimam scri-

ſcribit decem millia auri Talenta argenti cen tum millia. ſed quid hoc ſit niſi diuinare, & ſubterfugia quærere locis ſcriptorum conciliandis. Porro cùm natura in ſe infinitam par tiendi præbeat facultatem, in quot partes Talentum partiri poſſumus, tot licebit genera Talentorum excogitare, præſertim ſi locis ſcriptorum diſcrepantibus commentum poſ ſit velari, cùm in promptu potius ſit exiſtimare Ioſephi numeros multis locis eſſe vitiatos: quod facile fuit, cùm non per literas, ſed per notas ſcriberentur. Alioqui quomodo explicabunt, quod eodem libr. capite. 8. legitur Abſalonis cæſariem ducentos ſiclos pendere, eoſque ſiclos quinque minas ſeu pondo facere. niſi forte de minis Romanis intelligatur aut Alexandrinis, quas viginti vnciarum eſſe ſingulas libellis de ponder. & menſur. Galen. & Dioſcor. affirmatũ reliquere. Relinquatur ergo Hebraica Talenta gemina manifeſtè fuiſſe, magnum drachmarum duodecim millium, minimum drachmarum quatuor. Inter hæc an alia fuerint Talenta, & credi poſſe, & certa id ratione aut auctoritate non poſſeprobari.

De Mina Hebraica.

DE Minæ Hebraicę pondere auctores variant, neque facile est opinionem opinioni præferre: maiori tamen auctoritate & numero Minæ Hebraicæ dant siclos sexaginta. quibus Ezech. verba fauent capite. 45. ver.12. dicentis. Porro viginti sicli, & viginti quinque sicli, & quindecim sicli minam faciunt. Sic mina continebit drachmas ducentas & quadraginta, vncias triginta, libras duas & semissem, vti Iosephus affirmat lib.14.cap.12. Vnus Lyra ad cap. Exod. 38. ex sententia Rabbi Selomo minæ dat siclos modò viginti quinque, Talento (quod centenarium vocat) congregationis quidem minas sexaginta, nempe sex millia drachmas, sanctuarij autem minas centum & viginti, summamque drachmarum duplicatam. Quod cùm sentiunt, Ezechielem explicant loco citato, non minæ tantùm pondus integrum explicuisse, sed etiam eius partes, quatuor quintas siclis viginti, tres autem siclis quindecim. Conuenit cum hac sententia Pollux, nam apud omnes gentes affirmat, Talentum quidem minas sexaginta pendere. Minam autem drachmas centum Mi-

nas

nas & drachmas pro gentium varietate vario esse pondere. Nos tamen Iosephi sententiam sequemur magis vt apparet cum Ezech. verbis conuenientem: aut fortassis primis temporibus mina Hebraica siclorum sexaginta fuit drachmarum .240. consequentibus drachmarum centum exemplo nationum aliarum. Sed & minores quasdam minas quasdam fuisse confiteri oportet, cum 3. reg. 10. ver. 17. legamus: trecentæ minæ vnam peltam vestiebant. Quis enim tam firmo esset corpore, vt clypeum trecentarum librarum, aut. 750. si Iosephum in minæ pondere sequimur, brachio sustentaret. Sed nimirum locus hic vitiatus est, cùm Hebraicè, Græcè, & Caldaicè trestantum minas legamus vnam peltam vestijsse. aut cùm. 2. Paralipomen. *6*, ver. *16*. legamus trecenta quoque scuta trecentorum aureorum, pro aureis, in libris Reg. interpres minas substituit: cùm potius trecenti aurei drachmales faciant minas tres iuxta Lyræ sententiam siclos. 25 minæ tribuentis. Verùm quo pacto 1. Machabæorum .14. ver. 24. Simon mittit Romam clypeum aureum minarum mille, nisi minæ multo minores erant, fortassis

 sicli

sicli singulæ (vt de Talento diximus) aut drachmæ pondere. quod vt coniectura nititur probabili, ita vellem argumento aliquo posset confirmari.

De siclo.

SICLVS Haud dubiũ pẽdit drachmas quatuor, sic enim Hiero. ait ad cap. 4. Ezech. Siclus autẽ, id est, stater habet drachmas quatuor: octo autem drachmæ latinam vnciam faciunt. Erat ergo sicli pondus semunciæ. sed & siclos minores dimidio fuisse persuaderi potest, quod vbi. 2. Reg. 14 ver. 26. cæsariem Absalonis dicitur pendere siclos ducentos pondere regio seu publico, septuaginta interpretes centum siclos posuerunt. nimirum quod siclum ponderis publici semissem esse existimarunt sicli maioris. Hinc nata est multorũ opinio, siclum duplicem esse, publicum seu congregationis duarum drachmarum, alterum sanctuarij drachmarum quatuor. & quidem de minori siclo locutus est Epiphanius cùm dixit. Siclus est quarta pars vnciæ dimidium stateris. De hoc siclo intelligi debet liber. 1. Machab. cap. 10. ver. 42. vbi Demetrius Rex remittere se ait Iudæis quinq; millia siclorũ: cùm Iosephus lib. 13. cap. 5. pro quinq; millibus

millibus siclorũ, posuerit decem millia drachmas. Tales sicli quinq; millia fuerunt, quos pendebat Goliath thorax. 1. Reg. 17. ver. 6. alioqui maius pondus, quam quo portando vires vnius hominis essent. Quod cùm in frequẽtiori vsu fuerit siclus minor didrachmus, factum est, vti didrachmi nomine promiscue vterq; siclus a septuaginta interpretibus intelligatur. certe Exod 30. & Leuit. vlt. pro siclo quatuor drachmarum didrachmũ ipsum posuerunt. Hanc sicli distinctionem, quam ad alia fere pondera & mensuras eius auctores extendunt, reijciunt alij recentiores quasi cõmentum Iudæorum, nulla certê ratione fundatum. Ea tamen quæ dicta sunt, & in posterũ addentur, quid sentiendũ sit declarabunt.

De Aureis Hebraicis.

CVM in Diuinis libris aureorum, aut argẽteorũ fit mentio, quod fere cõtingit hac forma loquendi, decem aut viginti aut triginta auri argentive, plerisq; aut omnibus locis sicli vocem subaudiendam viri eruditi existimarũt, quod noster etiam interpres secutus est. Gen. certé 24. ver. 22. quod Hebraice dicitur: duas armillas decẽ auri põdus earũ, ipse dixit pondo siclorum decem. Gene. tamen

cap. 37. ver. 28. pro viginti argenti quibus venditus est Ioseph, noster interpres viginti argẽteis dixit, cũ dicere potuisset viginti argẽti siclis, vti Chaldaice positũ est. Itẽ. 3. reg. 10 ver. 29. educebatur quadriga ex AEgypto sexcentis argenti, quod repetitur. 2. Paral. 1. ver. 17. interpres tamen priori loco sexcentis argẽti siclis dixit, posteriori, sexcentis argenteis eadem significatione. Idem obseruo Iud. 8. ver. 26. & 2. reg. 18. ver. 10. in simili forma loquendi sicli vocem in nostra editione esse expressã. Tales credimus triginta argẽteos fuisse quos Iudas accepit a Iudęis proditionis prętium. Qui enim singulos decem denarios valuisse affirmant, eaq; summa Iudam compẽsare voluisse vnguenti effusi æstimationem, acutè magis quam verè loquuntur. Atque quæ hactenus dicta sunt cùm vera sint, certe verisimilia admodum: adijciunt quidam pondera, & monetas aureas minores dimidio apud Hebræos quidem argenteis fuisse. sic siclum aureum sanctuarij duarum drachmarum, publicum vnius modo drachmæ fuisse. qua ratione cum 3. reg. 10. ver. 17. Hebraicè Gręcèq; singulis peltis induxisse Salomonem dicatur tres auri minas. 2. Parali

rali. 9. ver. 16. trecentis aureis singula scuta tecta fuisse dicitur. nimirum cùm mina centum drachmas pendat, aurei illi singuli vnius tantum drachmæ pōdere fuerunt. Neq; enim commodiorem rationem conciliandi inuenias, non etiam si minam feceris siclorum sexaginta, quod Iosephum sentire diximus. Ni forte placet magis, suscepto eas minas cētum tantum drachmarum fuisse, confiteri eo loco, dimidium sicli aurei publici vocari absolute aureum, ne opus sit tot comminisci distinctiones, siclosq; aureos affirmare, ab argēteis siclis pondere discrepare. quod nō video certo aliquo ergumento confirmari.

De Gheràh seu obolo Hebraico.

GHERA Sicli pars est vigesima, drachmæ pars omnino quinta. Ezech. 45. ver. 12. Siclꝰ viginti Gheras habet noster interpres obolū fere reddit, tametsi obolus Græcis pars. 6. drachmæ est, sic Gherá obolum continet, & 5. eius partem præcise. Chaldæus pro *Gheràh* vertit *Meghà* quam pendere dicunt sedecim hordei grana, cum obolus duodecim tritici grana pendat. atq; adeo *Gheràh* cum obolū cōtineat, & quintā eius partē pendet grana tritici quatuordecim cum dimidio fere: pōdusq;

Meghà

Meghà Chaldaici atque *Gheràh* Hebraice idem erit: quòd hordei grana leuiora sunt triticì granis.8. circiter parte. Erat etiam in Arabia moneta *Qesitàh* nomine eiusdem ponderis cum *Gheràh*: vnde cùm ea voce ouis significetur, noster interpres Gene.33. ver.19. pro centum *Qesitàh*, quibus Iacob emit agrum à Sichimitis, posuit centum agnos. Tum Iob vltim. cap. ver.11. vbi dicitur, amicos Iob dedisse illi singulos *Qesitàh* vnum, dixit ipse ouem vnam: cùm Hebræi potius vtroque loco monetam ea voce significari credant, quæ ouis nomine vocabatur, quód ouis imagine esset percussa: vti de antiquis Romanorum monetis superius dictum est: quæ posteriori tempore adulterata, pondereque imminuto *Gheràh* par fuerit, antiquissimis temporibus aurea magnique ponderis. Alioqui quid opis subleuandę Iobi inopiæ viri copiosi contulissent oue vna data in tanta præsertim pecoris copia? Erat etiam Darchemon Esdræ.2. capite ver.69. drachmę pondere nummus: putoque eodem pondere fuisse Esdræ cap.8. ver.27. Adarchon. nam & vocum similitudo est, & vtroque loco noster interpres solidum posuit. Erat denique *Zuz* eodem drachmæ pon-

pondere in libris tantùm Rabbinorum, vt Elias affert in Thisbi, & hoc loco missum facimus cum multis alijs ponderum, monetarum & mensurarum nominibus Rabbinis vsitatis quamuis. cùm satis oneris sustineamus explicandis ijs inter Hebraica, quæ in diuinis libris reperiũtur. Ergo vt hæc pondera inter ipsa comparemus prius quàm ad alia progrediamur.

Talentum Hebraicum magnum continet minas.50. siclos.3000. drachmas.12000. obolos Hebraicos siue Gheras.60000. grana hordei.960000.

Mina antiqua continet siclos.60. drachmas.240. obolos Hebraicos.1200. grana hordei.19200.

Siclus continet drachmas.4. obolos Hebraicos.20 grana hordei.320.

Drachma continet obolos Hebraicos.5. obolus Hebraicus siue Ghera grana hordei 16. tritici.14. & semissem fere.

G De

De Græcis ponderibus. Cap. 7.

RAECA Pondera Hebraicis succedent, propter antiquitatem eius gentis & nobilitatem in omni parte philosophiæ. adiungentur autem quædam numismatum genera apud eam gentem vsitata. Inserenturque vetera Græcorum medicorum pondera suis locis, ne separata tractatione sit opus, sed sub vnum conspectum omnia Græcorum pōdera proponantur. Libram & vnciam, quoniā à Romanis acceperunt Græci pondere non mutato, ea hoc loco omittere & inter Romana pondera ponere consilium fuit.

De Talento.

MVLTA Talentorum genera Græcis & vicinis gentibus fuerunt, quę ex Polluce pleraq; eius auctoritate ponentur, ex alijs auctoribus alia, immutato tamen ordine à minoribus ad maiora Taléta progrediendū erit. Ac primū Syrium Talentū Pollux ait, drachmas Atticas continere .1500. nempe quantū aurei nostrates .1593.$\frac{3}{4}$ Atticum Talentum pendit drachmas omnino .6000. nēpe aureos nostros

nostros.6375. quod Talentum à quibusdam Euboicum etiam vocabatur, seu Talentum Atticũ minus: & erat Euboea Atticæ proxima, eiusq; ponderibus & mensuris vtebatur. nos absoluta appellatione Talentũ hoc Atticum vocabimus. Talentũ Babylonicũ drachmarũ erat.7000. nẽpe pondus æquans aureorum nostrorũ .7436 $\frac{1}{2}$. Præterea erat Euboicum Talentũ minarũ .80. drachmarũ.8000. quantum aurei nostri .8500. hoc Talentum magnum à Virg.9. AEneidos vocari putant. cũ dixit: Et tripodas geminos auri duo magna Talenta. quod sequuntur Priscian. de ponder. & Seruius ad eum Virgil. locum: bene inquiẽs addit magna: nã Talentũ potest & breue aliquid & magnũ significare. Vocatur etiã Talentum Atticum maius minoris comparatione eius quod pendebat drachmas. 6000. quomodo Liuius cũ ipsomet conciliatur. nã cũ lib.37. dixisset, cũ Antiocho fœdus ea lege factũ, vt Talẽta Euboica.15000. certis pẽsionibus pẽderet, quod & Appianus dixit in Syriaco: Liuius quasi sui oblitus lib.38. quo loco refert fœderis leges à senatu Romano comprobatas, ea Talẽta Attica dixit. Verùm cùm addiderit illa verba, Talentum ne minus

pondo octoginta Romanis ponderibus pen-
dat, de Euboico Talento, siue maiori Attico
agere manifestum est. Sed vnde tamen noua
difficultas nascitur. nam si octoginta pondo
Romanis ponderibus id Talentum pende-
bat, hoc est libras Romanas octoginta. cùm
libra Romana pendat drachmas .96. Mina
Attica semuncia minor, fiet vt Talentum Eu
boicum pendat drachmas tantum .7680. nisi
forte eas minutias Liuius persequi noluit, ta-
metsi non ignoraret libram Romanam mina
Attica minorem esse. Vtrouis modo constat
Talentum AEgyptium pondo octoginta ca-
pere, vti Varronis verbis Plinius ait libr.33.
cap.3. quem de mina Attica librauè Roma-
na locutum possumus interpretari. Denique
Talentum AEgyneum erat maius cæteris,
pendens nimirum drachmas .10000. aureos
nostrates .10627. quæ omnia intelligenda
sunt, vt Pollux ipse ait, si quis supputationem
ad drachmas Atticas faciat, continere videli
cet hæc omnia Talenta eum numerum dra-
chmarum quem diximus. alioqui si quodque
ad suæ gẽtis minora põdera referatur: quod-
uis eorum minas sexaginta, mina quælibet cẽ
tum drachmas continebat. Sed eę minę &
drach-

drachmæ comparabantur cum alijs aliarum gentium ea proportione qua ipsa inter se Talenta, ita vt sicut Babylonicum Talentum Atticũ superabat proportione sexquisexta, ita mina & drachma Babylonica Atticas minas & drachmas: quod magnopere considerandum est. Præterea idem Pollux affirmat Talentum sex drachmarum non solum apud Athenienses, sed & apud Siculos in vsu fuisse, nimirum Hebræorum imitatione apud quos siclus, vt dictum est, Talenti etiam nomine vocabatur. Nos omissis alijs Talentorum generibus de Attico priori agemus pendente minas sexaginta, drachmas.6000. quoniam maiori fama celebratur. De quo Fannius dixit: Cecropium superest post hæc dixisse Talentum. Sexaginta minas seu vis sex millia drachmas: Quod summum doctis perhibetur pondus Athenis. Titus Liuius libro trigesimo quarto in Achaia redemptos fuisse ait mille ducentos Romanos centum Talentis, cùm quingenos denarios in capita dedissent. sic subducta ratione Talenta singula sex millia denarios continebant.

De Mina Attica.

MINA. Capit drachmas centum libram Romanam semuncia superans. Romana enim libra vncias continet duodecim, drachmas nonaginta sex. Erat autem Athenis duplex mina, altera minor drachmarum septuaginta quinque, de qua Fannius: Mnam vocitant, nostrique minam dixere priores. Centum hæ sunt drachmæ. Quod si decerpseris illis Quatuor, efficies hanc nostram denique libram. Attica quæ fiet, si quartam dempseris hinc, Mna. Errát qui his versibus de libra Attica agi putant. Altera Athenis mina maior. 100. drachmas capiebat. quod ex ijs omnibus colligitur quicunq; Talētū Atticū minas sexaginta, drachmas Atticas sex millia pédere dixerunt, dantes videlicet singulis minis drachmas centū. Sic qua proportione duo Talēta Attica maius & minus inter se comparātur, nēpe sesquitertia: eādē hæ duæ minæ inter se habent. Erant pręterea aliæ minæ, quod ex Galen. & Dioscor. de mensur. & ponder. colligitur, nempe medica: quam Gal. Atticam & AEgyptiam dicit vnciarum. 16. drachmarum. 128. mina Italica vnciarum octodecim, drachmarum. 144. prǣterea mina vnciarum viginti, quā Galen. Romanam Dioscor.

Alexan-

Alexandrinam dicit drachmarum .160. De qua Ioſephus lib. 7. cap. 8. intelligatur, cùm comam Abſalonis ducentos ſiclos pendere ait, hoc eſt minas quinque. Verùm hæ maiores minæ medicis tantummodo in vſu erant: duę ſuperiores in vſu Athenienſiũ communi. Pendebat Attica mina maior quantum aurei noſtri centum & ſex addito inſuper quadrante.

De drachma.

DRACHMA (Quæ & ολκὴ Græcis dicitur id eſt pondus) octaua pars vnciæ eſt. Et quidem Attica cum Romana conueniebat ſex obolos continens. Aeginea drachma, vt Pollux ait, obolos decem continebat, craſſa drachma ex eo pondere dicta. Nimirum qua proportione Aegineum Talentum cum Attico comparabatur, eadem proportio erat inter duas illas drachmas vtriuſq; gentis. Porrò Græcorum nummi ad drachmæ pondus cudebantur. Primum enim ſtater erat quatuor drachmarum, quot ſiclus continet apud Hebræos. Sic ſæpe in noſtra editione vulgata pro eo ſubſtituitur; vt. 1. Reg. 9. ver. 8. Ecce, inquit, inuenta eſt in manu mea quarta pars ſtateris. in Hebraico quarta pars ſicli,

& Mat.17. cùm publicani accusassent, quòd Christus nō solueret didrachma ver.27. iubet Petro staterē in ore piscis inuētū pro se & illo solui. nimirū duo didrachma, hoc est, quatuor drachmas pendebat. Quo pondere Darici (de quibus Xenophon lib.1. de expeditione Cyri) percutiebantur, quamuis ex auro. nam Athenis stateres aurei didrachmi erant, vt Pollux ait libr.4. his verbis: Aureus autem stater duas drachmas Atticas habuit. Sed cū idem Pollux affirmet, aureum staterem minam valere, & in ijs quæ appenduntur ex eo, pondus minæ staterem dici: colligit Budæus lib.5. de asse fuisse stateres aureos. 8. drachmarum, nempe vt vncia auri duodecim argenti vncijs & semis, quod erat pondus minæ valore æquaretur, auri ad argētum proportione duodecupla. Suidas Daricum affert valere quantum Atticus aureus, atque argenti drachmas viginti valore exæquare. Sic quinque Daricos miniam argenti valere. Quibus ex verbis suspicabar, Pollucis locum esse castigandum, in eo quod aureum staterem minā valere habet. Thucydides libro octauo Iaso à Laconibus capta ait, captiuos omnes Tissapherni datos pretio in singula capita stateris Darici.

Darici. Erāt & nummi Ciſtophori qui.7500. Euboicū Talentum implerent auctore Feſto. atque adeo ſi vera ſunt quæ diximus, amplius quam drachmæ pondus ſinguli continebant, ac fere quantum denarius Romanus. Tametſi quod in Feſto ſequitur, eam ſummam denarios .4000. efficere difficultatem patitur. nam ſi id verum eſt, parum amplius quam ſemidrachmæ pondus ſinguli Ciſtophori penpebant. Sed locus ille planè vitiatus eſt, vt reſtitui non poſsit. Drachma Attica argenti paulò amplius noſtro argenteo nummo, auri autem aureum noſtrum pendebat, & partem aurei ſextamdecimam preciſè.

De Obolo.

OBOLVS Græcis ſexta pårs drachmæ eſt. tametſi vti Cleopatra ait, apud AEgyptios oboli pondere drachma erat, ſexta nimirum pars Atticæ drachmæ. Drachma Hebraica in quinque obolos ſeu Gheras diuidebatur. ſic Ghera continebat obolum Atticum & quintam eius partem. Denarius etiam diuidebatur in ſex partes. ſed cùm vncia pondus ſeptem denariorum eſſet, denarius continebat drachmam & ſeptimam eius partem, atqueadeo maior obolo Attico ſexta denarij

erat, vti Celſus ait lib. 5. de ſimplicium mixtura loquens. nimirum obolum continebat & ſeptimam oboli partem. Atque hæc ſunt Attica pondera communia.

De *alijs medicorum ponderibus Græcis.*

MEDICI Pharmacis conficiendis, temperandiſque potionibus, proprijs vtuntur ponderibus: vnciamque & drachmam in minora pondera diuidunt, quæ in vnum locum colligenda putabam. Ac primum grāma occurrit tertia pars drachmæ latinis ſcripulum. Vocatur autem gramma quòd vncia ſcripula viginti quatuor habeat, quot ſunt Græcæ literæ vti Fannius ait. Sequitur obolus ſcripuli ſemis, ſexta drachmæ pars. quo pondere vtuntur etiā medici Græci. Ceratiō aut ſiliqua oboli pars tertia eſt, drachmę pars octauadecima. Chalcus ſeu æreolus quarta oboli drachmæ pars vigeſima quarta. Ita quota ſcripulum pars eſt vnciæ, Chalcus drachmæ eſt. Sitarium ſeu granum dimidium Chalci. Sic drachma continet grana. 48. Demū leptum eſt, hoc eſt minutum, Chalci pars ſeptima. Ergo ſitarium minuta tria & ſemiſſem continet.

net. Supereſt explicare quoties maiora pondera minora contineant.

Mina Attica maior drachmas.100. ſcripula ſeu grammata.300. obolos.600. Ceratia ſeu ſiliquas. 1800. Chalcos ſeu æreolos .3600. ſitaria.7200. ſepta ſeu minuta.25200.

Drachma continet grammata.3. obolos.6. ceratia.16. chalcos.36. ſitaria.72. lepta.252.

Gramma obolos.2. ceratia .6. chalcos.12. ſitaria.24. lepta.84.

Obol⁹ ceratia.3.chalcos.6.ſitaria.12.lepta.42.

Ceratium chalcos .2. ſitaria.4. lepta.14.

Chalcus ſitaria.2. lepta.7.

Sitarium lepta.3. $\frac{1}{2}$ & leptum minimum Græcorum pondus.

Pondera Romana. *Cap.*8.

ALENTI Vocem & vſum Romani penitus ignorarunt primis temporibus: neque prius acceperunt quam eorum arma in Græciam atque Aſiam penetrarunt. Illis gentibus ſubditis tum multa ipſi dederunt iure & legibus commutatis,

tum quædam ab illis mutuò acceperunt: præsertim ex eo tempore multæ voces Græcę in latinam linguam commigrarunt: & cùm Gręcis ipsi libram & vnciam dedissent, quas antea ignorabant, Talento & drachma quæ propria Gręcorum erant, vsi ab eo tempore sunt. Maximum enim pondus veterum Romanorum libra erat, eaque multiplicata quæcumque pondera maiora explicabant. Sed erat centum pondium apud Catonem de re rustica cap. 15. qui & centenarius vocabatur respódens in numero librarum nostro Quintali, Græcoque Talento. & verisimile est Romanos habuisse massas. 100. 50. aut. 25. librarum singulas.

De libra Romana.

LIBRA Romana vncias duodecim continebat. qua significanda quatuor nominibus vti possumus. libra enim, as, & solidus vocatur, auctore Metiano, tum etiam pondo. Partes quidem libræ quæ essent, & quæ earũ nomina capite. 2. explicatum est, nimirum eædem quæ assis. Illud hoc loco addimus, ex his quatuor librę nominibus, pondo quidé tãtũ significari pondus, non auté nũmi genus, quamuis ex ea voce dupondium deductum

duos

duos asses significare diximus. As & solidus fere non in significatione ponderis, sed nummi accipiũtur, hoc discrimine: quod as ęreus erat, valebatque decimam denarij partẽ, solidus argenteus erat, vel etiã aureus. Si argenteus denario maior, valebat enim asses duodecim, si aureus eodẽ põdere, valore itidẽ denariorũ duodecim, quæ fere erat analogia auri ad argẽtũ. Solidus recenti memoria æreus fe re factus est veteri moneta sensim adulterata. Semper tamen retinuit vt duodecim denariolos cõtineret. Libræ vox frequẽtius pro pondere, aliquando etiam in significatione nummi vsurpatur. C. de appellat. l. omnes, &. C. de modo mulctarum. l. illustres: vbi libra auri mulctari crimina quædam iubentur. quæ minus erat quàm auri vncia, vt ex eisdẽ locis perspicitur. & Budæus libr. 3. de asse cõijcit libram auri his locis & similibus esse aureum Romanum, quo duarum drachmarum frequenter vtebantur duos aureos nostros pendentem, & aliquid amplius. Sed quemad modũ primis temporibus asses maiores erãt singuli libræ pondere, quo tamẽ pondere imminuto valor tamen antiquus & nomen mãsit: ita in solido & libra contigisse arbitror

primis temporibus maiores multo fuisse, atq; adeo vnciarũ argẽti aut auri duodecim. quod nomina indicant tum libræ quæ constat vncijs duodecim, tum solidi quod integrum pondus significat, propter numerum duodenariũ qui perfectissimus est, nempe geminatus senarius constãs ex omnibus suis partibus aliquotis. Sed video tamen solidos (sic nostra coniectura est) eosdem progressu temporis imminutos eo amplius quod minor copia argenti & auri erat, & imminuto tamen pondere retentis nominibus pristinum valorem mansisse, vt solidus argenteus duodecim asses valeret, aureus duodecim denarios. Quod vulgo hodie retinetur vt solidus, æreus quãuis ferme factus contineat denarios duodecim vbicunque solidorum est vsus. In quo à marauedino differt, qui decem tantùm denarios valebat, vti suo loco explicabitur. Sic sexta parte solidus æreus marauedinum æreum, argẽteus solidus marauedinum argenteum, aureus aureum superare debuit. Cæterum solidos aureos Romæ inuenio duarum drachmarum in frequenti vsu fuisse tempore Alexandri Seueri: sicque solidi aurei de quibus in legibus eius temporis fit mentio intelligantur

gantur. Iustiniani tēpore solidi aurei sex vnciam efficiebant: vnde & sextulares vocati sunt. Et ex libra auri signabantur septuaginta duo. vt constat ex lege quotiescunque. C. de suscep. Præposit. & Arcarijs libr. 10. tit. 70. Erat & drachmæ pondere solidus aureus. Præsertim in diuinis libris pro drachma Hebraica solidus ponitur latine: Esdræ libro primo capite octauo, & libro secundo capite septimo, &. 1. Paral. 29.

De vncia Romana.

EST Ergo vncia pars libræ. 12. cuius etiam partes sunt semuncia, duella (tertia vnciæ pars) sicilicus quarta, item sextula, quas hoc loco repetere non est necesse. Sed de vncia tamen Romana an cum nostra vncia conueniat pondere, passim dubitatur: ego in superiori sententia vnciam veterem Romanā minorem nostra non esse amplius confirmabar visis duobus argenteis nummis vncialibus, altero Claudij Neronis, altero Hadriani siue antiquos, siue ad antiquorum exēplar conflatos: quos singulos vnciam nostram continere & aliquid amplius consideraui. nimirū Claudij denari⁹ siue septuplex, siue octuplex vnciam nostram duobus scripulis, Hadriani

vno

vno tantum scripulo superabat. Præterea aureum vnum Faustinæ Augustæ nactus sum satis elegantem. ex altera parte formam eius & nomen, ex altera fœminam in throno sedentem manumque porrigentem habet cum hac inscriptione, Saluti Augustæ, qui aureus sicilicum, hoc est duas drachmas nostras iustissimè pendit. Tantundem aureus alter Vespasiani appendebat, quem postea elegantissimum sum nactus, ex vna parte Vespasiani facies & nomen, ex altera Martis stantis effigies his adiectis verbis, Vltor Mars. Tertius item & quartus Neronis Cęsaris Augusti expressa facie, & ex altera parte salutis effigie, duas drachmas pendebant minus duobus granis, non amplius, hoc est parte septuagesima quinta, vsu nimirum & tempore detriti aliquantum. & cóstat eos aureos Romanos didrachmos fuisse, vti Budæus affert libr.3. de asse, idemque ex Plinio colligi videtur lib.33. cap.3. quantumuis locus planè sit deprauatus, vix vt intelligi, restituivè possit. Sed & pro moneta vnciam auri extare in legibus Romanis constat, & recenti memoria in Sicilia & Neapoli vsurpatur valore circiter duorum aureorum nostrorum & semissis. tametsi

metsi iam non nummus aliquis est, sed nummorum summa. Nam libra Ioan. 12. Accepit libram vnguenti, & .19. Ferens mixturam mirrhæ & aloes quasi libras centum, pondus est non monetę genus haud dubium.

De Denario & eius partibus.

MEDICI Romani præsertim posterioris temporis Græcis medicorum ponderibus vtebantur. Vnde medendi ratione͂ hauserant nominibus tantùm commutatis, nempe vncia, drachma, scripulo, obolo, siliqua, æreolo, grano, minuto, de quibus iam dictum est. Propria & antiqua pondera Romanorum medicorum hæc erat: Vnciam primum diuidebant in septe͂ denarios. nam denarius moneta erat & medicis etiam ponderis nomen. sic denarius drachmam Atticam pendebat & septimam drachmæ insuper partem. Quæ cùm sint vera & explorata, non ignoro tame͂ Priscianú tribus denarijs drachmas quatuor dedisse, Cleopatram cùm denarium Italicum fecisset drachmæ vnius, in veterinarijs denario dare scripulos .4. hoc est tribus denarijs drachmas quatuor. Sed his tamen omissis, Denarius in sex partes diuidebatur, quos licet obolos Romanos vocare, singulos oboli Atti-

ci pōdere & septima oboli parte. Celsus enim lib.5.cap.17. Sed & antea, inquit, sciri volo in vncia pondus denariorū esse septem: vnius deinde denarij pōdus diuidi à me in sex partes, id est sex vncias: vt idē vncia Denarij habeam quod Græci habent in eo quem obolū appellant: id ad nostra pondera relatū paulo post dimidio scripulo facit. Plin. sæpe denariū pro drachma ponit: ac lib.21. cap.vlt. drachmam Atticā denarij pondere esse ait. Idēq; Cleopatra affirmat, denariū Italicū drachmæ pondus habere. Verum vbi propriè de denario agit lib.33. cap.9. iustum esse ait ex libra signari denarios. 84. nēpe ex vncia septē. hinc lib.12.cap.14. ex varijs lectionibus vera colligitur, nimirū denarios.29. esse tertiam partē minæ. Præterea lib.29.cap.3. & locis alijs denariū in sexagesimas diuidit, quæ grana dici possunt. nam & medici vulgò suam drachmā granis sexaginta finiūt, atq; adeo denarius in sex obolos seu vncias cū Celso, obolus in decē grana diuidatur. Diuiditur etiā denarius à Metia. in duos victoriatos. Pēdebat denarius quātū argenteus noster & sexta eius pars, quadrantes quadraginta valore exæquās; seu marauedinos. Verum quoties maiora pondera

mino-

minora contineant explicandum.

Libra continet vncias .12. denarios. 84. victoriatos .168. obolos Romanos .504. grana .5040.

Vncia continet denarios .7. victoriatos .14. obolos .42. grana .420.

Denari9 victoriatos .2. obolos .6. grana .60.

Victoriatus obolos .3. grana .30.

Obolus grana .10.

Granum seu sexagesima denarij pondus Romanis medicis omnium minimum.

Vulgaria pondera quibus Toletani vtuntur. Cap. 9.

N Ordine nostrorum ponderum primum à magnitudine locum obtinet Quintal Talento Græco aut Romacentenario respondens non eodẽ prorsus pódere: cõtinet enim atrobas quatuor, libras centũ, singulas vnciarũ sedecim, maiores Romanis triente. Vnde tamẽ nomẽ huius póderis defluxerit, quo nó Hispania tãtũ vtitur, sed Gallia & pleręq; aliæ prouinciæ, à multis dubitatur. Sunt,

quia voce Hebraica, *KiKar*, id est Talento deducant, præsertim cùm Græcè κίγχαρ scribatur, vt ex Iosepho constat lib. 3. antiquit. cap. 7. Nos si vocem, *Qanter*, qua Rabini vtuntur, vti Elias affert in Thisbi, in eadem significatione Talenti, Hebraicam prorsus putaremus, ab ea tum vocem Italicam, Cantaro, tum nostram Quintal fluxisse non dubitarē affirmare: cùm Hebraica lingua omnium sit antiquissima, ab eaq; in alias linguas multæ voces deriuarint. Verum cùm ea vox in sacris libris non extet, vbi Hebraica lingua sincera conseruatur, & Iudæi sæpe à gentibus, inter quas habitāt, multas voces in suam linguam transferre consueuerint: credam poti⁹ omnes eas voces à Cētenario fluxisse: qua voce latini posteriori tempore, præsertim eo pondere aliqua ex parte mutato cœperūt Talentum significare, vti superius est demonstratum. Et Isidorus lib. 16. cap. 24. de Talento agens, Centenariū, inquit, numeri nomē est, eoquòd centum librarum ponderis sit: quod pondus propter perfectionem centenarij numeri instituerunt Romani.

Sequitur Arroba quę continet libras vigintiquinq;, quintalis quadrās. Libra nostra sedecim

cim vnciarũ est, Marcus ponderis vnciarũ octo est, semis nostræ libræ, bes Romanæ. Vncia pars sextadecima libræ nostrę, Marci octaua: continetque adarames sedecim, singulas semidrachmæ pondere. Vulgò enim drachma non vtimur, sed pro ea tamen duas adarames, octauã dicimus: sicut quatuor adarames vocamus quartam, certè vnciæ. Neque plura vulgò pondera sunt inter mercatores & dardanarios. Aurifices tamen & medici alia ponderum nomina habent: neque eadem prorsus ratione in ponderum ratione progrediuntur sed diuersa, quam iam explicamus.

Aurificum pondera.

AVRIFICES Marcũ, hoc est, vncias octo auri quidem diuidunt in Castellanos quinquaginta: quod genus ponderis & nummi est drachma maioris atque denario Romano. Castellanus in octo Tomines diuiditur. Tomin in duodecim grana. Argenti autẽ Marcum diuidunt in vncias octo. Vnciã in totidẽ octauas siue drachmas. Octauã in grana. 75. Sic Marcus argenti aurique eundem granorum numerum continent.

Vulgaria medicorum pondera.

MEDICI Vulgò in Hispania ac præsertim Toleti tum alijs ponderum nominibus vtuntur, tũ eorũ pódera minora sunt cõmunibus, & aurificũ parte communium.16. sic vncia communis continet adarames seu semidrachmas sedecim. vncia medica adarames continet quindecim præcisè: eademque ratione in libra est procedendum. Drachma medica multo minor octaua communi est, propterea quòd cùm vncia communis, quæ maior medica est, diuidatur in octo drachmas seu octauas, vncia medica in nouem drachmas diuiditur. Granũ tamẽ medicũ maius est aurificũ grano, propterea quod drachma medica in grana sexaginta diuiditur, octaua aurificum in.75. Ergo libra medica duodecim minores vncias habet: nempe ex communibus vncias vndecim & quartam. vncia continet drachmas nouẽ, drachma scripulos tres, scripulus grana medica viginti, singula maioris ponderis quam grana aurificum, quæ vulgo grana Marci vocantur. Sed vt instituimus quoties maiora pondera minora contineant explicandum est.

Quintal cõtinet Arrobas.4. libras.100. Marcos.200. vncias.1600. Castellanos.10000. octa

uas

uas.12800. tomines.80000. grana. 960000.

Arroba continet libras.25. marcos.50. vncias.400. castellanos. 2500. tomines.20000. grana.240000.

Libra Marcos.2.vncias.16. castellanos.100. octauas.128. tomines.800. grana.9600.

Marcus vncias.8. castellanos .50. octauas 64. tomines. 400. grana.4 800.

Vncia castellanos .6. $\frac{1}{3}$ octauas.8. Tomines.50.grana.600.

Castellanus tomines.8. grana.96.

Octaua grana continet.75.

Medica pondera sic maiora cum minoribus comparantur inter ipsa. Libra medica continet vncias medicas.12. drachmas.108. scripulos.323. grana.6480.

Vncia drachmas.9.scripulos.27.grana.540

Drachma scripulos.3. grana.60.

Scripulus grana.20. Est autem granum sexagesima drachmæ medicæ pars, minimum inter pondera medica.

Pondera medica tũ cum communibus cõparabuntur,cùm alia pondera & mensuras opere separato inter se & cum alijs comparabimus,ijs tabulis quas facere adornamus.

De men-

De mensuris Aridorum Hebraicis. Cap. 10.

E Ponderibus ea hactenus dicta sunt, quæ è re quidẽ fore videbantur nobis. Nũc ad mensuras oratio transferenda est, atque quo instituimus ordine & via, varia eorum genera explicanda sunt, tum Aridorum, tum liquidorum, Hebraica primum deinde alia. In quo nisi animus fallit, nõ pauca lector inueniet scitu digna, parumque ab alijs conside rata.

Corus seu Chòmer.

INTER Hebraicas aridorum sed & liquidorum mensuras omnium maxima Corus est. Cõtinet enim decem Ephi nihilominus. totidem Bathos, vti Ezech. cap. 45. legimus ver. 11. Ephi & Bathus ęqualis & vnius mensuræ erunt: vt capiat decimam partem Cori Bathus, & decimam partem Cori Ephi. Sunt ergo Ephi & Bathus mensuræ pares, hoc tantùm discrepantes, quod Ephi mensura Aridorum est, Bathus liquidorum, vtraq; Cori decima

decima, atque cùm hæc minimè dubia sint, tum non est promptum certa ratione designare quãtum Corus caperet. Auctores discrepant in re hac maximè, neq; facile pronũcies quæ sit præferẽda sententia. Ioseph. lib. 15. antiq. cap. 12. Corus ait capit medimnos Atticos decẽ. Quòd si medimnus, vti suo loco demõstrabitur, continet modios Italicos sex, capiet Corus modios. 60. Modius autem quãtũ duo nostrates celemines capit circiter, quod suo etiã loco explicandum erit. Corus ergo iuxta Iosephi quidẽ sententiã celemines continebit. 120. nimirũ Fanecas decẽ. Ephiq; cõtinebit medimnũ vnũ, celemines nẽpe. 12. Quod cũ mihi aliquando placuerit, re melius considerata, certa ratione constituo Corum continere quinque modò medimnos Atticos, hoc est, modios triginta. Sic Hiero. constanter sentit Ezech. 45. ad illud, statera iusta. Sic Leuit. 27. ver. 11. Isai. 5. ver. 10. pro Coro in nostra editione posuit triginta modios: & cõmentarijs ad eũ locũ Isaiæ idẽ sequitur: à quo recedẽdum temere nõ putabã. Fauet Epiph. cũ Corum ait continere modios. 30. additq; esse Cameli onus. constat autem Camelis duplo maius onus quã asino imponi. præsertim

K cum

cùm letech, quod dimidiũ est Cori & modios 15. capere ait, affirmet esse, quantum iuuenis leuare & asino potest imponere. quis autem modios. 30. quacumq; laterũ firmitate leuare posit celemines nempe. 60. circiter? nã quod Diodor. lib. 3. cap. 12. quosdã in Arabia camelos esse ait supra decem medimnos portãtes: id quasi peculiare refert, dignumque miraculo. Epiphan. de communi cameli onere locutũ interpretabamur. Ad hęc si Corus modios cõtineret. 60. cõtineret Ephi. 6. Bathusq; Ephi æqualis caperet sextarios Romanos. 96. cûm modius capiat sextarios. 16. essetq; Bath⁹ duabus amphoris Romanis æqualis: quod qui cõcedat hactenus nullũ inueni: ne ipse quidem Ioseph. Hæc mea sentẽtia est. fortasis etiã cũ siclus & cætera pondera essent & publica & sanctuarij, atq; hæc illis duplo maiora essent: sic de mensuris iudicandũ erit, Iosephũq; de Coro sanctuarij locutũ esse, de publico Hier. interpretari licet, & iuuat. Nã quod idẽ Iose. lib. 3. extremo Coros. 70. farinæ efficere ait, medimnos Siculos. 31. Atticos. 41. quid sibi in eo velit nõ assequor, & locũ vitiatum putabam, hallucinandi certe occasio Budæo lib. 5. de asse & alijs. *Ephi.*

Expli-

EXPLICATA Cori magnitudine de pleriſq; alijs mẽſuris ſtatuere facile eſt. ac pręſertim Ephi, qui eſt decima cori pars, capiet modios tres, hoc eſt, ſex ex noſtris quos celemines vocamus, ſextarios Romanos .48. præciſè. Sic Iſaiæ. 5. ver. 10. vbi Hebraicè legimus: Corus ſementis faciet Ephi, interpres latinus dixit, triginta modij faciẽt modios tres. His tamẽ quæ veriſsimè dicũtur, primũ Epiphanij auctoritas opponitur, deinde Heſych. Epiph. enim chænix inquit & Hyphe eadẽ menſura ſunt, nimirũ Hyphe pro Ephi dixit. Heſych. autẽ Ephin ait menſura Egyptia quatuor chænicũ. capit autẽ chænix aut duos ſextarios vt pleriq; exiſtimãt, aut quatuor, vt Fan. affirmatũ reliquit. de qua re poſt modũ dicẽdum erit. Verum Heſychius de Ephi AEgyptio locutus eſt, nos de Hebraico: mutantur autem menſurę & pondera pro locorum varietate. Epiphan. autem de alia menſura locutus eſt, quam Hiphen dixit, aut de Ephi Samaritanorum, vnde ipſe genus ducebat: ne quem horum auctorum verba moueant. Ne noſtri quidẽ interpretis cùm Leuit. 19. ver. 36. pro Ephi modium reddidit illis verbis: modius iuſtus & ſextarius iuſtus erit vobis.

Satum.

TERTIA Pars Ephi Cori trigesima satum est, capiens nimirum modium Italicũ vnum quod tametsi ex sacris litteris probari non possit, ex Chaldaico Paraphraste colligitur, qui multis locis pro Ephi mensura tria sata substituit. *Thelath ceain.* Certe Leuit. 5. ver. 11. & 6. ver. 20. Nume. 5. ver. 15. Rhuth. 2. ver. 17. Isai. 5. ver. 10. Septuaginta etiam pro Ephi Sæpe τρία μέτρα. Id est, tres mensuras ad idem respicientes, nimirum exod. 16. ver. 36. Isaiæ 5. ver. 10. Est etiam communis sententia Hebræorum, sex Cabos vnum satum efficere. continet autem Cabus sextarios Hebraicos quatuor, qui sextarij cum Romanis cõparantur, vt postea monstrabimus, proportione sex quialtera. sic. 24. sextarij Hebraici, nimirum sex cabi continebunt quantum sextarij Romani. 16. qui efficiunt præcisè modium Italicum. Video tamẽ Hieronymum ad illa verba Matth. c. 13. ver. 33. quod acceptũ mulier abscondit in farinę satis tribus, affirmare satum modium cum dimidio continere: in quo Iosephum certè secutus est lib. 9. antiq. cap. 2. cum in Cori magnitudine ab eo dissentiat. Isidor. lib. 16. c. 26. tametsi aliud etiam satum

ponit

ponit quasi modij mensura, secutus tamen Ioseph. & Hiero. satũ dixit genus est mensuræ iuxta morẽ prouinciæ Palestinæ vnũ & dimidium modiũ capiens. Hæc si placet sententia, dicendum erit, satum semissem Ephi esse, mulieremque illam tria sata farinæ, hoc est, modios quatuor cũ dimidio ex nostris. 9. subegisse: cùm iuxta priorem sententiã tres modios tãtũ sexq; ex nostris, hoc est, Ephi mẽsurã subegerit. Illud obseruare conuenit nostrum interpretẽ num. 5. ver. 15. pro decima parte Ephi posuisse decimam partem sati. tum. 3. reg. 18. ver. 32. pro sato Hebraico reddidisse metretã. cùm tamen metreta maior sit sato, satũ Ephi minus semis eius aut triens, vti ex ijs quę dicta sunt manifestum euadit.

Gomor Ghômer.

GOMOR Proculdubio decima pars est Ephi. sic enim dicitur Exodi. 16. ver. 36. Gomor autem decima pars est Ephi. cùm ergo Ephi contineat tres modios Italicos, ex nostris sex, fit vt nostri modij dimidium & decimã eiusdẽ modij cõtineat, hoc est, sextarios nostros. 6. præcise, cũ modius noster siue Celemin contineat. 10. sextarios Toletanos. Efficiunt autem sex nostri sextarij quatuor Ro-

manos, & quatuor quintas eiusdem sextarij, cùm sextarius Romanus nostrũ superet proportione sesquiquarta. Isidorus libr.16.cap. 25. sextarius quinquies complicatus Quinarẽ seu Gomor facit. Robertus Senalis Iosephum ait Assaroni, hoc est, Gomor, vt mox dicemus tribuere Cotylas.7. ipse interpretatur sextarios: qui si Hebraici sint, faciunt fere quinq; Romanos. Sic Gomor erat cibus diurnus hominis a Deo ipso designatus Exodi 16. ver.16. vbi manna Gomor colligi per singula capita præcipitur. Iosephus vbique pro Gomor ponit Assaronem, præsertim lib.3.antiquit, cap.10. vbi Leuit.5. &.6.num.5. præcipitur offerri farinæ decimã partẽ Ephi, nẽpe Gomor, ipse vertit Assaronem, nimirum à voce Hebraica. *Ghiçaròn*. id est decima. qua voce in mensuræ etiam significatione sacræ litteræ vtũtur exod.16. &.29. Vnde fortassis Assariũ Latinis & as manauit, nimirũ decima denarij, vti superius dictum est.

Cabus Qab.

MINIMA Inter Hebraicas mensura aridorum, si tamen aridorum & nõ etiam liquidorũ, cabus est: de qua mẽtio extat.4.reg.6.ver 25. cõtinet sextarios, quatuor, Iosephi quidẽ sen-

sentétia: qui libr. 9. antiq. c. 2. pro quarta parte Cabi stercoris, reddidit sextariũ, Romanũ an Hebraicũ, qui log dicitur, non explicat: haud leui discrimine cũ sextarius Roman⁹ sesquialtera proportione cóparetur cũ Hebraico, eũ & semissẽ capies. quod superius dictũ copiosius deinde explicabitur. Quod si Cabum sextarios. 4. Hebraicos, quod magis puto, cótinere recipitur, fiet vt cabus capiat duos sextarios Romanos & dodrãtẽ sextarij, nẽpe tres quartas, hoc est, tres nostros sextarios cum triente circiter. Conuenit Hebræis Cabo cótineri cibi quantũ in diem vni homini sit satis: adduntque Cabum frumenti seri in cubitis decem quoquo versus: quod puto conuenire in tres nostros sextarios cũ triente, nimirum efficientes modij nostri Toletani seu Celemini triẽtẽ iustissimè. Nec plura de Hebraicis mensuris aridorum. ad Græcas transeamus, si prius fuerit explicatũ, quoties minores hæ mensuræ in maioribus contineantur.

Corus continet ephi .10. sata .30. gomor 100. cabos. 180.

Ephi continet sata. 3. gomor .10. cabos .18.

Satum Gomor. 3. $\frac{1}{3}$ Cabos. 6.

Gomor continet cabos. 1. $\frac{4}{5}$.

Cabus

Cabus minima aridorum menſura continens quatuor loghim ſeu ſextarios, de qua menſura in liquidis dicendum eſt.

Græcæ menſuræ Aridorum. Cap. 11

NTER Græcas aridorum mẽſuras primum ſibi locum Cypſele vendicat, ſex nihilominus continens Medimnos, maior Coro Hebraico, nimirum parte eius quinta. de qua Ariſtophanes in Pace, ac meam, inquit, iniecto lapide ſex medimnos capientem Cypſelem fregerunt. Suidas de eadem Græcè ait, κυψέλη ἑξμέδιμνος ἓξ μεδίμνους χωροῦσα. Cypſele ſex medimnorum ſex medimnos capiens.

Medimnus Atticus.

MEDIMNVS Atticus ſenos modios Italicos capit. ſic enim Suidas ait: medimnus menſura eſt aridorum, vt tritici vel Hordei, medimnus igitur mẽſura eſt ſex modiorũ. Cornelius nepos in Attici vita affirmat Atticũ Athenienſes vniuerſos frumento donaſſe, ita vt ſingulis ſex modij tritici (ſic legito, non ſeptem) darentur. qui modius mẽ

ſuræ

ſuræ medimnus Athenis appellatur. Cic. libro. 5. in Verrem Agri Leontini decumæ anno tertio venerunt tritici medimna triginta ſex, hoc eſt, tritici modij. 216. Neque temere medimnum Atticum dixi, Siculus enim medimnus Attico maior erat quarta Attici parte. nam Ioſeph. lib. 3. antiquit. extremo Siculos medimnos. 31. & Atticos. 41. pro eodem accipit. Dixi etiam modium Italicum, quoniam modius Siculus & Cyprius maior erat, vti ex Epiphanio conſtat: & quinque modij Siculi medimnum Atticum explebant. Sed quòd Epiphanius medimnum abſolutè ait decem modios continere, in eo aut vitiata lectio eſt, aut de alijs menſuris ipſe locutus. Ergo medimnus ſex modios Italicos continet, duodecim Toletanos. idem comparatus cum menſuris liquidorum capiet duas amphoras Romanas, Chænices quadraginta octo, ſextarios Romanos non aginta ſex.

Hemiectum.

IN Multas partes medimnus à Polluce diuiditur, quæ & ipſæ mẽſuræ ſunt. Eſt enim τριτεὺς tertia pars medimni continens chænices ſedecim. eſt Εκτεὺς ſexta pars, nimirum octo chænices. eſt Δάδιξ nimirum octaua

pars medimni chænicum sex. Est denique Hemiectum quasi Semisextum dixeris, hoc est, duodecima pars medimni Chænices habens quatuor vt Gale. etiam ait de pond. &c. mens. Verum quoniam hę mensuræ ad chænicem reuocantur, eius magnitudo sigillatim explicanda est.

Chænix.

DE Chęnicis magnitudine non eadem omniũ sentẽtia est. Pollux Cotylas tres illi dat, hoc est, sesquisextarium. sic enim lib. 4. ait: Cotyle est tertia pars chænicis. Alij contendunt chænicem duos sextarios Romanos capere: cui sententiæ Pollux ipse proximis verbis fauet, cum ait medimnum continere chænices quadraginta octo. cõstat autem medimnũ capere sextarios nonaginta sex. Priori sentẽtiæ fauent Cleop. & Dioscor. vterq; enim, chænix ait habet Cotylas Atticas tres, posteriori tamen sententiæ Galen. fauet & ipse de ponder. & mensur. dicens, chænix sextarios duos. Vtrumque Fannius improbat cùm sextarios quatuor chænici dat: de sextario enim agens addit: Qui quater assumptus fit Graio nomine chænix. Conueniunt tamen omnes chænicem esse diurnum cibum vnius hominis

minis. Vnde super chænicem ne sedeas, vete ri prouerbio dicitur aduersus eos, qui in diē viuunt nulla cura futuri. In hac varietate inclinabat animus, vt Fannij sententiam sequerer: daremque quatuor sextarios Atticos chęnici, qui efficiunt tres omnino Romanos, cibum vni homini in diem vnū sufficientem, neque audebam tamen recedere à Galeni sentē tia, quoniā multorum ea communis est, præsertim cùm conueniat cum ijs quæ de mensuris superioribus dicta sunt. Neque verum est, neque nostri ingenij eruditorum placita passim cōuellere. & fortassis chęnix duplex fuit, Attica duorū sextariorū, cōmunis sextariorū quatuor, quod Alciato placuit ex parte de pō der. & mens. liberū tamē iudiciū lectori relinquatur ex ijs quæ dicta sunt, & ex aliorum lectione. Ezech. quidem .45. ver. 10. vbi legimus Hebraicè: Ephi iustum, & Bathus iustus erit vobis, Septuaginta pro Batho chænicem posuerunt, cùm Bathus multo maior chænice sit. Sed & Epiphanius ephi, & chænicem pares mensuras facit. Chænicique dat duos sextarios & aliquantulum amplius. Reliquum est, vt has Græcas aridorum mensuras inter ipsas comparare.

Cypſele continet medimnos .6. hemiecta 48. chænices .192.

Medimn⁹ hemiecta continet .12. chænices .48

Chænix minima eſt inter Græcas aridorum menſura continens, vt plerique ſentiunt ſextarios Romanos duos, ponderis in vino aut aqua vnciarum Romanarum .40.

Menſuræ Aridorum Romanæ. Cap. 12.

PAVCAS Aridorũ mẽſuras inter latinos obſeruamus, nẽpe Grę cis ipſi mẽſurarũ nominibus vtebãtur, aut mẽſuras liquidorũ ad arida menſurãda cõuertebant. Ergo primũ medimnus occurrit, quã vocẽ à latinis Græci videntur àccepiſſe, auctore Epiph. Sed nihilo diſcrepat ab Attico nimirum cõtinẽs modios Italicos ſex.

Modius.

SEXTA Pars medimni modius eſt continens Atticas Chænices octo. vti ex Pollucis ratione ex Suida & Galen. de pond. conſtat, nimirum ſextarios Romanos ſedecim. quantum duo modij Toletani, quos celemines dicimus. quatuor enim modij apud Romanos olim tum ſeruis tum militibus in menſem dabantur, vti ex Donato & Polybio intelligitur, nimirum octo modij frumenti noſtrates

tes vni homini menstruam annonam prębét, ijs præsertim qui plurimum vescũtur pane. Epiphanius modij vocem ab Hebræis inuentam ait, & continere sextarios viginti duos. quod ab eo sumpsit Isidorus libr.16. cap.25. quòd si.24. dixissent poteramus de Hebraicis sextarijs dictum interpretari, qui Romanis tertia parte sunt minores. Hieronymus in vita Hilarionis, Marsitam quemdam ait, quindecim frumenti modios diu longèque portasse: & hanc habuisse palmam fortitudinis suæ, si asinos vinceret. Nimirũ triginta celemines tritici, præsertim longo itinere non quicunque asinus portet aut vix. Plin. lib.18. cap.7. ait modiũ leuissimi tritici nõ excedere vicenas libras. Nos Toletanum triticum non grauissimum ad examen vocantes inuenimus, duos eius celemines, nempe modium Italicum ponderare præcisè libras Romanas decem & nouem cum semisse. Aeris autem siccitati & quoniam triticum illud purgatum planè non erat, tribuendum suspicabamur, quòd vicenas libras non excederet. Deinde grauissimi tritici duos celemines viginti & vnam libras Romanas, hoc est duodecim vnciarum singulas, ponderare deprehendimus:

quod pondus Bæotici tritici modio Plinius dat. Neque vero omittendum eſt, locum Plinij eodem capite eſſe vitiatum, vbi de Panico agens, nullum, inquit, genus frumenti ponderoſius eſt, aut quod coquendo magis creſcat, ſexaginta pondo è modio reducunt. Legendum proculdubio triginta pondo. Quî enim credi poſsit cùm è modio tritici panis viginti pondo proueniant, triplicatũ idẽ panico reduci? Itaque è duobus celeminis paniceę farinæ, id eſt, modio experti ſumus vix triginta libras Romanas panis reduci. Idem lib. 15. c. 1. ex olearũ modio exprimi ait libras olei nõ amplius ſex. Sic ex vno celemine exprimentur ſummum. 36. vnciæ, ex faneca. 27. libræ noſtrates, hoc eſt amplius aliquãto quã Arroba, quę pendit libras noſtrates viginti quinq; præciſe. Quæ ratio in oleas fere conuenit optimas & præſtantiſsimas, vti ex earum faneca olei Arroba exprimatur plus minus.

Demenſum.

EX. His colligitur demenſum apud Terentium in Phormione, menſuram eſſe modiorũ quatuor teſte Donato: qua etiã voce quidam abutuntur ad ſignificandum diurni cibi, quæ ſeruis dabatur, menſuram, nẽpe modij

modij Italici octauam partem nostri modij quadrantē circiter, hoc est, sextarios .2. Rom. Sic quod Hebræis gomor aut cabus erat, Græcis chęnix, nimirum mensura diurni cibi vni homini: idem putant voce demēsi apud Latinos significari. tametsi non omnino pares eæ mensurę erant, sed pro regionibus aliquantulum inter se discrepabant: vti ex ijs quæ dicta sunt perspici potest. Sic.

Medimus sex modios continebat demensa diurna .45.

Modius continet de mensa .7. $\frac{1}{2}$ Demensum minima aridorum mensura.

Mensuræ aridorũ Toletanæ Cap. 13.

OSTRAE Etiam mensuræ explicandæ sunt, quibus aridis metiendis vulgo Toleti vti consueuimus. In quo numero cahiz maxima mēsura est, capit fanecas duodecim, seu medimnos Atticos totidem, modios nostros .144. quos celemines dicimus, Italicos seu Romanos veteres .72. tantũ, aut circiter.

Succedit faneca medimno Attico par. 6. modiorum

diorum Italicorum Toletanos modios duodecim capiens.

Sequitur modius noſter ſeu celemin, eiuſque partes ſemodius, & modij quadrans. Continet autem ex liquidis modius noſter ſextarios Toletanos omnino decem, ſemodius quinque, quadrans modij continet duos ſextarios noſtros & ſemiſſem. Sic idem modius Romanos ſextarios octo continet, ſemodius quatuor, quadrãs noſtri modij duos Romanos ſextarios capit. Quæ omnia comparatione modij Romani veteris duplicanda ſunt: cùm modius Romanus ſiue Italicus duos modios noſtros contineat, ſi vera ſunt quę de pede Romano ſuperius à nobis ſunt diſputata. Ergo.

Cahiz continet fanecas .12. modios Toletanos.144.

Faneca continet modios .12. quadrantes modij.48.

Modius diuiditur in quadrantes quatuor.

Quadrans modij minima menſura aridorum Toletanis eſt. Niſi quis velit mẽſuras afferre quibus cuminos menſurant aliaque id genus, ad nullam certam rationem reuocatas varias inconſtanteſque.

Hebrai-

Hebraicæ liquidorũ mensuræ. Cap. 14.

MENSVRAE Liquidorum maiori diligentia examinandæ sunt: quoniam ex illis ferè de reliquis mensuris & põderibus statuendum est, & in eorum tractatione auctores maxime hallucinantur, quas esse exploratas conueniebat in primis, ne turbatis fontibus quæ ex illis manant vitiosa essent. Corus quidem, quæ mẽsura inter Hebraicas liquidis & aridis seruiebat (nam viginti coros olei legimus. 3. Reg. ver. 11.) quantum caperet, superius est explicatum. Nunc de reliquis dicendum est.

Bathus.

BATHVS Badus etiam vocatur teste Hieron. ad Ezech. cap. 45. & fere conuenit capere eum sextarios. 72. Sic Iosephus libr. 8. cap. 2. Badus, inquit, potest capere sextarios duos & septuaginta. & cum Iosepho consentiens Epiphan. Bathum ait continere sextarios. 72. tum septuaginta, & noster interpres lib. 2. Paral. cap. 4. ver. 5. pro ter mille Bathis,

 vt est

vt eſt in Hebraico, ter mille metretas poſuerunt. Et conſtat metretam capere ſextarios 72. ab his recentiores ſcriptores quaſi rem minime dubiam receperunt: neque conſiderarunt tamen quanta id difficultate impeditũ eſſet. nam cùm Ezech. 45. ver. 11. dicatur: ephi & Bathus æqualia & vnius menſuræ erunt, conſentaneum erat quantum ephi dabatur tantundem Batho tribuere. ephi autem iuxta opinionem Ioſephi coro dantis decem medimnos Atticos, continet ſex modios Italicos, ſextarios Romanos nonaginta ſex: at vt nobis videtur, & vti ſuperius eſt explicatum, continet modios tres, ſextarios Italicos quadraginta octo. Quî ergo, aut qua via poſſumus Batho tribuere ſextarios. 72? Sed nimirum in ſextarij voce ambiguitate laboratur. Negare enim non poſſumus Bathum capere modò ſextarios Romanos quadraginta octo, quantum amphora Romana. Sed ij tamen ſextarij cũ Hebraicis comparati proportione ſeſquialtera, vti paulo poſt dicetur, efficiunt ſextarios Hebræos. 72. qui Hebraicè loghin nuncupantur. quæ ratio conciliandi explicandique difficultatem veriſsima eſt, & multis præterea locis accomodata. aut certe duplex Bathus

thus

thus erat minor æqualis ephi, & maior pro-
portione sesquialtera cum minore compara-
tus, nam cum.3. Reg.7. ver.26. mare æneum
dicatur continere duo millia Bathos.2. Para-
lip.4. ver.5. dicitur cõtinere ter mille Bathos
Hebraicè: quod noster interpres & septua-
ginta dixere tria millia metretas. Addũt qui
dam Bathi decimam dici Bathum, Iosepho
cum diuinis libris conciliando. cũ enim.2. Pa
lip.2. ver.10. Salomõ pollicitus esset Hiram vi
ginti millia coros tritici, hordei totidẽ, prete
rea viginti millia Bathos vini, & totidẽ olei,
pro quo noster interpres dixit vini viginti
millia metretas, olei quoque sata viginti mil-
lia: Ioseph. lib.8. cap.2. dedisse ait annuos bis
mille coros tritici, & totidẽ olei Bados. Sed ni
mirũ inaudita mẽsurarum genera comminis
ci oportebit omnibus auctorũ locis concilian
dis, & Iose. vt humanus falli potuit aut eius
libri vitiari, ne nos plus satis ea cura solicitet.

Est etiam in sacris litteris vox *Salis* Psalm.
octogesimo, vbi legimus: Ecce mensura-
biles posuisti dies meos, & Isai.40. quam
quoniam à *Salòs* deducitur, quæ vox tria
significat. Quidam existimarunt Bathi ter-
tiam etiam significare, sextarios Romanos

ſedecim, Hebraicos viginti quatuor. Ego in Rabbino quodam ad eum Pſalmi locum inueni *Salis* tria guletim, id eſt, tres vrceos eſſe. Non ergo quòd ſit tertia Bathi, ita nuncupatur: ſed quia tres vrceos continet, vt ille quidem ait. qua tamen menſura ſinguli vrcei eſſent, non explicat.

Hin.

HIN Duos Choas Atticos capit. Sic Ioſephus lib. 3. antiq. cap. 10. quod Hiero. cùm ex eo ſumpſiſſet ad Ezech. cap. 4. de ſuo addidit, quos (ſupple Choas) nos ſextarios poſſumus appellare. maluiſſem congios diceret. nam Fannius de ſextario agens ait, Qui quater aſſumptus fit Graio nomine chęnix: Adde duos chus fit vulgo, qui eſt congius idem. Conſentiunt Galen. Cleopatra & Dioſcor. choam Atticum continere ſextarios ſex, cotylas duodecim. Quod ſi Hin Hebraicū duas choas capit, ſextarios duodecim efficiet, nimirum quod Hebræi alijs verbis eadem ſententia dicunt, continere duodecim Loghin. Verum ij ſextarij eſſent Romani an Hebraici non facile conſtitui poteſt. ipſe crediderim potius Hebraicos eſſe. Neque enim Hebræi Romanis ſextarijs vtebantur, ſed ſuis quos

loghin

loghin vocabant. Porrò duodecim sextarij Hebraici octo Romanos exæquát. Noster interpres vocem Hebraicam *Hin* aliquando reliquit intactam Exo.29. ver. 40. & 30. ver. 24. quod exemplo septuaginta interpretum fecit, nam posteriori loco vbi in Biblijs Regijs Græcè legitur oleum ex oliuis ἐν, legendum est εἰν vt est in Romanis biblijs septuaginta terpretum recens in lucem editis. Leuit. tamen. 19. ver. 36. vbi pro Hin Hebraico septuaginta χοῦν dixerant, noster interpres sextarium posuit. Epiph. Hin magnum sextariorũ esse octodecim ait, sanctum sextariorũ nouem. In quo quid sit secutus, diuinare nec possum, nec iuuat: illud si concedatur satis habeam, Hin capere duodecim sextarios Hebraicos, Romanos octo. Qui duos Choas seu congios continere putarunt, ij sextariorum numerum respexere non modum.

Log.

HAC Voce Hebraicus sextarius significatur minor latino proportione sesquialtera. quocirca Hier. Leuit. 14. ver. 10. & 12. pro log sextarium reddidit, septuaginta cotylam, quæ dimidium est sextarij. Nimirum cùm præcisè neque sextarius esset neque Co

M 3 tyla,

tyla per mensurarum vicinarum voces eius mensuræ modum explicarunt. Est enim vulgatum inter Hebræos, Log capere quantum sex oua non anserum, vt quidam finxit. Quid enim ad inusitata reuocarent? sed gallinacea, vt communis & recepta sentẽtia est. Probauimus autem experimẽto gallinæ ouum aquæ aut vini capere pondus vnciarum duarum & duarũ drachmarũ fere. atq; adeo sex oua præcipuæ magnitudinis pondus vnciarum tredecim & tertiæ insuper partis vnciæ, quæ duella dicitur Latinis, continebunt, id est, sextarium Hebraicum. nouem autem oua eiusdem magnitudinis pondus iustissimum efficient vnciarum viginti, quod pondus sextarij Romani esse superius est explicatum. Verum quoties maiores mensuræ minores contineant, etiam hoc loco ponendum est.

Bathus continet Hin sex, loghin duos & septuaginta, oua. 432.

Hin continet loghin. 12. oua. 72.

Log continet oua. 6.

Ouum minima inter Hebræos liquidorum mensura pondere in aqua vnciarũ. 2. & drachmarum. 2. fere. Sed & Hebræi medici propria mẽsurarũ nomina habent *Qagheràh*, quę

vox

vox scutellam significat, vtuntur ad significã dũ acetabulũ octauã sextarij partẽ. Et Vulgata num.7. ver.39. pro ea voce Hebraica acetabulũ reddidit. *Caph*, id est, vola ad significã dum Cochlear, id enim significat etiã num.7. ver.78.

Græcæ liquidorum mensuræ. *Cap.* 15.

MPLICITA Disputatio de ponderibus & mensuris est: multa sæpe repetere necesse est, multa prętermittere. quis enim omnia colligat, quæ in veteribus scriptoribus & recentibus innumera extant? sæpe etiam cognitio præcedentium cum posterioribus est implicata, vti in præsenti accidit. Explicandis enim mensuris Græcis opus est intelligere, quod deinde explicaturi sumus, amphoram Romanam capere vrnas duas, modios tres, sextarios Romanos omnino octo & quadraginta.

Amphora Attica.

CAPIT Amphora Attica choas. .12. sextarios septuaginta duos, Romanos an Atticos nõ explicãt auctores: & possemus credere Atti-

Atticos potius esse, vt mensura maior & minor eiusdem generis essent. Sic credit Robertus Senalis. Sed Fannius resistit amphoræ Atticæ tribuens vrnas tres. Attica præterea dicenda est amphora nobis, seu Cadus: Hác facies nostræ si adieceris vrnam. Continet autem vrna sextarios Romanos viginti quatuor, tres vrnæ sextarios septuaginta duos. Porrò ex verbis Fan. perspicitur Atticā amphoram & Cadum eandem mensuram esse (& si Pollux Cadum amphoræ Italicæ parē faciat.) Est etiam alio nomine Ceramium: sic enim Hesychius ait: Cadus est ceramium. Eadem etiam mensura metreta est. nam fere quibus locis Dioscor. metretam dixit, Plinius cadū vertit. Præterea Nicandri interpres, Cleopatra, Epiphanius metretæ dant Choas duodecim, sextarios.72. Quod si sextarij Romani sint, amphora Attica seu metreta continebit sextarios Atticos.96. nimirum cum quibus Romani comparantur proportione sesquitertia: si sextatij Hebraici sint efficiēt.108. nihilominus. Quod conferre poterit ad intelligendum ea, quę variè auctores de metreta affirmant. Quod vero Dioscor. libr.5. ait. Est autem metreta Choes.10. placet Alciati senten-

sententia, numerum esse vitiatum; quod facile potuit contingere in notis Græcis numerorum ιβ. β post iota positum eradi. Ex ijs intelligitur qua mēsura hydriæ illæ sex erant capientes singulæ metretas binas vel ternas, Ioan. 2. ver. 6. Nimirum metreta tres vrnas capit, sextarios Romanos septuaginta duos.

Artaba.

ARTABA, Græca mensura non erat sed barbara. de ea tamen hoc loco dicendum est, quoniam à quibusdam creditur metretæ esse par, & de ea in sacris litteris & earum explanatoribus mentio extat. Quam fuisse triplicem colligit Philander in epitome Georgij Agricolæ de ponder. & mensur. Nempe maxima erat capax medimni & chænicum trium: & dicebatur Persica, quoniam ea Persæ vtebantur. Altera Medica erat, Medorum nempe propria, medimno Attico par. Tertia minima AEgyptia erat. de qua hoc loco agimus, quoniam frequens de ea mentio est, atque de eius magnitudine auctores variant trifariam diuisi. Fannius Artabæ AEgyptiæ tres modios & trientem dat his verbis: Est etiam terris, quas aduena Nilus inundat, Artaba, cui superat modij pars tertia post tres.

Namque decem modijs(sic lego pro, etiá mo dijs) explebitur Artaba triplex . Sic iuxta Fannij sententiam hæc mensura continebit sextarios Romanos quinquaginta tres cum triente. Epiphanius ex multa diligentia inuenisse ait Artabam AEgyptiam esse sextariorum duorum & septuaginta: facitque eã metretæ ęqualem. Alij Artabæ AEgyptiæ tribuunt modios quinque, nimirum sextarios octoginta. certe Gal. de pond. & mens. quod secuti sunt. Septuaginta interpretes Isa. 5. ver. 10. cũ pro coro, id est triginta modijs sex Artabas posuerunt, nimirum singulis, Artabis dãtes modios quinque seu sextarios octoginta. Ná quod Hier. eo loco, Artaba inquit, mẽsura AEgyptia est, faciẽs modios. 20. in eo quid sibi velit intelligere non posũ. Sed certe omnes. 6. artabas voluit eos modios facere: quod verũ est, si Artabæ dentur cũ Fan. modij tres cũ triente. Id me Nebrissensis admonuit repetit. 6. Neq; vero dicta aliorum auctorum conciliare liceat, nisi ex varietate sextarij: vt Fan. locutus sit de Romanis, Epiphan. de Atticis, Septuaginta interpretes de Hebraicis. nã si numero . 53. $\frac{1}{3}$ addas tertiam eius partem, hoc est. 17. $\frac{7}{9}$ efficientur sextarij. 71. $\frac{1}{9}$ si vero eidem

eidem numero semissem addas, nimirum. 26. $\frac{2}{5}$ euadent. 80. sextarij præcisè. Porrò ex. 80. sextarijs, quos in aliquo auctore aliquis inuenit facile fuit. 5. modios dicere. cùm non intelligeret quantum singuli ex ijs sextarijs caperent, aut si qua alia commodior ratio his auctoribus conciliandis potest excogitari, ea nostræ præferatur.

Amphoreus.

METRETA Continet amphoreos duos. Sic se Cleop. in Georgicis inuenisse scribit. amphorea sextariorũ esse. 36. metretã sextariorum. 72. sic Nicandri interpres Amphoreus, inquit, capit sextarios sex & triginta, metretes duos & septuaginta. De hac mensura locutus est Aristophanes in Pluto cùm dixit: οἱ δ᾽ ἀμφορῆς οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου. id est, amphoræ autem seu amphorei vini nigri atq; odorati (supple pleni sunt) & Herodot. lib. 1. meminit crateris à Cræso missi Delphos, quem cepisse ait amphoreos sexcentos. Quod vero Cleop. eundem amphoreũ dixit cõtinere cotylas quadraginta octo, de alio genere cotylarũ locutus est, nẽpe earũ quæ tres quadrãtes sextarij cõtinebant, & Georgicæ vocabãtur, vt ipsamet Cleop. ait: quemadmodũ & aliud

N 2 genus

genus cotylæ inuenio, quæ sextarij duos trientes continebat, tres duos sextarios implebant. Vnde varij loquendi modi inter scriptores. quod considerandum est, ne lectori confusionem pariant.

Chus.

PLERIQVE Omnes huic mensuræ sextarios. 6. tribuũt. certè Cleopa. & Diosc. tũ etiam Galen. chus, inquit, id est, congius sex tarios sex. cum quibus consentiens Fannius de sextario agens ait: Qui quater assumptus fit Graio nomine chænix. Adde duos chus fit vulgò, qui est congius idem. Verùm hos sextarios crediderim non Atticos esse sed Romanos, propterea quod metretam quæ continet choas duodecim, diximus sextarios Romanos septuaginta duos capere. Itaque chus si ad sextarios Atticos referatur, octo cõtinebit. quod video Galenum etiam dixisse de signis & notis ponder. & mensur. cap. 2. seu quicumque eius libelli fuit auctor. Sic enim ait: Chus habet Chęnicas duos, sextarios octo. si vero de Hebraicis sextarijs agatur, nouẽ sextarios continebit. Cleopatra sanè cùm dixisset, chus habet cotylas Atticas duodecim, sextarios sex, chænicas quatuor: addidit se in

ſe in Georgicis choam inueniſſe ſextariorum nouem, cotylarũ duodecim. Noſter tamen interpres Leuit. 19. ver. 36. cùm ſeptuaginta interpretes pro Hin chûm reddidiſsẽt, ipſe ſextarium ſubſtituit: & Hiero. ad Ezech. cap. 4. Hin dixit cõtinere duos choas Atticos, quos nos ſextarios poſſumus appellare. In quo fortaſsis Plinium eſt ſecutus qui lib. 14. de Nectarite vino agens, vbi in Dioſcor. legerat vncias quinque eius radicis in choas quinque muſti addendas: ipſe vertit in ſextarios ſex. niſi forte in Dioſcor. choam legit, nõ choas quinq;. Vnus Suidas aliam rationem ſecutus videtur cum dixit: χόος διξέσου, χοῦς γὰρ δύο ξέσαι χοεῦς δὲ ἕξ. hoc eſt, choos duorum ſextariorũ: chus enim duo ſextarij, choeus autem ſex. Itaque iuxta eius ſententiã differũt chus & choeus. Chus habet ſextarios duos, choeus ſex. Georgius tamen Agrico. contendit libr. 2. de ponderib. Suidæ verba eſſe corrupta, legendumq;, Chænix duo ſextarij, choeus ſextarij ſex. Deniq; quod Ioſephus lib. 3. antiquit. cap. 10. Hin dixit continere duos choas Atticos, nẽpe ſextarios ſeu loghin duodecim, ad numerum ſextariorum debet referri, non ad menſurarum ęqualitatem: cùm ex ijs quæ dicta ſunt, con

ſtet Hin continere duodecim ſextarios Hebraicos, duos tamen choas totidem quidem ſextarios capere ſed Romanos, qui maiores Hebraicis ſunt: atque adeo cum illis proportione ſeſquialtera comparantur.

Sextarius Atticus

SEXTARIVS Atticus ξέστης Græcè vocatur voce à latinis accepta, minor tamẽ ſextario Romano, vti Gal. ait lib. 1. de cõpoſ. medicam. per genera. c. 16. in hæc verba. Cæterũ ſextarij (hoc eſt ξέστου) Romani Herã meminiſſe puto. Nam apud Athenienſes neque menſura neque nomen hoc erat. Nunc ex quo Romani imperare orbi cœperunt, nomen ſextarij apud omnes, qui Græca lingua vtuntur, nationes exiſtit: ipſa verò mẽſura Romanæ æqualis nõ eſt, quippe alij aliam ſextarij menſurã vſurpant. Apud Romanos ſextarius libram vnam & ſemiſſem, & ſextã eius partem pẽdet, vt ſimul omnes iunctę vnciæ ſint viginti. hæc ille. Quantus vero ſit Atticus ſextarius neque Galen. eo loco declarat, neque eſt facile certa ratione ſtatuere. Quidam Attico ſextario vncias dant octodecim Suidæ auctoritate dicentis: Medimnũ modiorũ ſex, vt ſit menſura xeſtas ſeu ſextarios duos & ſeptuaginta

ginta capiens, id est, libras.108. quibus verbis significatur xestem sesquilibram Romanam pendere drachmas.144. Alij Attico sextario vncias.15. dant, certe Fann. Oxibapho, qui est octaua pars sextarij, drachmas quindecim dat, Cyatho, qui est pars duodecima, drachmas decẽ. Sic enim ait: Bis quinq; hunc (nẽpe Cyathum) faciunt drachmæ si appendere tẽtes: Oxibaphus fiet si quinque addantur ad illas. Quod cùm ipse paulo post sextario aquæ det põdus vnciarũ.20. ne sibi repugnare videatur, prius dictum de partibus sextarij Attici accipiendum, deinde de Romano sextario loqui credendus est. Idem secuta Cleopatra sextario tribuit drachmas centum & viginti, nimirum vncias quindecim. hæc illorum sententia fuit. Et quidem cum Fannio Suidam conciliare facile est, si Suidam de vncijs mensuralibus interpretemur, Fannium & Cleopatram de ponderalibus. vtrasque enim olim fuisse neque pares prorsus, superius explicatum est. Galenus sanè libr.5.&.6. de composit. medicam. per genera cotylem nouem, & cotylem duodecim vnciarum fuisse ait. Ergo sicut in priori cotyle loqui dicũt de vncijs mensuralibus, ita in posteriori dicendum est,

atque

atque adeo cotyle Italica non decem vncias mensurales capit (vt Georgius Agricola cremenfurales capit (vt Georgius Agricola credidit libr.1.&.2.) sed duodecim: sextarius viginti quatuor certè mensurales. Nam quòd cotylem idem ait pro libra mensurali sumi, confictum cupiditate susceptam opinionem defendendi credebamus. Sed rursus recentiores Fannium, cùm sextario dare videtur vncias quindecim, nempe Oxybapho tribuens drachmas totidem, in oleo locutum interpretantur, quod nona parte aqua leuius est. ita vt nouem olei vnciæ mole sint pares decē aquæ. cui interpretationi Galen. fauet lib.5. de compos. medic. per genera. c.6. cùm ait: Atticam Heminam nouem Italicas vncias conficere, quæ pendunt septem vncias & semissem. loquitur autem in oleo, vti locus ipse declarat. Itaque sextario Attico olei quidem vncias quindecim pōderales dant, vini autem, quoniam oleo nona parte grauius est, vncias sedecim, drachmas quinque, scripulum vnū. Sic Georgij Agricolæ ratio procedit, & eorū quibus eius sententia placuit. Nos sanè Galenū ei sententiæ & rationi fauere non negamus. Sed quoniam Fannius & Cleopatra absolutè sunt locuti, de aqua potius aut vino, quæ in com-

communi vsu sunt, eorum dicta accipienda putabamus. præsertim cùm quod Galen. alio loco dixit olei vncias mensurales .12. efficere decem ponderales, idem ex Adamãtij sententia in vini vncijs dixerit Oribasius, vti superius est à nobis allatũ. Placet ergo sextariũ Atticum vini aut aquæ pendere vncias quindecim non amplius. Plin. profectò lib. 21. cap. vltim. professus se de Græcorum ponderum & mensurarum nominibus agere, Cyathus, ait, pendet per se drachmas decem: cum Acetabuli mensura dicitur, significat heminæ quartã partem, id est, drachmas quindecim. In quibus verbis vox, pendet, vt intelligatur de drachmis ponderalibus, est consideranda: simulque rectè colligi, si cyathus pendet drachmas decem, sextariũ pendere vncias quindecim, quoniam continet duodecim cyathos, atque adeo drachmas centum & viginti, quæ faciunt vncias quindecim. quod in vino aut aqua communibus liquoribus absolutè à Plinio positum sumatur.

Aliæ mensuræ Græcorum.

SVNT Et aliæ mensuræ Græcis, præsertim Athenis: quæ quoniam ad sextarium referuntur, breui percurrendę sunt. Cotylę siue

Triblium sextarij dimidium. Quartarius seu hemicotylium quarta sextarij pars. Oxibaphū siue oxibaphus sesquicyathus octaua sextarij. Cyathus sextarij duodecima, capit enim sextarius cyathos. 12. quæ unciæ etiam sextarij vocantur. Chōca semicyathus. Mystrum cyathi quadrās. Cheme cyathi quinta. Cochlear paruum, cyathi pars decima. Atque in hoc numero colligimus tum mensuras communes Atheniensium, tum eas, quibus eorum medici olim vtebantur. De mensuris Georgicis & veterinariorum nihil dicimus confusione vitanda. Ex Georgio Agricola lib. 2. qui volet petat licet, Cleopatra & alijs. Nunc mensuræ allatæ inter se comparandæ sunt maiores cum minoribus.

Amphora Attica seu metreta continet artabam. 1. & $\frac{1}{3}$. fere, amphoreos. 2. choas. 12. sextarios Romanos. 72. Atticos. 96. cotylas Atticas (de his enim loquimur) 192. quartarios 384. oxibapha. 768. cyathos. 1152. choncas 2304. mystra. 4608. chemes. 5760. cochlearia 11520.

Artaba irregularis est & barbara, neque partes eius præcise assignantur, numerorum minutijs vitandis, sed tamen continet amphoreos

reos.1.$\frac{1}{2}$ fere, choas.9.fere, ſextarios Romanos 53.$\frac{1}{3}$. Atticos.71.circiter cotylas.142.ſemicotylas.284.oxibapha.568. cyathos.852. cõchas 1704. myſtra.3408. chemes.4270. cochlearia.8520.

Amphoreus choas.6. ſextarios Romanos 36. Atticos.48.cotylas.96. ſemicotylas.192. oxibapha.384. cyathos.576. conchas.1152. myſtra.2304.chemes.2880.cochlearia.5760.

Chus ſextarios Romanos ſex, Atticos octo, cotylas ſedecim, ſemicotylas.32.oxibapha.64. cyathos.96. conchas.192. chemes.480. cochlearia.960.

Sextarius Atticus cotylas duas, ſemicotylas quatuor, oxibapha octo, cyathos duodecim, conchas.24.chemes ſexaginta, cochlearia centum & viginti.

Cotyla ſemicotylas.2.oxibapha.4.cyathos 6. cõchas duodecim, myſtra.24.chemes.30. cochlearia.60.

Oxibaphum cyathum vnum & $\frac{1}{2}$ conchas tres, myſtra.6. chemes.7. & $\frac{1}{2}$. cochlearia.15.

Cyathus conchas.2. myſtra quatuor, chemes.5 cochlearia.10.

Cõcha myſtra.2.chemes.2.$\frac{1}{2}$. cochlearia.5.

Myſtrum chemes.1.$\frac{1}{4}$. cochlearia.2.$\frac{1}{2}$.

O 2 Che-

Cheme cochlearia .2. Cochlear minima liquidorum mensura.

Romana liquidorū mensura. Cap 16.

MAXIMA Inter Romanas mensuras liquidorum Culeus est viginti amphoras Romanas capiens. Fannius. Est & bis decies, quam conficit amphora nostris, Culeus. Hac nulla est maior mensura liquoris. Capit ergo congios .160. sextarios Romanos .960. Toletanos autem sextarios capit.1200. Sed & hac sæpe voce vtuntur veteres non in significatione mensuræ, sed magni cuiusdam vasis. quomodo in culeum insuere dicimus. Erat autem forma vtris, nimirum ex corio bubulo: alioqui viginti amphoras non caperet: singulisq; plaustris singuli culei vehi soliti erát, vti veteres sculpturę marmorū indicio sunt.

Amphora Romana.

AMPHORA Romana Quadrantal etiam vocatur. amphora quidem quod vtraque ex parte ansam haberet ad commoditatem leuandi, Quadrantal autem quod ex pedę Romano

mano in quadrum facto constaret, vti Fannius, & Festus Pompeius aiunt. Capit sextarios Romanos quadraginta octo, vti præter hos duos auctores tum Galen. his verbis docet: Amphora Italica habet choas octo. tum Volusius Metianus de asse his verbis: Quadrãtal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet vrnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios quadraginta octo, heminas. 96. quartarios. 192. cyathos. 576.

Vrna.

VRNA erat vas, quo præsertim mortuorũ cineres condebantur forma oblonga, atque in cuspidem ima in parte desinebat, gemina superius ansa. Sed et pro mensura accepta Romanæ amphorę semissem continebat Atticæ trientem, nempe sextarios viginti quatuor, congios quatuor, nimirum quantũ sesquimodius aridorum. Fannius: Huius (scilicet amhoræ) dimidium fert vrna, vt & ipsa medimni.

Congius.

OCTAVA Pars amphoræ Romanæ congius est capiens sextarios sex, cui æqualis erat chus Atticus. Formatur autem congius ex dimidio pede Romano omni ex parte qua

drato, capitque ſextarios Toletanos ſeptem cum dimidio, vti experimento comprobauimus facto congio ad menſuram pedis Romani è tribus maximi, vti ſuperius dictum eſt. A congio tricõgius dictus eſt Torquatus Mediolanenſis à tribus congijs epotis vno impetu, inſpectante Tiberio miraculi gratia, Plinius lib. 14. cap. 22. Tum Ciceronis filium Bicongium ſimili de cauſa dictum memorant. Plin. lib. 18. cap. 7. optimi frumenti modium ait in ſubactu cõgium aquæ capere. Nos probauimus experimento duos celemines optimæ farinæ, hoc eſt modium, ſubigi duabus azumbris fere aquæ. Continet ergo congius ſextarios $\frac{1}{2}$. Toletanos. 7. hoc eſt, duas azumbres minus ſextarij ſemiſſe.

Sextarius Romanus.

EX His colligitur quãtus eſſet ſextarius Romanus, nimirum quarta parte maior ſextario Toletano. Nã cùm aquæ ſextarius Toletanus pendat vncias ſedecim, ſextarius Romanus pendet vncias viginti, nimirum proportione ſeſquiquarta cũ noſtro ſextario cõparatus, cũ Attico, quem diximus pendere in aqua vncias quindecim, proportione ſeſquitertia, cũ Hebraico proportione ſeſquialtera: quem

quem quantum sex oua capere dictum est, aquæ pondus vncias tredecim & trientem. Quæ quoniam superius pluribus sunt explicata, hoc loco repetenda non sunt.

Aliæ mensuræ Romanæ liquidorum.

HEMINA Latinis idem est quod cotyla Græcis, nimirum sextarij dimidium. tametsi ex Athenæo libr. 17. colligitur, veteres Græcos hemina etiam in significatione cotylæ vsos fuisse. Quartarius pars. 4. sextarij. Acetabulum octaua sextarij pars, sesquicyathi mensura. Cyathus vncia sextarij, hoc est, eius pars. 12. Cochlear siue ligula cyathi quadrās, sextarij pars. 48. cùm in Græcis mensuris cochlear sit pars cyathi decima. Ligulę in aqua aut vino pondus est drachmarum. 3. scripuli vnius: siue nostro more dixeris, octauarum trium, granorum aurificum. 25. tātum. Nunc adijciamus quoties maiores mensuræ in minoribus contineantur.

Culeus continet amphoras. 20. vrnas. 40. congios. 160. sextarios. 960. heminas. 1920. quartarios. 3840. acetabula. 7680. cyathos 11520. ligulas. 46080.

Amphora vrnas. 2. congios. 8. sextarios. 48 Heminas. 96. quartarios. 192. acetabula. 384. cya-

cyathos.576.ligulas.2304.

Vrna congios.4. ſextarios.24.heminas.48. quartarios .96. acetabula .192. cyathos .288. ligulas.1152.

Congius ſextarios .6. heminas .12. quartarios .24. acetabula .48. cyathos .72. ligulas.288.

Sextarius heminas .2. quartarios .4. acetabula.8. cyathos.12.ligulas.48.

Hemina quartarios .2. acetabula .4. cyathos.6.ligulas.24.

Quartarius ccetabula .2. cyathos .3.ligulas duodecim.

Acetabulum cyathos.1. $\frac{1}{2}$ ligulas.6.

Cyathus ligulas.4. Ligula minima Romanis erat menſura liquidorum.

Toletanæ menſuræ liquidorũ. Cap.17.

OLETANAE Menſurę liquidorum paucæ ſunt, ac ferè ad quinque menſurarũ nomina reuocantur.In quo numero modius ſiue moius maxima omnium menſura vocatur. Continet arrobas ſeu amphoras Toletanas

tanas sedecim, arroba autem capit azumbres (seu congios Toletanos dicere malis) octo, sextarios Toletanos, nimirum congij Toletani quadrantes.32. qui efficiunt Romanos sextarios viginti quatuor, pondere in aqua aut vino librarum nostrarum.32. Romanarū.42. cum besse, hoc est, vnciarū.512. Vtimur & dimidia arroba, quę respondet Romanorum vrnæ, minor tamen illa: continet enim quatuor congios Toletanos, sextarios sedecim, aquam aut vinum pondere librarum nostrarum totidem. Sequitur Azūbre octaua pars arrobæ, capiēs sextarios Toletanos quatuor, Romanos tres & quintam sextarij Romani partem, in aqua aut vino pendet libras quatuor Toletanas, hoc est vncias sexaginta quatuor. Minima mensura est sextarius Toletanus azumbris quarta pars, arrobæ.32. pendet in aqua aut vino vncias sedecim, minor sextario Romano vncijs quatuor. His mensuris in Italia quidem vulgò respondent follieta sextario nostro par fere. pendet enim in vino aut aqua vncias Romanas vulgares sedecim. Medius constat ex follietis duabus. Bocalis constans ex follietis quatuor nostræ azumbri respondens. Congitella constans bocalibus qua-

tuor. duæ verò congitellæ nostram arrobam circiter faciunt. In Gallia alijs nominibus pares mensuræ sunt, præsertim Parisijs. Ciopina sextario nostro respondet, Romanæ follie tæ. Pinta duas ciopinas capit. Quartarius capit ciopinas quatuor. Sextarius ciopinas sedecim. Duo sextarij nostræ arrobe respondent, nam quiuis sextarius in Gallia quatuor nostras azumbres circiter continet.

Olei mensuræ vulgares.

SVperioribus mensuris vino alijsque liquoribus metiendis vulgò vtimur. Oleum pondere venditur, emiturq́;, quemadmodú antiquis tẽporibus scimus fuisse factitatum inter Romanos. vti ex Plinio constat, lib. 18. cap. 3. Suet. in Cæsare. c. 38. l. si ex toto. ff. de legat. 1. Sed ex pondere tamen propria mensura olei facta est, Panilla vulgò dicta, põdere quatuor vnciarũ, quę vix potest cum superioribus mẽsuris comparari. Sed sextarium Romanum quatuor panillæ olei & dimidia faciunt. Sextariũ autẽ Toletanum implent tres panillæ, & tres panillæ quadrantes. sic panillæ. 31. efficiẽt sextarios. 10. nempe duas azumbres & semissem, panillæ. 124. efficiũt sextarios Toletanos quadraginta, nempe arrobam mensuralem

& qua-

& quadrantem. Mel etiam vulgò pondere vẽditur, sed nulla ex pondere propria & caua mensura mellis.

Mensuræ medicorum.

PHarmacis conficiendis peculiares mensuræ sunt, quas vncias vulgò vocant, neq; pares inter se, nam vnciam triplicem habent. Olei vncia maxima est trium. aqua sublimata mensuranda mediocri vncia vtuntur. minima syrupis. quæ neque inter se comparari facile possunt, neque cum superioribus. Sed illud verè dici potest, quamuis harum vnciarũ si iusta sit, vnciæ pondus efficere, non communis sed medicorum: ita vt vncia aquæ sit minor vncia olei nona parte, at cum syrupi vncia, proportione circiter comparatur subsesquialtera, quomodo aqua cũ melle: nisi quod syrupi aliquid aquæ miscetur, & saccarum ex quo conficitur, melle aliquanto est leuius. Sic sextarius Toletanus, quem diximus in aqua efficere vncias communes. 16. ex ijs vncijs medicis, capiet. 17. & grana aurificum. 37. $\frac{1}{2}$ præcisè: quæ grana paulo amplius medicorũ vulgari semidrachma sunt: totidemq; vncias sextarius capiet ex ijs, quibus aqua sublimata mẽsuratur. Olei vncias capiet quindecim $\frac{3}{4}$

fere. syrupi vncias, quoniam syrupum melle leuius est, capit. 23. $\frac{1}{2}$ vti experimento comprobauimus. Quomodo hæ vnciæ mensurales medicorum possunt & debent cum mensuris alijs communibus liquidorum, & cum ponderibus comparari, atque iuxta hanc rationem has mensu ras comparabimus.

Modius seu moius capit arrobas. 16. azumbres. 128. sextarios Toletanos. 512. panillas 1588 $\frac{1}{2}$.

Arroba continet azumbres. 8. sextarios Toletanos. 32. Panillas. 85. fere.

Azumbre capit sextarios Toletanos. 4. Panillas. 14.

Sextarius capit panillas. 3. $\frac{3}{5}$ vncias medicas olei. 15. $\frac{3}{4}$ aquæ. 17. $\frac{1}{2}$ circiter, syrupi vncias continet. 23. $\frac{1}{2}$

Panilla capit vncias medicas olei. 3. $\frac{3}{4}$ aquæ ferme. 4. syrupi ferme. 6.

Vncia minima omnium inter nos mensura liquorum est pondere vnciæ vnius.

Hebrai-

Hebraicæ intervallorũ mẽsuræ. Cap. 18.

ON Putaui hanc disputationem fore absolutam omni ex parte & perfectam, nisi de interuallorum mensuris ea dicerẽ, quæ in diuinis litteris passim occurrunt, & quæ ab alijs scriptoribus animaduersa sunt. Ergo quo cœpimus ordine progrediamur eatenus, vt primum de Hebraicis mensuris dicamus, sed à minoribus inchoantes, cõtra quam in alijs partibus est factum. In quo numero minima mensura Ezbagh, hoc est, digitus fuerit, quem vulgò Hebræi tan latum esse affirmãt, quã sunt lata sex hordei grana qua parte crassissima sunt. Quod si digitus Romanus quatuor hordei grana non superat, vti affert Philander in Vitruuium lib. 5. cap. 10. & est ab omnibus recepta sententia, fiet vt digitus Hebraicus cum digito Romano comparetur proportione sesquialtera, continens quantũ sesquidigitus Romanus. Ex hac mensura cũ omnes aliæ oriantur, cõcedendum item erit, palmum Hebraicum, pedem, cubitum eodẽ

modo parique mensura palmum, pedem & cubitum Romanum superare. Sed quoniam sex grana hordei experimento probauimus pollicem efficere seu vnciam pedis Romani, qui pollex digitum & trientem alterius digiti continet, verius arbitror digitum Hebraicum proportione sesquitertia cóparari cum Romano, quod de alijs mensuris pariter intelligatur.

Palmus Tophàch.

DE Digito vt mensura est, nulla mentio in sacris litteris extat, sed in libris tantūmodo Rabbinorum, atque in Misna propria de mensuris & ponder. disputatione. Nam in sacris litteris minima in hoc genere mensura palmus est, qui Hebraicè *Tophach* vocatur, nostro palmo respondens, nisi quod maior est illo, si vera sũt quæ de digito diximus: atq; adeo cóstans quatuor digitis Hebraicis, quinque Romanis & triente. Sic noster interpres palmum fere pro ea voce reddidit exod. 37. ver. 12. Ezech. 40. ver. 5. tũ. 2. Paralip. 4. ver. 5. vbi de mari Æneo seu labro magno agit, & tamen 3. Reg. 7. ver. 26. vbi de eiusdem labri crassitudine agitur, pro palmo tres vncias substituit. Nimirum quatuor digiti, quibus palmus

palmus constat apud quamque gentem, tres vnciæ, id est, pollices sui cuiusque pedis sunt, certe ex latina loquendi consuetudine sic vocari nihil prohibet.

Palmus maior Zereth.

VVLGARI Consuetudine palmum dicimus interuallum ab extremo pollice vsq; ad extremum auricularem, nempe quantum tres palmi minores seu digiti. 12. tametsi latinis palmi vox in ea significatione non vsurpetur. Sed Hebræis tamen *Zereth* vocatur palmus maior digitorum duodecim, de qua mẽsura frequenter meminere sacræ litteræ. nam exod. 28. ver. 16. vbi rationale palmi mensura fieri mãdatur, hic palmus non superior intelligẽdus est. quemadmodum. 1. Reg 17. ver. 5. vbi dicitur Goliath fuisse altitudinis sex cubitorum & palmi. eodẽ modo Isaiæ. 40. ver. 12. quis mensus est pugillo, aquas & cælos palmo ponderauit, de hoc palmo accipiatur. At vero apud Ezech. c. 40. ver. 5. in manu viri calamus. 6 cubitorum & palmi, &. c. 43. ver. 13. istæ autẽ mensuræ altaris in cubito verissimo qui habebat cubitũ & palmũ: palmi vox ijs locis non pro palmo maiori sed minori sumi debet, vt cõstat ex lectione Hebraica. Cõtra quod poste-

posteriori loco sequitur. Vsque ad labiũ eius in circuitu palmus vnus, de maiori palmo sumi debet. quod miror viros alioqui doctos & diligentes non considerasse.

Pes Paghàm.

PEDEM In significatione mensuræ in diuinis libris sumi non inuenio: ac ne ex libris quidem Rabbinorum colligi pro certo potest quantus esset pes Hebræis, quo proculdubio metiendis areis & spatijs vsos esse quemadmodum alias gentes minime dubium est. In Ezech. tantum .cap.41. ver.6. vbi nos legimus: latera autem latus ad latus bis triginta trium, Hebraicè legitur, & latera latus ad latus triginta trium Pagham in. qua voce Kimhi pedes significari interpretatur, in eo non omnino male. nam quod addit pedem continere quãtum duo minores palmi, in eo quid secutus sit assequi non possum, quando apud omnes gentes mensura pedis ex naturalis pedis longitudine sumitur, proximèque ad illam accedit, & cum digitis comparatus digitos sedecim continet.

Cubitus Amàh.

FRequentissima in sacris litteris cubiti mẽtio est Gen.6. cap. construenda arca, in taber-

tabernaculi structura, atque templi Hierosolimitani. Et quidem cum *Amàh* frequentius in Hebraica lingua vocetur, Ezechielis tamen. 41. ver. 8. *Acilàh* etiam nuncupatur, id est, axilla à medio pectore ad cubitum: quatuor enim cubitis vlna constat, staturaque hominis. Præterea Iudic. 3. ver. 16. *Gòmed* dicitur cubitus, quo loco de gladij Aiod longitudine agitur, quem ad occidendum Eglonem regem comparauit. Noster longitudine palmæ manus dixit, 70. pro Gomed σπιθαμῆς dixerunt, nempe palmum maiorem seu digitos duodecim, intelligentes. Addunt duplicem cubitum Hebræis fuisse, legalẽ maiorẽ, nempe sex palmorum digitorum viginti quatuor. Præterea cubitum communem palmorum quinque, digitorum viginti, quales fuisse lecti Og regis Basan longi cubitos nouem, lati cubitos quatuor. quoniam additur eos cubitos fuisse ad mensuram cubiti virilis manus Deuter. 3. ver. 11. nempe cubiti communis, quanta est longitudo à cubito ad extremos digitos, quinque cuiusque palmorum, digitorum viginti non amplius. Porrò ex hac distinctione quidam explicant Ezech. locũ cap. 40. ver. 5. nã vbi nos legimus, & in manu

viri calamus ſex cubitorum & palmo, Hebrai cè legitur ad verbū, & in manu viri calamus ſex cubitorum in cubito & palmo. Quo indicatur non palmum vnum ſex cubitis adiectum, ſed quemuis è ſex cubitis cubito & palmo cōſtare. nimirū vt ſignificaret cubitos ſex calami nō cōmunes & vulgares eſſe digitorū viginti, ſed legales ſiue ſanctuarij digitorum viginti quatuor, quātus eſt ſeſquipes Hebraicus. Alioqui cū hæ mēſuræ cū Romanis eius generis proportione ſeſquitertia cōparētur, cubitus Hebraicus maior, quantū duo pedes Romani, ſeu digitos. 32. cōtinet nihilominꝰ.

Calamus Qanèh.

CONtinet calamus Hebraicus cubitos ſex legales, digitos Hebraicos ſeu pollices 144. Quod ſi editionē noſtram ſequimur, palmus ſeu digiti quatuor ei numero adijciātur, propterea quod calamū quē vidit Ezech. in manu viri. c. 40. ver. 5. fuiſſe ait ſex cubitorū & palmi. Qui certe palmus nō digitorum 12. fuit, vt quidā putauit, ſed quatuor, cū Hebraicè vox *Topach* ſit nō *Zèreth*: & Septuaginta Παλαιστὴ reddiderunt, qui eſt palmus digitorū quatuor. Verum quod de cubito diximus duplicem fuiſſe, idem in calamo accipiēdum cogitabam,

gitabam, calamum legalem ſex cubitorũ lega
lium fuiſſe, calamũ vulgarem totidem quidẽ,
ſed minorum cubitorum & vulgarium.

Paſſus, iugerum, milliare.

PAſſus Hebraice *Zaghàd* vocatur. 2. reg. 6.
ver. 13. ſed quæ ea mẽſura ſit & quãta, nõ ex
plicatur. Grȩcis paſſus ſex pedum eſt, quinq;
Latinis. Ex ijs gẽtibus quãtus Hebræis paſſus
eſſet, conijcere facilius eſt quã certa ratione
pronũciare. Eſt & iugerum Hebraicè *Zemed*
1. Regum. 14. ver. 14. Quin & *Beràth*, pro
milliari legitur. Gen. 35. ver. 16. &. 2. reg. 15.
ver. 19. conſtans, vt Hebræi ſentiunt, mille cu
bitis atq; adeò latino milliari multo minus.

Aliæ menſuræ Hebraicæ.

HActenus eæ menſuræ ſunt explicatȩ, quæ
in diuinis libris reperiũtur. in libris Rabbi
norũ multæ aliæ menſuræ occurrũt. *Zith* di
gitus minimus. *Cith* longitudo palmȩ a carpo
ſeu iunctura ad digitorum radicẽ paulo am-
plius quã digiti. 4. *Salil* calamus. *Qumàh* ſtatu
ra hominis. *Rus* menſura ſeptuaginta calamo
rum eſt, cubitorum. 420. ſi ſequimur cala-
mum ſex non amplius cubitos continere.
Parſah milliare magnum eſt, conſtans
quatuor minoribus milliaribus, vti Elias

in Thisbi auctor est. Maiores superest mensuras in hoc genere cum minoribus comparare, non omnes tamen sed præcipuas, quæ in sacris libris extant, & quarum longitudo cognita erat.

Milliare continet calamos.166.$\frac{1}{3}$.cubitos 1000.pedes Hebraicos.1500. palmos maiores 2000.palmos minores.6000.digitos seu pollices.24000.

Calamus continet cubitos.6. pedes.9. palmos maiores duodecim, palmos minores.36. digitos.244.

Cubitus pedes.1.$\frac{1}{2}$palmos maiores.2. palmos minores.6.digitos.24.

Pes palmos maiores.1.$\frac{1}{4}$.palmos minores.4. digitos.16.

Palmus maior minores palmos tres, digitos duodecim.

Palmus maior digitos quatuor. Digitus mensura minima est: tametsi quantum sex grana hordei continere, superius dictum est.

Græca

Græcæ interuallorum menſuræ. Cap. 19.

DE Græcis interuallorum menſuris pauca quædam dicenda ſunt ex Herodoto in Euterpe, ex Polluce, Heſychio & Suida collecta magis, quàm longo ſermone explicata, aut veterum teſtimonijs ſigillatim confirmata. Ergo à minoribus ſi inchoemus, Dactylus, id eſt, digitus primum occurrit. Paleſte παλαιςή eſt palmus minor digiti quatuor, cubiti pars ſexta, vt Hieron. affert ad Ezech. cap. 40. vbi & illud addit ad obſeruationem inſigne, à quibuſdam diſtinctionis cauſa hũc palmum abſolutè, maiorem de quo diximus, dicemuſque rurſus, vocari palmam. ſic Iud. 3. ver. 16. vbi pro Hebraico Gomed Septuaginta poſuerũt Σπιθαμὴν, nempe palmum maiorem, Latinus interpres longitudinẽ palmæ eorum auctoritatem ſecutus dixit. Leonar. Aretinus hoc ſecutus. 5. Poli. cap. 3. pro. Σῶμα δυοῖν σπιθαμαῖν Latinè vertit, corpus duarum palmarum. quod feciſſe etiam obſeruo libr. 7. cap. 4. credo & Gazam locis nõ paucis. Porrò palmus minor

Græcè etiam Dochme, Dactylodochme, Doronq; vocatur, vti Pollux ait lib. 2. ne nominũ multitudo fallat. Plin. lib. 35. c. 14. genera eorum (laterum) tria. Didoron, quo vtimur, lõgum pede latum semipede (sic legito) alterũ tetradoron, tertiũ pentadoron. Græci enim antiqui doron palmum vocabant: & ideo dora munera, quia manu darentur.

Lichas digiti decem, longitudo inter pollicem & indicem extensos, quod vulgò xeme dicitur.

Orthodoron ὀρθόδωρον digiti vndecim, longitudo palmæ hominis à carpo seu iunctura ad summum digitum medium Pollux lib. 2.

Spithame σπιθαμή maior palmus digiti. 12. quam vocẽ Septuaginta substituunt fere pro *Zereth* Hebraico, certè Ezech. 43. ver. 13. vbi nos legimus, & definitio eius vsq; ad labium eius in circuitu palmus vnus: Græcè σπιθαμή vti & locis alijs obseruamus. Philander in lib. 3. Vitru. cap. 1. affirmat pro σπιθαμή Plinium vertisse palmum libr. 21. capit. 7. & Græcos alterum pro altero vsurpare παλαιστὴν pro σπιθαμή & ècontrario pari libertate.

Pes palmorum quatuor est digitorum. 16.

ma-

maior pede Romano semuncia, minor Hebraico quadrante circiter.

Pygme digiti octodecim, nempe à curuatura brachij ad digitorũ radices: aut potius cubiti mensura, digitis tamen contractis. Est & Pygon digitorũ viginti cubitus, Pygme maior, neque iustus tamen, longitudo à curuatura ad digitos complicatos, neque contractos tamen prorsus, seu ad mediam iuncturam digiti medij. & vocari potest Palmipes, nempe ex pede & palmo.

Cubitus πῆχυς, qui est cubitus integer à curuatura vsque ad summos digitos, nempe sesquipedis longitudo, digiti .24. Nã quod Suidas affirmat. πῆχυν cubitum duorum pedum esse, pedem digitorum sedecim, in eo quid sit secutus ignoro: nisi fortassis ad Hebraicum, aut Hebraico parem alicuius gentis cubitum respexit.

Orgyia passus, pedes sex, cubiti .4. Alij vlnam interpretantur, quantum vtraque extenditur manus, Seruius Ecloga .3. Quæ ὠλένη etiã Græcis dicitur: tametsi Pollux ὠλένην cubitum esse vult: nimirum πῆχυν: ne variæ opiniones conturbent.

Plethron πλέθρον sexta est stadij pars pedes

centum. Suidas, Plethron, inquit, stadij sexta pars, quod est cubitorum .68. totum enim sta dium quadringentos, aut omni ex parte habens pedes triginta octo. Quod postremo dictum non satis intelligo.

Stadium Orgyias seu passus centum habet, cubitos quadringentos, pedes sexcentos. Herodotus in Euterpe non multò ante finem. Cétum autem iusti passus stadium vnum sexplethrorum. Passus inquam mensurę sexpedum siue quatuor cubitorum. Pedes autem quatuor palmorum, cubiti verò sex palmorũ.

Diaulus stadia duo.

Hippicon stadia quatuor.

Milliare stadia octo continet, Græcè μίλιον dicitur: tametsi Græca mensura non est, sed à Romanis cũ alijs immutato imperjo sumpta. continet pedes quidem Græcos. 5400. Romanos autem sex millia.

Dolichos δόλιχος stadia duodecim, sesquimilliare. Suidas Dolichos, ait, est stadia .24. quod si verum est, neque numerus est vitiatus, tria milliaria Dolichos efficiet.

Est etiam apud Herodotum in Euterpe Parasanga triginta stadiorum, & schœnos χοῖνος id est, funiculus continens stadia sexaginta,

cius

eius verba sunt. Etenim qui modicum terræ posſident, metiuntur illam paſsibus: qui minus inopes terræ sunt; metiuntur ſtadijs: qui multum poſsident paraſangis: qui plurimũ ſchœnis. Cóſtant autem paraſangæ tricenis, ſchœni ſexagenis ſtadijs. Hæc Herodotus de Ægypto loquens. Plin. lib. 12. cap. 14. Schœnus, ait, patet Eratoſtenis ratione ſtadia quadraginta, hoc eſt, paſſus quinque millia. Aliqui triginta duo ſtadia ſingulis ſchœnis dedere. Qua ratione mirificè cum Leuca Hiſpanienſi conuenit. Maiores nunc menſuras cum minoribus comparabimus.

Schœnus continet paraſangas. 2. dolichos 5. milliaria. 7. $\frac{1}{2}$. hippica. 15. diaulos. 30. ſtadia. 60. plethra. 360. orgyias. 6000. cubitos 24000. pedes. 36000. palmos. 48000. paleſtes ſeu palmos minores. 144000. digitos. 576000.

Paraſanga dolichos. 2. $\frac{1}{2}$. milliaria tria $\frac{3}{4}$. hippica. 7. $\frac{1}{2}$. diaulos. 15. ſtadia. 30. plethra. 180. orgyias. 3000. cubitos. 12000. pedes. 18000. ſpithamas. 24000. paleſtas. 72000. digitos 288000.

Dolichos milliare. 1. $\frac{1}{2}$. hippica. 3. diaulos 6. ſtadia. 12. plethra. 72. orgyias. 1200. cubitos 480. pedes. 7200. ſpithamas. 9600. pale-

ſtas.28800.digitos.115200.

Milliare hippica.2. diaulos.4. ſtadia.8. plethra.48. paſſus .1000 . cubitos .4000. pedes 6000.ſpithamas .8000. paleſtas.24000.digitos.96000.

Hippicon diaulos .2. ſtadia quatuor. plethra .24. paſſus .400. cubitos .1600. pedes 2400. ſpithamas .3200 . paleſtas .9600.digitos.38400.

Diaulus ſtadia.2.plethra.12.paſſus.200. cubitos.800. pedes .1200. ſpithamas .1600. paleſtas.4800.digitos.19200.

Stadium plethra .6. paſſus .100. cubitos 400. pedes . 600 . Spithamas .800. paleſtas 2400. digitos.9600.

Plethron paſſus .16 $\frac{2}{3}$. cubitos.66.$\frac{2}{3}$.pedes centum, ſpithamas .133 .$\frac{1}{3}$ paleſtas .400. digitos 1600.

Orgyia, hoc eſt, paſſus ſeu vlna cubitos.4. pedes ſex, ſpithamas octo. paleſtas.24. digitos nonaginta ſex.

Cubitus pedem vnum $\frac{1}{2}$. ſpithamas .2. paleſtas .6. digitos.24.

Pes ſpithamas.1. $\frac{1}{3}$ .paleſtas quatuor, digitos ſedecim.

Spithama paleſtas.3. digitos duodecim.

Pale-

Palestes digitos .4. Orthodoron est intermissum, quoniam cum alijs mensuris vix potest comparari, continens digitos .11. Sic pygme, lychas & pygō comparata simili de causa non sunt, & quoniam minus nobiles mensuræ, simul ad prolixitatem vitandam.

Romanæ interuallorū mēsuræ. Cap.20.

ENSVRÆ Romanæ interuallorum fere respondēt Gręcis: sed & eæ propria disputatione explicādæ sunt, ac ad pedem fere reuocādæ. Rectè enim Columella libr.5.cap.1. modus, inquit, omnis areæ pedali mensura comprehenditur, qui digitorum est .16. pes multiplicatus in actus & passus, & climata & iugera & stadia, centuriasque, mox etiam in maiora spatia procedit. Quod de areis dictum ad longitudines potest traduci, omnes longitudinum mensuras ad pedem reuocari, hoc tantùm discrimine, quod in his pede simplici, in illis pede quadrato vtimur. Verum cûm de pede Romano inter auctores nō conueniat, in cęteris mensuris, quæ ab illo

pendent, aut ad illum referuntur, simili ratione discrepent necesse est: & nos superius quis e tribus qui circumferũtur pro Romanis pedibus, verus ac legitimus esset, si non certa probabili saltem ratione constituimus.

Est ergo minima mensura inter Romanas digitus pedis pars sextadecima. Sed digitus rotundus est atque quadratus in hoc differentes: quòd rotundus minor tribus quartis decimis suis quadrato digito est. Succedit Pollex vncia pedis, hoc est, pars duodecima. Vnciales litterę apud Hiero. prologo in Iob, erant pollicis magnitudine, sicut bessales litterę vocantur, quæ duas tertias pedis lõgitudine æquãt. Quatuor digiti palmum faciunt, duodecim palmum maiorem quantum vterque digitus pollex & minimus quam maximè extendũtur. Hunc palmum sæpe Plinius dodrantem nimirum pedis vncias .9. vocat. lib. 7. cap. 3. Pygmæos ait ternas spithamas lõgitudine habuisse, hoc est, ternos dodrantes: aliquando, vti ex Philandro adduximus, palmum. Quã vocẽ alij negant in ea significatione à Latinis auctoribus vsurpari. Sed ex quatuor tamen palmis minoribus, digitis sedecim pes cõstat. Sed est pes simplex & pes quadratus, quo metimur

timur

timur areas. aut potius vt Juli. Frontinus de mensuris: Pes triplex est, porrectus semipedes duo, nimirum ipsa longitudo pedis. contractus nimirum semipes quadratus, in cuius ambitu sunt semipedes quatuor. Porrò pes quadratus, in cuius ambitu octo semipedes sunt, nihilominus. Cubitus sesquipes, palmorum sex, digitorum viginti quatuor. Rectè Vitruuius lib. 3. cap. 1. cubitumque, inquit, animaduerterunt ex sex palmis constare, digitis. 24. Est & cubitus regius Græcis tamen, trium amplius digitorum, ex Herodoto lib. 1. & cubitus Ægyptius seu geometricus communium cubitorum sex. Aug. lib. 15. de ciuit. cap. vltim. tales cubitos fuisse ait arcæ quā Noe extruxit, Orig. etiā auctoritate. Alioqui genera animantiū omnia quî posset capere.

Gressus duorum pedum & semissis. Passus à passibus, siue diductis pedibus, quinque pedes habet, vti Columella ait lib. 5. cap. 1. maiorique longitudine est vlna vno pede ex Vitruuio lib. 3. cap. 1. nimirum quantum vtraque extenditur manus, vti Seruius ait Ecloga. 3. Suetonius tamen vlnam vnum cubitum esse tantūmodo vult: in quo de vlna Græca auctores etiā discrepare diximus. Pertica,

ſeu decempeda pedum decem, vti nomen declarat.

Stadium paſſus cõtinet.125.pedes.625.quę ſunt Plin. verba lib.2.c.23.Quòd cùm ſtadiũ Græcum paſſus.100.pedes.600.efficiat præciſè, ex eo colligitur primò paſſum Græcũ ſex pedum eſſe, deinde pedẽ Græcum Romano maiorem ſemuncia eſſe, hoc eſt, parte.24. nã ſexcentæ ſemuncię efficiunt pedes viginti quinque, quibus numerus pedum ſtadij Romani Græcum numerum ſuperat, cùm longitudo vtriuſque ſtadij ſit eadem.

Milliariũ ſeu milliare ex octo ſtadijs, paſsibus mille cõſtat, pedibus.5000. Atq; hæc milliaria lapides a Romanis vocantur: vt cùm dicimus ad tertium ab vrbe lapidẽ proceſsiſſe: quoniam columnis lapideis milliria distinguere conſueuerant, inſtituto, quòd primus Caius Gracchus excogitauit: vti ex Plutarcho in eius vita colligitur.

Actus minimus latitudine pedes.4.longitudine pedes.120. complectitur. Clima quoquo verſus pedú eſt.60. Porca apud Colum. lõgitudine habet pedes.120. latitudine.30. Ex.4. porcis cõſtans actus quadratus vndiq; finitur pedibus.120. Hoc duplicatum facit iu

gerum

gerum, & ab eo quod erat iunctum nomen iugeri vsurpauit, quæ sũt ipsa verba Colum. lib. 5. c. 1. Sic iugerum pedes. 240. longum, latum pedes centum viginti, pedes quadratos continebit viginti octo millia octingentos. Qui addit lib. 2. c. 9. iugerum agri pinguis plerumque modios tritici quatuor, mediocris quinque postulare (memento quatuor modios efficere celemines octo medimni besse) Idem proximo. c. iugerum agri non amplius quatuor sextarijs naporum seminis ait serendum esse. Vnde facile conijcere licet, quã ta iugeri mensura esset. Plinius lib. 18. cap. 3. Iugerum, ait, vocabatur, quod vno iugo boum in die exarari posit. Errant ergo qui iugerum quoquouersus ducentos & quadraginta pedes patere volunt. Sic enim non geminum actum contineret, sed quadruplicatum, pedesque quadratos. 57600.

Centuria continet centum iugera: quæ postmodum duplicata nomen tamen centuriæ retinuit, vti Varro ait de re rustica libro. 1. capite. 12. sic centuria simplex pedes quadratos continebit. 1152000 hoc est, si Latinè dicas, centies quindecies

centena

centena viginti millia. Saltus continet quatuor centurias coniunctas, nimirum simplices, vt sint in vtramque partem binæ centuriæ, vt idẽ Varro loco citato ait. Neque plura de Romanis mensuris interuallorũ. tantum quod superest, & vt instituimus maiores cum minoribus comparabimus. Sed hæ mensuræ duplices sunt, aliæ quibus longitudinem & latitudinem mẽsuramus, hoc est, superficiem, vt iugerum, clima. Aliæ quibus longitudinẽ tantùm, id est, lineam. quemadmodum linea & superficies diuersi generis sunt, ita vtræque mensuræ compararari non possunt, sed alterutræ cũ ijs quæ sui generis sunt. Primum ergo mensuræ latitudinum & longitudinum hoc modo possunt & debent comparari.

Saltus cõtinet cẽturias. 4. iugera. 400. actus quadratos. 800. climata. 3200. actus minimos. 96000. pedes quadratos. 4608000.

Cẽturia iugera. 100. actus quadratos. 200. climata. 800. actus minimos. 24000. pedes quadratos. 1152000.

Iugerũ actus quadratos. 2. climata. 8. actus minimos. 60. pedes quadratos. 28800.

Actus quadratus climata. 4. actus minimos. 30. pedes quadratos. 14400.

Clima

Clima actus minimos .7. $\frac{1}{2}$ .pedes quadratos.3600.

Actus minimus pedes 480.

Rursus ab alio principio inter mensuras lõgitudinis tantùm hoc modo est procedendum.

Milliare continet stadia.8.passus.1000.cubitos.3334.$\frac{1}{3}$.pedes.5000.dodrantes.6668.$\frac{2}{3}$.palmos.20000.pollices.60000.digitos.80000. Stadiũ passus.125.cubitos. 416.$\frac{2}{3}$.pedes.625.dodrantes .833.$\frac{1}{3}$. palmos .2500. digitos 10000.

Passus cubitos.3.$\frac{1}{6}$ pedes.5.dodrantes.6.$\frac{1}{3}$.palmos 20. digitos 80.

Cubitus pedes.1.$\frac{1}{2}$.dodrantes .2.palmos 6. digitos 24.

Pes dodrantes 1.$\frac{1}{4}$ .palmos 4.digitos 16.

Dodrans palmos.3. digitos.12. Palmus digitos.4.

Toletanæ intervallorum mensuræ.
Cap.21.

S Tole

ENSVRÆ interuallorũ vulgò vſitatæ inter nos, ſiue in mercimonijs, ſiue dimetiendis agris aut areis, ſiue in reliquo vitæ vſu, omnes fere ad virgam mercatorum (genus id menſuræ eſt Hiſpanis notæ) ſiue vlnam reuocantur: atque ex illa peti debet, quantę ſint menſuræ alię. Sed vt quo cœpimus ordine progrediamur, à minoribus ad maiores, digiti magnitudo explicabitur primum.

Minima menſura noſtris digitus eſt, vti omnibus alijs: de quo verius quam de Romano digito dici puto, tantum ſpatium continere quantum quatuor hordei grana: minor enim Romano digito eſt duodecima circiter Toletani parte. Hebraicuſque digitus maior Toletano eſt proportione amplius ſeſquitertia. Quod ex ijs, quæ dicentur de pede, melius intelligetur. Neque enim aliter digitus cum digito, quam cum pede pes comparatur.

Pollex à noſtris pulgada dicitur, pediſque pars duodecima eſt.

Sunt .4. digiti quantũ manus ſecundũ latitudinẽ extenditur palmus latinis, vt dictũ, minor

nor tamen illo, vti de digito dictum est.

Si .4. digitis imponas & protendas pollicē noua mēsura existet digitorū. 6. Cotus vulgò dictus, neq; vlli veterū respōdens, octaua tantum est virgæ nostræ, semis maioris palmi.

Sequitur mensura alia digitorum octo, quātum pollex indexque extenduntur, sexta virgę seu vlnæ pars, pedis Toletani semis: vnde & xeme vulgò dicitur à semis, sic ipse cogitabam. aut fortasſis à cheme dicitur mensura Græca, quę sicut pars quinta est Cyathi, ita nostrum Xeme virgæ quinta sit: iuxta quam rationem non octo, sed decē fere digitorum erit, vti lychas Græcorum.

Palmus digitorū est. 12. quemadmodū alijs nationibus, virgæ nostræ quarta.

Pes legalis Toletanis tertia virgæ præcisè est, minor Romano vncia vna. Continet autē digitos sedecim. sic pes Hebraicus Toletanū cōtinebit, & amplius trientē, Græcus Toletanū continebit, & octauam ferme Toletani.

Cubitus sesquipes est, hoc est, virgæ seu vlnæ Toletanæ semis, digitorum quatuor & viginti. Virga seu vlna trium pedum mensura est, palmorū nostrorū. 4. digitorū. 48. aliarum mēsurarum fons, ad quem examinari debent.

Passus pedes quinque, raròque ea mensura vtimur. Status pedum sex, quanta hominis statura existit.

Cāna ab Italis accepta palmorum.10. Restis palmorū maiorū.33. octingētæ restes leucā faciunt. Porrò reductis palmis ad pedes, restes 800. continēt pedes.19800. nimirū 4000. passus fere. Sed leuca duplex est legalis quinque milliū nēpe cōtinens passus.5000. pedes 25000. Leuca cōmunis & vsitata vnius mensuræ nō est sed variæ, pro regionū varietate. Cōsentiunt tamen auctores, quatuor fere Italica millia efficere. Illefonsus de viris illustribus in Asturio Complutum Toleto distare ait ferme sexaginta passuum millibus: & sanè quindecim hodiè leucæ numerantur.

Sunt & agrorum mensoribus propriæ mensuræ. Stadalis ab Italico Staiolo manauit. Sed staiolus Romæ quinque palmorum & dodrātis est, nimirum digitos continens.69. Stadalis vndecim pedum est Toletanis nihilominus. Faneca terræ sic dicta, quòd faneca frumēti seratur, si hordei stadales quadratos continet quadringentos, si tritici sexcentos. media stadales continet quingentos.

Aranciata, qua mensura vineas metiri solemus

mus, apud quosdam numero vitium defini-tur, Toletanis stadales continet quadringentos: respondetque Aranciata fanecæ, siue latino iugero, maior illo tamen: nam Aranciata fanecaq; hordei vndiq; finitur pedibus .220. stadalibus viginti, cõtinens pedes quadratos 48400. Sed pedem Toletanum memento minorem esse Romano. Itaque continebit faneca nostra circiter iugerum & semissem. Et inuenio tamen in agri Toletani faneca, si irriguus sit, quinque naporum seminis sextarios nostros seri, nẽpe quatuor Romanos. Quod tantundẽ in iugero sereretur, id bonitati agri Italici tribuebam. Nam quo pinguior gleba est, plus seminis eius capit vsque adeo, vt in tenui solo, neque irriguo, dimidium tantum eius mensura seminis feratur. Contra in Murciani agri faneca inuenio seri septem nostros sextarios eius seminis cum dimidio, certe sex Romanos sextarios. Quæ obseruatio cũ Plinij ratione mirificè cõuenit. lib.18. cap.13. & cum Columella dicente in iugero seri naporum seminis sextarios quatuor.

Postremo loco Iugada est, continens quinquaginta faneças terræ: respondetque centuriȩ simplici Latinorum, quãuis minor illa.

ac fere quantum agri par boum colit vno anno. nec plura de his mensuris Toletanis. maiores tantùm mensuras cum minoribus comparabimus.

Leuca cótinet Cannas.2833.$\frac{1}{3}$.status.1166.$\frac{2}{3}$. passus.5000.virgas.8333.$\frac{1}{3}$.cubitos.16666.$\frac{2}{3}$. pedes.25000. palmos.38333.$\frac{1}{3}$ xemes.57500. cotos.73333 $\frac{1}{3}$ pollices.310000.digitos.460000

Canna status.1.$\frac{1}{4}$.passus.1.$\frac{3}{4}$. virgas duas.$\frac{1}{2}$. cubitos quinque, pedes.7.$\frac{1}{2}$. palmos decem, xemes quindecim, cotos.20. pollices.90. digitos.120.

Status passus.1.$\frac{1}{5}$. virgas.2. cubitos.4. pedes.6. palmos.8.xemes.12. cotos.16. pollices 72.digitos.96.

Passus virgas.1.$\frac{2}{3}$. cubitos.3.$\frac{1}{3}$.pedes quinque, palmos.6.$\frac{2}{3}$.xemes decé, cotos.13.$\frac{1}{3}$ pollices.60.digitos.80.

Virga cubitos.2.pedes.3.palmos.4.xemes 6.cotos.8.pollices.36.digitos.48.

Cubitus pedes.1.$\frac{1}{2}$.palmos.2.xemes.3. cotos.4. pollices.16.digitos.24.

Pes palmos.1.$\frac{1}{3}$ xemes.2. cotos.2.$\frac{2}{3}$. pollices.12.digitos.16.

Palmus xemes.1.$\frac{1}{2}$.cotos.2.pollices.9. digitos.12.

Xeme

Xeme cotos.1.$\frac{1}{3}$. pollices.6.digitos.8.
Cotus pollices quatuor,.$\frac{1}{2}$ digitos.6.
Pollex digitos .1.$\frac{1}{3}$.

Mensurę agrorum. Iugada cōtinet fanecas 50. Si hordei stadales.20000.pedes quadratos 2420000. Si autem tritici stadales.30000. pedes quadratos.3226666.

Faneca terræ si hordei stadales .400. pedes quadratos.48400. si tritici stadales .600. pedes quadratos.72600.

Stadalis pedum est quidem.11. ex omni parte:quare pedes quadratos continebit.121. Pes quadratus minima mēsura dimetiēdis agris.

De monetis nostratibus. Cap. 22.

DE Monetis Hebraicis, Græcis, & Romanis, cùm de ponderibus ageremus, quę nosse opus erat, dicta sunt. De monetis nostratibus paulo plura extremo opere adijcere visum est, ac fere ex Antonio Nebrissensi in repetitionib. & Did. Couar. disputat. de numismat. quod ad rē præsentē spectat, sūma capita delibanda sunt. Quę disputatio impedita imprimis

primis est propter temporum & numerorum maximam varietatem in Hispania, vix vt explicari possit. tentandum, est tamen, ne hac parte vniuersa disputatio defecta videatur. Ac primum moneta Vellonis Hispanis vulgò dicitur, quæ ex ære signatur. Sed & argentea, cui admixta erat quarta aut quinta pars æris, eodem nomine censebatur: quales Targię erant, parentum ætate quatuor quadrantum valore (marauedinos hoc opere quadrantes vocamus) quædam nouē, aliæ viginti quadrantibus æstimabantur: quibus antiquatis in earum locū successere Quartilli, quos Latinè sestertios dixeris, valore tamen quadrantū tum. 8. $\frac{1}{2}$. quæ quarta pars argentei est. In eo genere marauedini sunt. tametsi primis tēporibus Regum Legionis, sed & Gotthorum tēpore ex auro signabantur, Castellani, de quo mox dicemus, valore & pondere. Quare in legibus Partitarū, & in Foro iudicū sæpe obseruamus pro solido in legibus Iustiniani posito, substitui marauedinum aureum. (Solidus Iustiniani tēpore, quo pondere esset, superius est dictū.) sic monetæ aureæ Gotthorum, quę passim repetiuntur ex auro nō probo pondere scripuli & granorū aliquot, Tremisses (eius

vocis

vocis vsus etiã est in Gotthorum legibus) eorum marauedinorum erant, hoc est, tertiam partem continentes. Fuere etiam in vsu mara uedini argentei: quod nomen Blancæ, id est, candidæ declarat, quo hoc etiam tempore, quamuis adulterato eo genere atque æreo facto, marauedini semissem vocamus. Cuius valor pro varietate temporum, & vt plus aut minus æris miscebatur, varius extitit. Tempore Alfonsi decimi, vt patet ex legibus styli ab eo Rege promulgatis, fuit marauedinus, qui valebat quantum marauedini hodierni sexaginta aut triginta sex, vt sentiunt alij. tametsi hunc marauedinum aureum vocant, fortassis quoniam pars exigua aliqua auri miscebatur: ego ex argento plurima ex parte signatos puto, quod valor indicat. Erant marauedini Boni dicti, valẽtes singuli quãtum decem è nostris, aut quantum sex, vt alij iudicant. Qua æstimatione Alfõsi cognomẽto Sapiẽtis tempore marauedinus cudebatur, vt constat ex lege styli. 114. sex eius temporis æquasse vnum è prioribus pondere, de quo. l. 1. tit. 5. lib. 7. fori. Quem etiã à quibusdam video aureum marauedinum vocari. Sed & marauedinus Vetus in Regum legibus passim extat re

T cen-

centioris temporis, valens nostrum & semissem. Atque hoc triplici valore marauedini in paulò antiquioribus legibus & Regum diplomatis æstimantur à iudicibus litibus æstimandis, atque in mulctarum modo. Etsi marauedinus auri, quem diximus sexaginta è nostris valere, video triginta sex tantùm in litibus æstimari. Nam & si valor multis alijs modis variauit, litibus tamen finiendis ratio aliqua & æstimatio excogitanda fuit minor quã tumuis vera & antiqua: quod in legibus etiam Imperatorum factum obseruamus. Non ignoramus, tamen ex historijs Regũ nostrorũ, Alfonsi vndecimi regno octo vncias argenti æstimatas marauedinis .125. nimirum singuli ij marauedini quindecim è nostris valore æquabant. Sed & Henrici secundi ætate argenteus nummus, quem regalem dicimus, tribus marauedinis pendebatur. Castellanus marauedinis triginta. Nimirum marauedino valoris circiter redierat, quem Alfonsi decimi ætatę habuit. Rursus cùm Ioannis primi temporibus octo vnciæ argenti seu Marcus valeret marauedinos .250. fit vt marauedini valor esset octo fere nostrorum marauedinorum. At Henrici tertij regno marauedino

dino

dino imminuto dimidia rursus parte, Marcus argenti æstimatus fuit marauedinis quingentis. & quod perinde est, aliquando Castellanus centum viginti marauedinis permutabatur. Enimuero marauedinus ad valorem nostrorum marauedinorum quatuor erat redactus. Sub Ioanne secundo, argenti Marcus valore fuit marauedinorum. 1000. regnoq; amplius Henrico quarto rege perturbato, ad marauedinos. 2000. atque etiam. 2500. Marci valor peruenit. Qua tamen ad ulterandi licentia ex parte castigata Ferdinandi Catholici lege, quæ in hunc diem seruatur, argenti Marcus æstimatur. 2278. quando argentei. 67. cudun tur ex vno Marco argenti valentes singuli marauedinos triginta quatuor. Prętereà lege eiusdē Regis ex Marco seu octo vncijs æris, quibus argentei vnius & semissis pondere argentum miscebatur, marauedini cudebantur. 96. Nostra ætate ex eodem æris pondere cuduntur marauedini centum & decem, admixto argentei vnius pondere non amplius. sed argenti Marco pristinus valor manet marauedidorum. 2278. Fuit autem omnibus marauedinis commune, præsertim marauedinis

argenteis atque æreis, vt singuli diuiderentur in duas blancas, valerent sex coronatos, decem denarios, sexaginta meagias, argumento maioris valoris marauedini quam hoderni: imo vt contineret decem denarios, ex marauedino aureo relictum suspicor. Hoc quidẽ tempore marauedinus non vnus nummus est, sed duæ blancæ id nomẽ habent. Deinde marauedini bonitate sensim imminuta, tantaque argenti atque auri copia anniuersarijs nauigationibus aduecta, non modò monetæ inferiores, sed & ipsi marauedini ferme euanuerunt: ac iam cuduntur monetæ maiores ferme tantùm duplicato, aut quadruplicato marauedinorum valore & pondere. Quemadmodum aliæ monetæ æreæ euanuerunt alijs temporibus vsitatæ. nimirum Cruciati duorũ coronatorum valore, Blancus valens quantũ noster marauedinus, decem denarios, deinde imminuto valore ad sex denarios. Agnus Dei valuit primum quantum noster marauedinus, deinde ad coronatũ est imminutus. Fuit & blancæ dimidium. quæ omnes monetæ antiquatæ sunt. Et quidem tantæ varietatis causam inueniebam inopiam ærarij extitisse. nã ea supplẽda Reges sæpe pondus & bonitatem mone-

monetæ minuerunt valore antiquo retento. quod iniquum est, neque nisi asperrimis reipub. temporibus vsurpandum: præsertim cũ commercia impediantur moneta adulterata, neque diuturna respiratio sit sed breuissima nouæ pecuniæ valore, cum pondere aut bonitate breui etiam imminuto. Quod omnibus temporibus, & apud omnes gentes contigisse obseruamus. Atque hæc de monetis æreis sint dicta.

Argenteus qui regalis vulgò dicitur, pondere ferme drachmæ, à multo tempore immutatus non est. nam licet aliquando tres marauedinos valeret, nõ eius valor, sed marauedini valor & bonitas mutabatur. Nunc quidem lege à Ferdinando Rege Catholico lata anno. 1497. ex octo vncijs argenti nempe Marco, cui miscetur duodecima pars æris, signantur argentei 67. Ducatus fortasis aliquando ex auro fuit, nunc nummorum summam vulgò tantum significat, vndecim argenteos atque marauedinum vnum, qui efficiunt marauedinos. 375. Ad aureas monetas veniamus. Et quidẽ de marauedinis aureis quid sentiẽdum esset explicuimus. Sed præter illos recẽti memoria ex auro cudebantur monetæ, quę

Castellani vulgò dicuntur ex octo vncijs auri, quinquaginta singuli pondere drachmæ atque oboli præcipua bonitate. Sed ijs hoc tẽpere consumptis nomen retinetur & æstimatio marauedinorum in singulos.480. quod & duplis aureis antiquis accidit, quæ pares Castellanis erant pondere æstimationeque, argumẽto quòd qui ad supremos iudices regni prouocãt pecuniæ periculo depositæ apud sequestrũ, si mala causa fuerit, pro mille quingentis duplis, quę mulcta lege est constituta, totidem Castellanos victi pendunt. Recentiori memoria lege Ferdinandi Regis Catholici ex octo vncijs auri cudebantur.65. aurei singuli drachmæ fere pondere excellenti bonitate. nam cũ summa bonitas auri non vltra viginti quatuor characteres procedat, illi nũmi ex auro erant characterum.23.$\frac{1}{2}$ vnde aurei excellentes dicti sunt, singuli vndecim argenteorum circiter æstimatione antiqua, marauedinorum.375. Ex eo genere non pauci inueniuntur, præsertim duplo pondere, vnde & duplones vulgò dicuntur emunturque maioris, vti mercium genus. Sic fere in vsu communi aurei relicti sunt, quos coronas vulgus vocat, lege Caroli quinti Imperatoris signati

ex auri

ex auri characterum.22. vncijs octo, ſiue Marco ſexaginta octo nihilominus. quorum æſtimatio ſuperioribus annis in ſingulos erat marauedinorum.350. Hoc tempore lege Philippi ſecundi Regis Hiſpani ante paucos annos lata, creuere ad marauedinos.400. Atq; propter magnam copiam auri non ſimplices cuduntur modo, ſed duplices, quadruplices, maiorique pondere. Cum his aureis & argenteis, atque marauedinis, Hebraica, Græca, & Romana conferenda ſunt numiſmata, cum antiquis inanis labor eſſet & grauis.

Vetus annonæ taxatio. Cap. 23.

X Ea pecuniæ varietate, ſed & minori copia argenti factum eſt, vt ſuperioribus temporibus pretia rerum multò minora quam noſtro fuiſſe videantur. quod in hiſtorijs noſtratibus maximè obſeruauimus rerum geſtarum in Hiſpania, ante ducentos circiter annos fanecam hordei, hoc eſt, modios ſex duobus tantùm marauedinis emi conſueuiſſe. Ac verò in ſumma caritate annonæ ad ma-

ad marauedinos triginta creuiſſe: cui pretio aliarum rerum pretia reſpondebant proportione quadam. Verum vt melius hoc intelligatur, operæpretium facturum putaui, ſi Ioannis primi Caſtellæ Regis legem adſcriberē latam Era.1406. hoc eſt, anno Ceriſti.1368. qua rerum multarum pretia taxantur: quamque ex amici ſchedis deſumptā ex Hiſpanica Latinam fecimus in hæc verba. Nos Ioannes Rex, cùm nobiſcum eſſent Tauri (Sarabis veteribus in Vaccæis fuit) Filius noſter, fratres, patruique, tum multi antiſtites, proceres, nobileſque regni noſtri, pro iure & debito acceptæ poteſtatis, iuſtitięque cultu, ſine qua indigni eſſemus imperio, publicæ vtilitatis ſtudio hanc conſtitutionem fecimus in hũc modum. Præcipimus, vt tritici faneca quindecim marauedinis vendatur, ſecalis quatuor, hordei decem, auenæ octo, aut minoris, vt inter partes conuenerit. Vini veteris ſextarios quatuor, marauedinis tribus vendere conceditur, noui duobus & ſemiſſe. ſi maiori copia per vrnas aut amphoras vēdatur, ex vniuerſa ſumma, parte quarta decima detracta. Veſtis Gallicæ ſeu panni vlna vendatur marauedinis ſexaginta, Belgici aut Anglici quinqua-

ginta

ginta. Neque fas ſit mercatori veſte in artifi-cio extendere, alioqui publicetur, & illius amiſsione mulctetur. Purpuræ Gandauenſis vlna centum marauedinis, Hiprenſis .110. ea tamen lege, vt puluere purpura infecta ſit, craſſaque. Neque quiſquam Bruſſelis, Mompellerio, Londino, Valentiaque veſtem laneam ſeu pannum inuehat, niſi nobilem fœminam ducturus, aut ex Regis voluntate. A menſe Nouembri vſque ad Martium diurnæ operæ merces viro quidem tres marauedini veteres ſunto, fœminæ autem nouem denarij vſuales, ſi ab ortu ſolis ad occaſum fuerint operati. A Martio vſque ad Nouembrem viro dentur quatuor marauedini veteres cum ſemiſſe, fœminæ duo marauedini dimidio demenſo addito ad eius voluntatem. Aratoris merces diurna ſint decem maraudini veteres & dimidiatum demenſum. Vindemiarum tempore homini & iumento maiori ſeptem marauedini dentur: quod ſi victum acceperit, tres non amplius accipiat, modò ante ſolis ortum ſemel, deinde poſt occaſum ſolis onus domum portauerit. Famulo merces annua ſint centum marauedini veteres, famulæ ſi iunior ſit, quinquaginta, ſeni qua-

draginta additis, quæ dari minutiæ consueuerunt. Spicas in messe vxores aratorum & messorum ne colligant, non iuuenis idoneus diurno labori: senes tantùm, pueri, & pauperes id faciãt. Calcei maiores è caprina pelle. 6. marauedinis vendantur, minores tribus. quod si arietinæ pelles fuerint, eius pretij, dimidium dare & accipere fas sit. Quod si soleæ geminæ fuerint, addatur quod conuenerit inter partes. Pro ephippijs equi ex caprinis pellibus centum marauedini dentur, pro mulæ sella viginti marauedini, adiecto vno marauedino pro fræno. Par pellium caprinarum centum marauedinis vendatur modo probatæ præstãtesque sint: alioqui triginta marauedini pretium sit. quod si vitio deprauatæ fuerint, eas vendere nemini liceat. Qui gladios poliunt, terguntque, pro ense poliendo tres marauedinos, pro cultro mactatorio marauedinum vnum accipiant, pro hastæ ferro duos marauedinos, pro lorica sex marauedinos aut eo minus, si inter partes conuenerit. Veste vulgari fulcienda pellibus, tres marauedini dentur. Pro veste pellicea nobilium viginti marauedini dentur, pro communi non amplius duodecim. Aurifices Burgenses Toletani, Legio-

Legionenses, Segobiensesque argenti Talentum opere simplici faciãt pro quindecim marauedinis: si addita maior elegantia fuerit, viginti marauedinos accipiant. Qui ingenua conditione non sit, argenti facti vltra tria Talenta nõ habeat (Talẽti voce hac lege Marcũ significari puto.) Scuta duplicia. 20. marauedinis vendantur: si addita pictura insignis fuerit, viginti quinque marauedini pretium sit, si aurata, triginta. Clypeus è corio ex Argiona quidem seu Aurigia, viginti quinque marauedinis vendatur. qui aliunde sunt, quindecim. neque eo vtantur, aut domi habeant, nisi qui ingenua conditione fuerint. Veterinarij iumentis calceandis ferro, pro quaque solea tribus marauedinis contenti sint, si è Cantabria soleæ fuerint: alioqui duo marauedini pretium sit. Molæ frumentariæ pro faneca tritici duo marauedini dentur. Si præfectus molæ alicui fœminæ ex ijs, quæ ad molendum venerint, iniuriam fecerit, morte plectatur. Dardanarij item leporem tribus tantùm marauedinis, cuniculum duobus vendãt, gallinam quatuor, anserem sex, porcellum octo, palumbem tribus, perdicem quinque marauedinis. Neque ea comparare

fas sit fabro aut artifici, præterquam in pascha te aut nuptiarum solennitate. Mille tegulæ 60. marauedinis, mille lateres. 55. dentur. Gipsi in puluerem contusi faneca, hoc est, modij sex, marauedinis. 6. calcis faneca. 5. marauedinis taxatur. vtrũq; mẽsura Burgẽsi vẽdatur. Bouis ad Anam nutriti. 200. marauedini pretiũ esto, aliorũ. 180. Capitaleq́; sit bouẽ, vaccã iuuencũ extra fines regni educere. In macello arietinarũ carniũ libra duobus marauedinis vendatur: quod si aliquis flatu carnes grauiores fecerit, pœna sit ijs publicatis spoliari. Taxationes quæcumq́; in hac constitutione continẽtur, in cõmercijs seruari emendo vendendoq́; mandamus. Quæcũq́; hic omissa sunt, volumus à senatu & magistratu per vrbes & oppida designari vsq́; ad mẽsem Ianuarium proximũ. Hæc ergo cõstitutio est, quã nos Rex Ioannes facimus, cũ nobiscum omnes proceres & nobiles regni nostri essẽt. Cõmunis autẽ consensus omnium nostrum argumentũ, subscriptiones erũt, quibus hæc lex approbatur. Vides ex hac lege, quãtopere rerũ pretia mutata sint ab antiquo. Cuius mutationis duplex causa extitit. pecuniæ olim probitas, maiorq́; valor, vti proximo capite

dictum

dictum est. Preterea argenti antiquę multo minor copia quam nostra ætate.

Pondera & mensuræ in templis seruabantur. Cap. 24.

E Mēsuris & ponderibus ea hactenus dicta sunt, quæ nobis quidem scitu digna fore videbantur. Absoluta disputatio est, multis quamuis implicita difficultatibus: ac illud tantùm superest, singula genera ponderũ & mensurarũ inter ipsa & cũ nostris vulgaribus comparare. Illud hoc loco si adiecero finẽ faciã disputãdi: fuisse antiquis tẽporibus obseruatũ, vt mẽsuræ & põdera publicè seruarẽtur, ne possent à quoquã populariũ vitiari. Videbãt enim, si secus fieret, cõmercij fidẽ inter homines constare nõ posse, magnãq; rerũ perturbationẽ fore, si in singulis domibus aut oppidis varia essent. quod futurũ prouidebant, nisi magna diligẽtia, magnaq; cautione publicè adhibita. Itaq; in sacratissimis tẽplis ea seruare mos fuit. quod Fan. explicat illis verbis, Amphora fit cubus, quam ne violare liceret,

Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites. Romæ etiam congius æreus visitur in Bibliotheca & domestica supellectile Alexandri Cardinalis Farnesij cum inscriptione, quæ indicat in Capitolio sacratum fuisse Vespasiani imperio, & pondo decem fuisse. Nimirum sextarij singuli aquam aut vinum pondere viginti vnciarum capiebant, vti superius dictũ est: sextarij sex, hoc est congius, libras decem Romanas efficiebant. Porrò eius congij inscriptionem Pætus lib. 3. de ponder. & mens. affert; formam modumque ad calcem operis vrcei adinstar, ima atque suprema parte angustiori, media latiori. Adhæc Iustiniani Imp. lex extat, quæ lex vltima est authent. de colla. tion. collat. 9. vbi mensuras & pondera in sacratissima cuiusque ciuitatis ecclesia custodiri mandat. Nimirum nihil securius antiqui iudicabant, quam cui species religionis prætendebatur: cùm esset hominibus persuasum, violanda religione iram numinum vel maxime concitari. Ex hoc instituto inuenio qui explicet, siclum sanctuarij siue pondus sanctuarij in libris sacris sæpe dici, non quòd maius esset publico (vt iudæi vulgò, sed & peritiores persuadent) sed quoniam pondera

eius

eius gentis iustissima & mensuræ, sicut in alijs gentibus in templo seruare susceptum fuit. & fortassis vtrumque verum fuit, initio pondera legitima in templo seruata, ne adulterari possent : & nihilominus procedente tempore dimidio minora apud populum esse facta. De qua re liberum iudicium cuique relinquatur. Illud addam Valentinianum Augustum lege cauisse id tantùm, vt per singulas Romani imperij ciuitates pondera & mensuræ publicè collocarentur, quo fides publica constaret. Quæ lex est Codicis libr. 10. de Susceptoribus & Arcarijs, in hæc verba. Modios æneos vel lapideos cum sextarijs atque ponderibus, per mansiones singulasque ciuitates iussimus collocari, vt vnusquisque tributarius sub oculis constitutis rerum omnium modijs, sciat quid debeat susceptoribus dare: ita vt si quis susceptorum, conditorum modiorum, sextariorumque, vel etiam ponderum normam putauerit excedendam, pœnam se sciat competentem esse subiturum. Quæ autem hæc esset pœna à Valentiniano constituta explicat Suidas dictione μανκίμ : vbi quòd duodecim modios frumenti amplius numismate, vt

erat

erat taxatum, mercator quidam vendidisset, manus illi præcisa est, atque rei gestæ argumẽto manus in horreo publico depictas fuisse, vbi æneus modius pręcepto eius Imperatoris seruabatur (nimirum Constantinopoli) quo loco deinde columna extabat victorię monimentum de Scythis duce Manaim, antiquis temporibus partæ. Vides quanta diligentia olim adhiberetur põderibus & mensuris conseruandis: quod institutum nostro tempore negligi videmus magna ex parte: vt mirum non sit etiam in hoc genere tantam perturbationem esse, vt non in vicinis vrbibus & oppidis mensurę aliæ sint & pondera, sed etiam intra eandem vrbem sæpe varient, multis modis commutata.

(.?.)

(.§.)

TABVLAE DVAE & viginti, quibus antiqua pōdera & menſuræ inter ipſa & cum Toletanis cōparantur.

Abulas, quas toto opere ſumus polliciti, extremo adiūgere viſum eſt: vnaq; opera fidem noſtram liberare, aliorumq; ſtudia iuuare. Si quis tamen tanti putabit, numerorum minutijs & moleſtia deuoratis, ad hęc animum & cogitationem applicare tantiſper: quod non ſine fructu contingat, niſi noſtra nos opinio fallit.

Nobis ſanè maioris, quàm facilè credi poſſit, hæc poſtrema ponderum & menſurarum comparatio conſtitit. Ita eſt ingenium; cum difficultatibus luctari iuuat. An quæ alijs potius eſſent procliuia, nobis propter tarditatem vidētur ardua. Ea verior & modeſtior interpretatio. Fortaſsis etiam, vt ſunt hominum ingenia varia, fruſtra & inaniter tempus & operam in re ludrica poſitam aliquis accuſabit. A quo impetrare certè æquū eſt, ne ex ſuo modulo aliorum omnium ingenia & ſtudia metiatur. Det potius alienæ imbecillitati, & imperitiæ veniam facilis, vt ſuis occupationib⁹ haud maioris fortaſſe momēti, neque magis ſerijs, aliquando impetret. Atque concedat vt rudioribus ingenijs, neque numerandi peritis, hac qualicumque opera conſulatur.

sestertij.	Marauedini.	Aurei nostrates.	Argentei.	Marau
1	10			
2	20			
3	30			
4	40		1	6
5	50		1	16
6	60		1	26
7	70		2	2
8	80		2	12
9	90		2	22
10	100		2	32
20	200		5	30
30	300		8	28
40	400	1	11	26
50	500	$1\frac{1}{4}$	14	24
60	600	$1\frac{1}{2}$	17	22
70	700	$1\frac{3}{4}$	20	20
80	800	2	23	18
90	900	$2\frac{1}{4}$	26	16
100	1000	$2\frac{1}{2}$	29	14
200	2000	5	58	28
300	3000	$7\frac{1}{2}$	88	8
400	4000	10	117	22
500	5000	$12\frac{1}{2}$	147	2
600	6000	15	176	16
700	7000	$17\frac{1}{2}$	205	30
800	8000	20	235	10
900	9000	$22\frac{1}{2}$	264	24
1000	10000	25	294	4

Seſtertia.	Aurei.	Maraued.	Argẽtei.	Marau.
1	25	10000	294	6
2	50	20000	588	12
3	75	30000	882	18
4	100	40000	1176	24
5	125	50000	1470	30
6	150	60000	1765	2
7	175	70000	2059	8
8	200	80000	2353	14
9	225	90000	2647	20
10	250	100000	2941	26
20	500	200000	5883	18
30	790	300000	8825	10
40	1000	400000	11767	2
50	1250	500000	14708	28
70	1750			
90	2250			
100	2500			
200	5000			
300	7500			
400	10000			
500	12500			
600	15000			
800	20000			
900	22500			
1000	25000			

Vltra mille ſeſtertia nõ proceditur per nomina :neque rectè dixeris, Duo miillia, aut tria millia ſeſtertia, ſed per aduerbia proceditur, vti proxima tabula indicabit.

	Seſtertia.	Aurei.	Argen.	Mar.
Decies ſextertiũ.	1000	25000	294117	22
Vndecies.	1100	27500	323529	14
Duodecies.	1120	30000	352941	6
Tredecies.	1300	32500	382352	32
Decies & quater.	1400	35000	411764	24
Quindecies.	1500	37500		
Sedecies.	1600	40000		
Decies & ſepties.	1700	42500		
Vicies.	2000	50000		
Trecies.	3000	75000		
Quadrageſies.	4000	100000		
Quinquageſies.	5000	125000		
Sexagies.	6000	150000		
Septuageis.	7000	175000		
Octuagies.	8000	200000		
Nonagies.	9000	225000		
Centies.	10000	250000		
Trecenties.	30000	750000		
Quatercienties.	40000	1000000		
Quinquieſcenties.	50000	1250000		
Septieſcenties.	70000	1750000		
Octieſcenties.	80000	2000000		
Millies.	100000	2500000		
Biſmillies.	200000	5000000		
Termillies.	300000	7500000		

Ex his licet duplicare aduerbia. Rectè dicas, centies vicies & ſemel, vt ſignifices ſeſtertia 12100. ac pari ratione, cẽties vicies & bis. Licet & cũ aduerbijs componere nomina, ſi dicas, decies & vnum, hoc eſt mille & vnum ſeſterties, decies & duo.

Talenta Moſis tempore.	Drachmæ Romanæ.	Aurei.	Argentei.
1	12000	12750	12562 $\frac{1}{2}$
2	24000	25500	25125
3	36000	38250	37687 $\frac{1}{2}$
4	48000	51000	50250
5	60000	63750	62812 $\frac{1}{2}$
6	72000	76500	75475
7	84000	89250	98037 $\frac{1}{2}$
8	96000	102000	100600
9	108000	114750	123162 $\frac{1}{2}$
10	120000	127500	135725
20	240000	255000	271450
30	360000	382500	407175
40	480000	510000	542900
50	600000	637500	678625
70	840000	892500	950075
80	960000	1020000	1085800
90	1080000	1147500	1321525
100	1200000	1275000	1457250
120	1440000	1530000	1728700
100000	1200000000	1275000000	1256250000
1000000	12000000000	12750000000	12562500000

In aureis & argenteis nummis non valorem hoc loco ſed pondus conſideramus. Ex drachmis vncias & libras conficere facile eſt. Simul cōſidera libro. 3. Reg. cap.10. & 1.Paral.22. quantum ſummæ ijs locis poſitæ creſcant, ſi ea talenta paria Moſaicis fuerunt.

Minæ

Minæ Hebraicæ.	*Sicli.*	*Drachmæ cõmunis.*	*Aurei.*	*Argentei.*
1	60	240	255	251 $\frac{1}{4}$
2	120	480	510	502 $\frac{2}{4}$
3	180	720	765	753 $\frac{3}{4}$
4	240	960	1020	1005
5	300	1200	1275	1256 $\frac{1}{4}$
6	360	1440	1530	1507 $\frac{2}{4}$
7	420	1680	1785	1758 $\frac{3}{4}$
8	480	1920	2040	2010
9	540	2160	2295	2261 $\frac{1}{4}$
10	600	2400	2550	2512 $\frac{2}{4}$
20	1200	4800	5100	5025
30	1800	7200	7650	7537 $\frac{2}{4}$
40	2400	9600	10200	10050
50	3000	12000	12750	12562 $\frac{2}{4}$
60	3600	14400	15300	15075
70	4200	16800	17850	17587 $\frac{2}{4}$
80	4800	19200	20400	20100
90	5400	21600	22950	22612 $\frac{2}{4}$
100	6000	24000	25500	25125
200	12000	48000	51000	50250
1000	60000	240000	255000	251250

Minam ſexaginta ſiclos continere arbitramur. Quæ ratio videbatur magis Ezechielis verbis cõſentanea. c.45. Qui Minã putabit ſiclos viginti quinque cõtincre, is ex tabula minæ Atticæ, quomodo cũ noſtris põderibus & monetis cõparetur, dignoſcat.

Talenta

Talenta Attica.	Drachmæ.	Aurei.	Argentei.	
1	6000	6375	6281	$\frac{1}{4}$
2	12000	12750	12562	$\frac{2}{4}$
3	18000	19125	18843	$\frac{3}{4}$
4	24000	25500	25125	
5	30000	31875		
6	36000	38250		
7	42000	44625		
8	48000	51000		
9	54000	57375		
10	60000	63750		
20	120000	127500		
30	180000	191250		
40	240000	255000		
50	300000	318750		
60	360000	382500		
70	420000	446250		
80	480000	510000		
90	540000	573750		
100	600000	637500		
200	1200000	1275000		
1000	6000000	6375000		
2000	12000000	12750000		

Talenta aliarum gentium noluimus cum nostris ponderibus aut monetis conferre. Ex talento Attico eam rationem instituet, si quis voluerit experiri.

Minæ Atticæ maiores.	Minæ Atticæ minores.	Libræ Romanæ.		Drachmæ.
1	1 $\frac{1}{3}$	1	Drach. 4	100
2	2 $\frac{2}{3}$	2	8	200
3	4	3	12	300
4	5 $\frac{1}{3}$	4	16	400
5	6 $\frac{2}{3}$	5	20	500
6	8	6	24	600
7	9 $\frac{1}{3}$	7	28	700
8	10 $\frac{2}{3}$	8	32	800
9	12	9	36	900
10	13 $\frac{1}{3}$	10	40	1000
20	26 $\frac{2}{3}$	20	80	2000
30	40	31	24	3000
40	53 $\frac{1}{3}$	41	64	4000
50	66 $\frac{2}{3}$	52	8	5000
60	80	62	48	6000
70	93 $\frac{1}{3}$	72	88	7000
80	106 $\frac{2}{3}$	83	32	8000
90	120	93	72	9000
100	133 $\frac{1}{3}$	104	16	10000
300	400	312	48	30000
1000	1333 $\frac{1}{3}$	1041	16	100000

Non facilè mina Attica cum nostris põderibus & monetis cõparatur. Sed tamen mina Attica maior cõtinet libræ nostræ 25. partes ex 32. aureos nostros 106. cum quadrante. Quos numeros duplicare facile est. Fontes indicasse sit satis,

Libræ nostræ.	Vnciæ.	Libræ Medicæ.		Libræ Rom
1	16	1	Vnciæ $5\frac{1}{15}$	$1\frac{1}{3}$
2	32	2	$10\frac{2}{15}$	$2\frac{2}{3}$
3	48	4	$3\frac{3}{15}$	4
4	64	5	$8\frac{4}{15}$	$5\frac{1}{3}$
5	80	7	$1\frac{5}{15}$	$6\frac{2}{3}$
6	96	8	$6\frac{6}{15}$	8
7	112	9	$11\frac{7}{15}$	$9\frac{1}{3}$
8	128	11	$4\frac{8}{15}$	$10\frac{2}{3}$
9	144	12	$9\frac{9}{15}$	12
10	160	14	$2\frac{10}{15}$	$13\frac{1}{3}$
20	320	28	$5\frac{5}{15}$	$26\frac{2}{3}$
30	480	42	8	40
40	640	56	$10\frac{10}{15}$	$53\frac{1}{3}$
50	800	71	$1\frac{5}{15}$	$66\frac{2}{3}$
60	960	85	4	80
70	1120	99	$6\frac{10}{15}$	$93\frac{1}{3}$
80	1280	113	$9\frac{5}{15}$	$106\frac{2}{3}$
90	1440	127	12	120
100	1600	142	$2\frac{10}{15}$	$133\frac{1}{3}$
200	3200	284	$5\frac{5}{15}$	$266\frac{2}{3}$
1000	16000	1422	$2\frac{10}{15}$	$1333\frac{1}{3}$

Libra medica haud facilè cum nostra cõparatur. Sed pars quintadecima vnciæ medicæ facit ferè semidrachmam communem. Itẽ triens libræ Romanæ quatuor vncias continet. Perinde ergo est ponere libram 1 $\frac{1}{3}$ ac si dicas, Libram vnam, & vncias insuper quatuor: sic 2 $\frac{2}{3}$ duæ nimirũ libræ Romanæ sunt, & vnciæ octo.

Libræ

Libræ medicæ.	Drachmæ medicæ.	Libræ Romanæ.		Drachmæ Rom. & communes.
1	108		Vnciæ 11 $\frac{1}{4}$	90
2	216	1	10 $\frac{2}{4}$	180
3	324	2	9 $\frac{3}{4}$	270
4	432	3	9	360
5	540	4	8 $\frac{1}{4}$	450
6	648	5	7 $\frac{2}{4}$	540
7	756	6	6 $\frac{3}{4}$	630
8	864	7	6	720
9	972	8	5 $\frac{1}{4}$	810
10	1080	9	4 $\frac{2}{4}$	900
20	2160	18	9	1800
30	3240	28	1 $\frac{2}{4}$	2700
40	4320	37	6	3600
50	5400	46	10 $\frac{2}{4}$	4500
60	6480	56	3	5400
70	7560	65	7 $\frac{2}{4}$	6300
80	8640	75		7200
90	9720	84	4 $\frac{2}{4}$	8100
100	10800	93	9	9000
200	21600			18000

Ex drachmis vncias vtriusque generis medicas & Romanas facies, si medicas per nouem partiaris, Romanas per octo. Vnciæ duodecim vtriusque generis sui modi libram efficiunt. Nostram libram sedecim vnciæ Romanæ complent: medicæ vnciæ 17 $\frac{1}{15}$ eadem libra nostra continentur.

Denarij Romani.	Drachmæ.	Argentei quoad pondus & valorē	Aurei quoad pondus.
1	1 $\frac{1}{7}$	1 $\frac{11}{56}$	1 $\frac{3}{14}$
2	2 $\frac{2}{7}$	2 $\frac{22}{56}$	2 $\frac{6}{14}$
3	3 $\frac{3}{7}$	3 $\frac{33}{56}$	3 $\frac{9}{14}$
4	4 $\frac{4}{7}$	4 $\frac{44}{56}$	4 $\frac{12}{14}$
5	5 $\frac{5}{7}$	5 $\frac{55}{56}$	6 $\frac{1}{14}$
6	6 $\frac{6}{7}$	7 $\frac{10}{56}$	7 $\frac{4}{14}$
7	8	8 $\frac{21}{56}$	8 $\frac{7}{14}$
8	9 $\frac{1}{7}$	9 $\frac{32}{56}$	9 $\frac{10}{14}$
9	10 $\frac{2}{7}$	10 $\frac{43}{56}$	10 $\frac{13}{14}$
10	11 $\frac{3}{7}$	11 $\frac{54}{56}$	12 $\frac{2}{14}$
20	22 $\frac{6}{7}$	23 $\frac{52}{56}$	24 $\frac{4}{14}$
30	34 $\frac{2}{7}$	35 $\frac{50}{56}$	36 $\frac{6}{14}$
40	45 $\frac{5}{7}$	47 $\frac{48}{56}$	48 $\frac{8}{14}$
50	57 $\frac{1}{7}$	59 $\frac{46}{56}$	60 $\frac{10}{14}$
60	68 $\frac{4}{7}$	71 $\frac{44}{56}$	72 $\frac{12}{14}$
70	80	83 $\frac{42}{56}$	85
80	91 $\frac{3}{7}$	95 $\frac{40}{56}$	97 $\frac{2}{14}$
90	102 $\frac{6}{7}$	107 $\frac{38}{56}$	109 $\frac{4}{14}$
100	114 $\frac{2}{7}$	119 $\frac{36}{56}$	121 $\frac{6}{14}$

Memento, denariorum pondus varijs temporibus immutatum fuiße. Verißima tamen & iustißima ratione, vti ex Plinio adduximus, ex vncia argenti cudi solitos, & signari septem omnino, ex libra Romana octoginta quatuor.

Arroba

Arroba pondus.	Castellani.	Denarij Romani.	Argentei.	Aurei.
1	2500	2800	3350	3400
2	5000	5600	6700	6800
3	7500	8400	10050	10200
4	10000	11200	13400	13600
5	12500	14000	16750	17000
6	15000	16800	20100	20400
7	17500	196000	23450	23800
8	20000	22400	26800	27200
9	22500	25200	30150	30600
10	25000	28000	33500	34000
20	50000	56000	67000	68000
30	75000	84000	100500	102000
40	100000	112000	134000	136000
50	125000	140000	167500	170000
60	150000	168000	201000	204000
70	175000	196000	234500	238000
80	200000	224000	268000	272000
90	225000	252000	301500	306000
100	250000	280000	335000	340000
200	500000	560000	670000	680000

Libra Toletana pendit vncias sedecim, drachmas centum viginti octo, argenteos nummos 134. aureos 136. denarios Romanos 112. Castellanos centum. Porrò arroba nostra, quarta centenarij nostri, siue quintalis, pars, continet libras nostras 25. Quot aurei aut argentei curru aut iumento portentur, ex hac tabula dignoscitur.

Modij Romani.	Celemines.	Sextarij Romani.	Sextarij Toletani.
1	2	16	20
2	4	32	40
3	6	48	60
4	8	64	80
5	10	80	100
6	12	96	120
7	14	112	140
8	16	128	160
9	18	144	180
10	20	160	200
20	40	320	400
30	60	480	600
40	80	640	800
50	100	800	1000
60	120	960	1200
70	140	1120	1400
80	160	1280	1600
90	180	1440	1800
100	200	1600	2000

Quatuor sextarij Toletani congium Toletanum seu azumbrem faciunt: octo azumbres amphoram seu arrobam mensurã. Sextarij Romani sex congio Romano continentur: octo congij complent amphoram Romanã: quæ cõtinet sextarios Romanos 48.

Sexta-

Sextarius Roman.	*Sextarius Toletan.*	*Sextarius Atticus.*	*Sextarius Hebraic.*
1	1 $\frac{1}{4}$	1 $\frac{1}{3}$	1 $\frac{1}{2}$
2	2 $\frac{2}{4}$	2 $\frac{2}{3}$	3
3	4 $\frac{3}{4}$	4	4 $\frac{1}{2}$
4	5	5 $\frac{1}{3}$	6
5	6 $\frac{1}{4}$	6 $\frac{2}{3}$	7 $\frac{1}{2}$
6	7 $\frac{2}{4}$	8	9
7	8 $\frac{3}{4}$	9 $\frac{1}{3}$	10 $\frac{1}{2}$
8	10	10 $\frac{2}{3}$	12
9	11 $\frac{1}{4}$	12	13 $\frac{1}{2}$
10	12 $\frac{2}{4}$	13 $\frac{1}{3}$	15
20	25	26 $\frac{2}{3}$	30
30	37 $\frac{2}{4}$	40	45
40	50	53 $\frac{1}{3}$	60
50	62 $\frac{2}{4}$	66 $\frac{2}{3}$	75
60	75	80	90
70	87 $\frac{2}{4}$	93 $\frac{1}{3}$	105
80	100	106 $\frac{2}{3}$	120
90	112 $\frac{2}{4}$	120	135
100	125	133 $\frac{1}{3}$	150

Permutato ordine è ſextarijs Toletanis Romanos facies, ſi pro vno Toletano poſueris quatuor quintas Romani; ex Atticis, ſi pro vno ſextario Attico poſueris tres quartas Romani: pro Hebraico pones duas tertias eiuſdem. Quo duplicato numero ſextarios cuiuſcumque generis inter ipſos comparabis. Quæ cùm ſint explorata, tabulam tamen proximam adijcimus. *Sexta-*

Sextarij Toletani.	Romani.	Attici.	Hebraici.
1	$\frac{4}{5}$	1 $\frac{1}{15}$	1 $\frac{1}{5}$
2	1 $\frac{3}{5}$	2 $\frac{2}{15}$	2 $\frac{2}{5}$
3	2 $\frac{2}{5}$	3 $\frac{3}{15}$	3 $\frac{3}{5}$
4	3 $\frac{1}{5}$	4 $\frac{4}{15}$	4 $\frac{4}{5}$
5	4	5 $\frac{5}{15}$	6
6	4 $\frac{4}{5}$	6 $\frac{6}{15}$	7 $\frac{1}{5}$
7	5 $\frac{3}{5}$	7 $\frac{7}{15}$	8 $\frac{2}{5}$
8	6 $\frac{2}{5}$	8 $\frac{8}{15}$	9 $\frac{3}{5}$
9	7 $\frac{1}{5}$	9 $\frac{9}{15}$	10 $\frac{4}{5}$
10	8	10 $\frac{10}{15}$	12
20	16	21 $\frac{5}{15}$	24
30	24	32	36
40	32	42 $\frac{10}{15}$	48
50	40	53 $\frac{5}{15}$	60
60	48	64	72
70	56	74 $\frac{10}{15}$	84
80	64	85 $\frac{5}{15}$	96
90	72	96	108
100	80	106 $\frac{10}{15}$	120

Memento, ſextarium Toletanum in vino aut aqua pendere vncias ſedecim: Romanum vncias viginti. Atticum vncias quindecim, Hebraicum vncias 13 $\frac{1}{3}$ ſi vera ſunt, quæ ſuperiùs ſunt poſita.

Cori

Cori Hebraici.	Modi Romani.	Medimni ſeu fanecæ.	Amphoræ Romanæ.
1	30	5	10
2	60	10	20
3	90	15	30
4	120	20	40
5	150	25	50
6	180	30	60
7	210	35	70
8	240	40	80
9	270	45	90
10	300	50	100
20	600	100	200
30	900	150	300
40	1200	200	400
50	1500	250	500
60	1800	300	600
70	2100	350	700
80	2400	400	800
90	2700	450	900
100	3000	500	1000

Ex medimnis ſeu fanecis fient modij & celemines, ſi cuilibet fanecæ dentur modij ſex, celemines duodecim. Ex amphoris Romanis fient vrnæ ſeu arrobæ Toletanæ. Continet amphora Romana quindecim congios Toletanos ſeu azumbres. Sic decem amphoræ ſeu corus continet arrobas octodæcim, azũbres ſex: vti proxima tabula indicabit.

Bathus.	Metreta.	Artaba AEgyptia.	Azumbre.
1	$\frac{2}{3}$	$\frac{9}{10}$	15
2	1 $\frac{1}{3}$	1 $\frac{8}{10}$	30
3	2	2 $\frac{7}{10}$	45
4	2 $\frac{2}{3}$	3 $\frac{6}{10}$	60
5	3 $\frac{1}{3}$	4 $\frac{5}{10}$	75
6	4	5 $\frac{4}{10}$	90
7	4 $\frac{2}{3}$	6 $\frac{3}{10}$	105
8	5 $\frac{1}{3}$	7 $\frac{2}{10}$	120
9	6	8 $\frac{1}{10}$	135
10	6 $\frac{2}{3}$	9	150
20	13 $\frac{1}{3}$	18	300
30	20	27	450
40	26 $\frac{2}{3}$	36	600
50	33 $\frac{1}{3}$	45	750
60	40	54	900
70	46 $\frac{2}{3}$	63	1050
80	53 $\frac{1}{3}$	72	1200
90	60	81	1350
100	66 $\frac{2}{3}$	90	1500

Bathus & Ephi eiusdem mensuræ sunt, capientes singuli tres modios, hoc est, celemines sex. Tantundem capit Amphora Romana: quæ continet vnam seu arrobam Toletanam & septem azumbres. Azumbres octo in arroba mensura continentur. Satum trientem ephi capit, nempè modium vnum, siue celemines duos.

Metre-

Metretæ.	*Artabæ AEgyptiæ.*	*Amphoræ Romanæ.*	*Azumbres.*	*Arrobæ.*
1	1 $\frac{7}{20}$	1 $\frac{1}{2}$	22 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{13}{16}$
2	2 $\frac{14}{20}$	3	45	
3	4 $\frac{1}{20}$	4 $\frac{1}{2}$	67 $\frac{1}{2}$	
4	5 $\frac{8}{20}$	6	90	
5	6 $\frac{15}{20}$	7 $\frac{1}{2}$	112 $\frac{1}{2}$	
6	8 $\frac{2}{20}$	9	135	
7	9 $\frac{9}{20}$	10 $\frac{1}{2}$	157 $\frac{1}{2}$	
8	10 $\frac{16}{20}$	12	180	22 $\frac{1}{2}$
9	12 $\frac{3}{20}$	13 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	
10	13 $\frac{10}{20}$	15	225	
20	27	30	450	
30	40 $\frac{10}{20}$	45	675	
40	54	60	900	112 $\frac{1}{2}$
50	67 $\frac{10}{20}$	75	1125	
60	85	90	1350	
70	94 $\frac{10}{20}$	105	1575	
80	108	120	1800	225
90	121 $\frac{10}{20}$	135	2025	
100	135	150	2250	281 $\frac{2}{8}$

Metretam maiorem facimus amphora Romana. Artaba, cùm sit mensura barbara, ægrè cum aliJs mensuris potest comparari. Bathum & amphoram Romanam pares prorsus facimus.

Artabæ.	*Metretæ.*	*Bathi.*	*Azumbres.*
1	19/27	1 1/9	16 2/3
2	1 11/27	2 2/9	33 1/3
3	2 3/27	3 3/9	50
4	2 22/27	4 4/9	66 2/3
5	3 14/27	5 5/9	83 1/3
6	4 6/27	6 6/9	100
7	4 25/27	7 7/9	116 2/3
8	5 17/27	8 8/9	133 1/3
9	6 9/27	10	150
10	7 1/27	11 1/9	166 2/3
20	14 2/27	22 2/9	333 1/3
30	21 3/27	33 3/9	500
40	28 4/27	44 4/9	666 2/3
50	35 5/27	55 5/9	833 1/3
60	42 6/27	66 6/9	1000
70	49 7/27	77 7/9	1166 2/3
80	56 8/27	88 8/9	1333 1/3
90	63 9/27	100	1500
100	70 10/27	111 1/9	1666 2/3

Quædam mẽsura & pondera ab Hispanis minora dimidio sunt facta quàm Romana. Nam amphora Toletana continet azumbres octo, Romana quindecim. Modius Romanus continet quãtum duo modij Toletani, quos celemines dicimus. Tantundem in drachma contigit, semissem eius adaramem vulgò dicimus.

Pes

Pes Græcus.	*Romanus.*	*Toletanus.*	*Hebraicus.*
1	1 1/24	1 2/17	25/32
2	2 2/24	2 4/17	1 18/32
3	3 3/24	3 6/17	2 11/32
4	4 4/24	4 8/17	3 4/32
5	5 5/24	5 10/17	3 29/32
6	6 6/24	6 12/17	4 22/32
7	7 7/24	7 14/17	5 15/32
8	8 8/24	8 16/17	6 8/32
9	9 9/24	10 1/17	7 1/32
10	10 10/24	11 3/17	7 26/32
20	20 20/24	22 6/17	15 20/32
30	31 6/24	33 9/17	23 14/32
40	41 16/24	44 12/17	31 8/32
50	52 2/24	55 15/17	39 2/32
60	62 12/24	67 1/17	46 28/32
70	72 22/24	78 4/17	54 22/32
80	83 8/24	89 7/17	62 16/32
90	93 18/24	100 10/17	70 10/32
100	104 4/24	111 13/17	78 4/32

Græcus pes continet Toletanum, & fermè octauum eius: quæ ratio exacta prorsus non est. Sed certè Græcus Romanum superat parte.24 Romani. Romanus Toletano maior est duodecima Toletani. Reducto vtroque excessu ad Toletanum pedem, subductaque per numeros ratione, inuenias, pedem Græcum conti-

Pes Romanus.	Toletanus.	Hebraicus.	Græcus.
1	1 $\frac{1}{12}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{24}{25}$
2	2 $\frac{2}{12}$	1 $\frac{2}{4}$	1 $\frac{23}{25}$
3	3 $\frac{3}{12}$	2 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{22}{25}$
4	4 $\frac{4}{12}$	3	3 $\frac{21}{25}$
5	5 $\frac{5}{12}$	3 $\frac{3}{4}$	4 $\frac{20}{25}$
6	6 $\frac{6}{12}$	4 $\frac{2}{4}$	5 $\frac{19}{25}$
7	7 $\frac{7}{12}$	5 $\frac{1}{4}$	6 $\frac{18}{25}$
8	8 $\frac{8}{12}$	6	7 $\frac{17}{25}$
9	9 $\frac{9}{12}$	6 $\frac{3}{4}$	8 $\frac{16}{25}$
10	10 $\frac{10}{12}$	7 $\frac{2}{4}$	9 $\frac{15}{25}$
20	21 $\frac{8}{12}$	15	19 $\frac{5}{25}$
30	32 $\frac{6}{12}$	22 $\frac{2}{4}$	28 $\frac{20}{25}$
40	43 $\frac{4}{12}$	30	38 $\frac{10}{35}$
50	54 $\frac{2}{12}$	37 $\frac{2}{4}$	48
60	65	45	57 $\frac{15}{25}$
70	75 $\frac{10}{12}$	52 $\frac{2}{4}$	67 $\frac{5}{25}$
80	86 $\frac{8}{12}$	60	76 $\frac{20}{25}$
90	97 $\frac{6}{12}$	67 $\frac{2}{4}$	86 $\frac{10}{25}$
100	108 $\frac{4}{12}$	75	96
200	216 $\frac{8}{12}$	150	192

nere Toletanum, & partes præterea Toletani. 37. *è partibus* 288. *in quas eum pedem diuidere neceße est. Nos tamen eas minutias vitauimus, & ad maiores numeros reuocauimus, tantundem fermè valentes.*

Stadia.	Passus Græci.	Pedes Græci.	Passus Rom.	Pedes Rom.
1	100	600	125	625
2	200	1200	250	1250
3	300	1800	375	1875
4	400	2400	500	2500
5	500	3000	625	3125
6	600	3600	750	3750
7	700	4200	875	4375
8	800	4800	1000	5000
9	900	5400	1125	5625
10	1000	6000	1250	6250
20	2000	12000	2500	12500
30	3000	18000	3750	18750
40	4000	24000	5000	25000
50	5000	30000	6250	31250
60	6000	36000	7500	37500
70	7000	42000	8750	43750
80	8000	48000	10000	50000
90	9000	54000	11250	56250
100	10000	60000	12500	62500

Memento, pedem & passum Græcum Romano maiorem esse: paria vtriusque gentis stadia atque milliaria.

Leuca.	Mill.	Stad.	Pedes	Stadia	Restes	Pedes Tolet.
1	3	5	25	29 $\frac{1}{25}$	800	19800
2	7	2	50	58 $\frac{2}{25}$	1600	39600
3	10	7	75	87 $\frac{3}{25}$	2400	59400
4	14	1	100	116 $\frac{4}{25}$	3200	79200
5	17	6	125	145 $\frac{5}{25}$	4000	99000
6	21	3	150	174 $\frac{6}{25}$	4800	118800
7	25		175	203 $\frac{7}{25}$	5600	138600
8	28	5	200	232 $\frac{8}{25}$	6400	158400
9	32	2	225	261 $\frac{9}{25}$	7200	178200
10	35	7	250	290 $\frac{10}{25}$	8000	198000
20	71	6	500	580 $\frac{20}{25}$	16000	396000
30	107	6	125	871 $\frac{5}{25}$	24000	594000
40	143	5	375	1161 $\frac{15}{25}$	32000	792000
50	179	5		1452	40000	990000
60	215	4	250	1742 $\frac{10}{25}$	48000	1188000
70	251	3	500	2032 $\frac{20}{25}$	56000	1386000
80	287	3	125	2323 $\frac{5}{25}$	64000	1584000
90	323	2	375	2613 $\frac{15}{25}$	72000	1782000
100	359	2		2904	80000	1980000

Pars.25.stadij efficit pedes Romanos.25.nam stadium continet pedes Romanos.625. Ita vbi posuimus stadia 29 $\frac{1}{25}$ potuimus dicere stadia 29.& pedes 25.Milliare sumimus iuxta mensurã pedis Romani.Alioqui leuca pedes Toletanos continet 19800. atque ferme quatuor eius generis pedum milliaria, quorum singula contineant pedes Toletanos 5000. passus mille. Restis palmos maiores continet triginta tres.

Plures

PLVRES Conficere tabulas non est necesse. Qui volet, alias adiungat. Inuẽtis addere non erit difficile. Sed & his conficiendis tabulis, vti alio loco est dictum, pondera nostra antiquis exæquamus his inductis rationibus. Primùm quoniam ea via facillima erat, pondera omnia inter ipsa quamuis diuersi generis, & nationum aliarum, & mensuras comparandi. Deinde quoniam antiqua minora nostris fuisse certo argumento confirmari non potest: ac contra potius aut maiora nostris esse tum ratione tũ experimento certiori fixum habeo, aut paria prorsus, certe Toletanis vnciam, & drachmam Romanam, vnde reliqua pendent. Ad hæc, vt fateamur antiqua fuisse minora, nulla fida ratione constitui poterit, quantum superentur a nostris. Falli haud dubium possumus vt homines: neque in tantis tenebris obseruationis lubricæ hallucinari mirum est. Ac satis habeam si inter discrepantes aliorum sententias, propius cæteris ad veritatem nos accessisse credetur. Quod si nobis arrogamus, magna diligẽtia excusabit, quam singulis rebus examinandis adhibuimus. Sic omnes qui scribunt prædicant, certius aliquid afferre, aut scribendi arte priores

Aa supe-

ſuperare. Video. ſed qui a ſuſcepta prius opinione nō dimouebitur, ei nihilominus ex noſtro labore hiſque tabulis fructus conſtabit: ſi eam partem ex numero menſurarum, ponderum, monetarū à nobis deſcripto detraxerit, quota ipſe á noſtris vetera pondera ſuperari putabit. Exempli gratia, Tabula quarta Talentum Hebraicum valere diximus pēdereque quantum aurei noſtrates 12750. Qui pondera Hebraica minora noſtris credet parte octaua aut ſexta, is dicat detracta eius ſummæ octaua, Talētum id pendere aureos noſtros 11156. & dodrantem. Item tabula octaua libras quatuor Romanas continere deſignamus, vncias communes 48. Qui pondera Romana vetera noſtris minora facit parte quintadecima, is dicat continere vncias noſtras quadraginta quatuor, & quatuor vnciæ quintas. Idem iudicium eſto de menſuris fere aridorum, & liquorum: quoniam & ipſæ ad pondera reuocantur, atque ex illis examinari debent. Simili que ratione procedat, qui pondera Romana vetera noſtris minora faciet parte vigeſima aut vigeſima ſecunda. Plura adijcere non eſt opus: Lectorem de his monuiſſe extremo opere fore commodum exiſtimabam. Quo lo

co

co finis disputandi esto, exorato eo, qui hæc examinare aggredietur, ne nostra prius damnet, quam argumentorum momenta singula consideret. In supputationibus cogitet, numeris persequendis ratione, aut describendis stylo facile cõtingere lapsum. Cuius nos si monuerit, magnam à nobis habebit gratiam. Neque Criticos quosdam imitari debet aliena damnantes passim sine iudicio, neque afferentes tamen meliora, quibus censuram suam cõfirment, publica & priuata aliorum studia iuuari possint.

()?()

FUNDACIÓN
JUANELO
TURRIANO

Og Re-

FINIS.

Toleti, Apud Thomam Guſmanium, Anno. 1599.

